

Daniel Lăcătuș

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

Editura **Stef**

Daniel Lăcătuș

**Presa din Hunedoara.
Contribuții privind jurnalismul de investigație**

Cuprins

Cuprins.....	3
Presa hunedoreană și provocările istoriei	4
Introducere	9
Publicistica din ținutul Orăștiei.....	13
Presa din capitala de județ.....	28
Activitatea gazetărească în Valea Jiului	42
Influența ideologiei comuniste.....	55
Libertatea presei și semnificația ei.....	61
Jurnaliști hunedoreni, în rapoartele Active Watch	66
Cazul Ioan Barb.....	69
Persoanele publice despre libertatea presei	72
Jurnaliștii și libera exprimare	75
Investigațiile jurnalistice din domeniul social și politic, la Călan	77
Interviu cu Mihaela Petroșan	98
Concluzii	101
Postfață.....	104
ANEXE	107
Index de publicații și instituții media.....	117
Redactori și fondatori în presa hunedoreană.....	119
Publicații hunedorene.....	123
Bibliografie	134

Presa hunedoreană și provocările istoriei

Daniel Lăcătuș (n. 1988, Călan, jud. Hunedoara) face parte din noua generație de cercetători ai presei românești. Înzestrat cu talent și cu diverse aptitudini - poet, jurnalist cultural și istoric, membru, din 2011, al Uniunii Scriitorilor din România și licențiat în jurnalism (2015) al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu - Daniel Lăcătuș s-a aplecat, cu mult curaj și cu o adevărată responsabilitate științifică, asupra studierii stării jurnalismului din județul Hunedoara.

Ancorat în cunoașterea istoriei locale, Daniel Lăcătuș fiind autorul unor lucrări¹ ce aduc un plus de cunoaștere asupra trecutului orașului Călan, cercetătorului i-a fost ușor să se focalizeze pe studierea presei hunedorene și să extragă din vastul material informativ acele elemente ce dovedesc că în presa hunedoreană a existat și există jurnalism și jurnaliști de investigație de calitate.

Studiul are o alcătuire coerentă. Autorul evidențiază, în prima secțiune a lucrării, momente-cheie din istoria presei din Orăștie, Deva și din orașele Văii Jiului. Din Orăștie, se disting Ioan Moța, Aurel Vlad, Sebastian Bornemisa, Alexandru Herlea și Vasile C. Osvadă, personalități care au contribuit la întemeierea unor publicații ce au făcut din acest orașel un adevărat centru de presă.

Deva, la începutul secolului al XX-lea, este prezentată de D. Lăcătuș ca un spațiu în care presa, chiar și înainte de Marea Unire, s-a dezvoltat foarte mult: „Capitală de județ, Deva a cunoscut, la rândul ei, o bogată activitate jurnalistică în

¹ Vezi *Să ne cunoaștem istoria - Călan*, Editura Noul Scrib, Arad, 2010; *Semințe literare*, (antologie a scriitorilor din orașul Călan. Coordonator), comentariu critic de Dan Mircea Cipariu (coperta a IV-a), Editura Pim, Iași, 2011; *Folclor Poetic din zona orașului Călan*, prefată de prof. dr. Ștefan Lucian Mureșanu, Editura StudIS, Iași, 2011; *30 de Personalități ale orașului Călan*, comentariu critic de Ștefan Nemeček și Ioan Scorobete (coperta a IV-a), Editura Vertical, Alba-Iulia, 2012; *Călanul în imagini. Vol. I. Clădiri și monumente istorice*, Editura StusIS, Iași, 2015.

toate perioadele esențiale din istoria presei transilvănene. La începutul secolului al XX-lea apăreau în acest teritoriu publicații ca: *România Liberă*, *Poporul*, *Gazeta Inidoarei*, *Gazeta Hunedoarei*, *Horia*, *Hunedoreanul*, *Lancea* ” (p. 23).

După cum precizează cercetătorul, „cel mai important ziar care a activat în municipiul Deva a fost *Bunul Econom*” (*Ibidem*), în paginile căruia se fac simțite, într-o formă incipientă, modalitățile de exprimare specifice jurnalismului de investigație, căci ziarul relatează despre exploatarea abuzivă a pădurilor Transilvaniei.

Câteva decenii mai târziu, *Solia Dreptății* și *Poporul* scot la iveală afacerile murdare ale lui Petru Groza, care-i dă în judecată pe Eugeniu Herbay, de la *Poporul*, pentru „ofensă adusă prin presă” (p. 27) - și pe Aurel Vlad de la *Solia Dreptății*. Cu toate acestea, acțiunea lui Petru Groza nu a avut câștig de cauză.

În privința presei din Valea Jiului, Daniel Lăcătuș observă că ziarele, de dinainte de comunism – *Valea Jiului*, *Minerul*, *Graiul Muncitorimii* – și după aceea – *Steagul Roșu* – se concentrau, în general, asupra problemelor sociale ale minerilor. Cu toate acestea, în paginile *Steagului Roșu* nu s-a consemnat nimic despre Greva minerilor din Valea Jiului din 1-3 august 1977.

Momentul bolșevizării presei hunedorene este surprins de Daniel Lăcătuș în cadrul unui capitol distinct. Cercetătorul evidențiază faptul că impunerea modelului sovietic de presă a dus la crearea unei prese supuse clasei politice dominante și, astfel, nici nu s-a mai pus în discuție practicarea jurnalismului de investigație, mai grav de atât este că nu se mai poate scrie cu obiectivitate.

Sub umbrela Frontului Plugarilor, organ condus de Petru Groza, apare ziarul *Horia* (1932), care militează pentru drepturile țăranilor și muncitorilor cu scopul de a se uni în lupta de clasă împotriva burgheziei. În calitate de organ de presă prin care se diseminează ideologia comunistă, *Horia* luptă, așa cum au procedat toate publicațiile comuniste, împotriva fascismului și național-socialismului. Publicația este suspendată și reapare după 23 August 1944. Împreună cu *Zori noi*, primul ziar

comunist din Hunedoara, care devine, în 6 august 1949, ziarul *Steagul roșu*, Horia va participa la întipărirea ideologiei comuniste și la crearea unei mentalități supuse gândirii marxiste și/sau staliniste.

Momentul stahanovizării industriale este, de asemenea, surprins de Daniel Lăcătuș: „la Petroșani, după vizita lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, după cum scria *Zori Noi*, minerii au hotărât să lucreze în două serii, inclusiv în zilele de duminică, prin aceasta urmărind creșterea producției și a efortului general de război împotriva Germaniei hitleriste”. (p. 53) După cum constată autorul, frământările sociale și viața Hunedorei de la începutul epocii comuniste sunt, până în 1989, trecute prin filtrul aparatului ideologic și de propagandă, rolul predominant al presei fiind acela de a îndoctrina masele.

Daniel Lăcătuș nu începe *ex abrupto* analiza jurnalismului de investigație din județul Hunedoara, ci preferă să pună în lumină modul în care libertatea presei este percepută și pricepută de către proprietarii trusturilor locale de presă, de către jurnaliști și de către politicieni.

Din cauza întrebuintării greșite a presei de către mogulii locali, cât și a utilizării ei iresponsabile, Daniel Lăcătuș constată cu oarecare consternare că „e greu de apreciat cât de liberă este presa astăzi” (p. 56). În ciuda unui astfel de metabolism, presa are, totuși, capacitatea de a se autoregla.

Dacă rolul principal al jurnalismului de investigație este acela de a reflecta disfuncțiile majore din cadrul unei societăți, atunci, după cum observăm din cercetarea lui D. Lăcătuș, bravii jurnaliști de investigație hunedoreni au confirmat teza amintită: „Cu toate acestea, s-au publicat în presa hunedoreană de după 1990 numeroase articole despre neregurile care privesc licitațiile publice, s-a demonstrat cum președintele C. J. Hunedoara împarte banii după culoarea politică, despre cum se împart banii de publicitate pentru mass-media locală, dincolo de orgoliile dintre redactorii ziarelor concurente, fapte care duc la concluzia că presa locală are jurnaliști care țin la profesia lor, mai mult decât la cariera politică a șefilor” (p. 56).

Scoaterea la iveală a faptelor de corupție și a neregulilor de către o pleiadă de jurnaliști din Hunedoara s-a soldat cu presiuni, intimidări, demisii, trimiteri în judecată, condamnări și agresări verbale și fizice. Drept dovadă, D. Lăcătuș amintește cazurile Ileana Firțulescu, Cătălin Docea, Angella Dumitrașcu, Doru Nica, Ovidiu Petrovai, Robert Wagner, Hannelore Acârmulesei, Ioan Barb, Vladimir Brilinsky și alții.

După cum se știe, politicienii se consideră, deseori, „victime” ale jurnaliștilor de investigație. De aceea, libertatea presei pare că le stă ca un ghimpe în coaste, chiar dacă din umbră țin în frâu forța presei sau chiar o direcționează conform intereselor lor. În acest sens, D. Lăcătuș ține să evidențieze cum se poziționează politicienii față de libertatea presei și, implicit, față de jurnaliști și mass-media.

Cu prilejul Zilei Internaționale a Libertății Presei (2012), oamenii politici hunedoreni au dat curs unei anchete despre libertatea presei. Din răspunsurile politicienilor se desprinde ideea că presa se bucură de libertate și are rolul de câine de pază al democrației, dar sunt și situații din care reiese faptul că presa se subordonează politicienilor și patronilor. Mai rău de atât, „Din păcate, agresunile cele mai supărătoare au venit din interiorul mediului de presă, respectiv de la jurnaliști de la publicații ce susțin anumite interese ale unor oameni politici, în acest caz fiind încălcate și cutumele legate de relația între profesioniști din aceeași branșă, dar și deontologia profesională, care cere să ataci subiectul investigat, cu argumente, nu să ataci o persoană” (p. 93), după cum mărturisește Mihaela Petroșan, o jurnalistă interviuată de autor. Sunt, în această parte a cărții, mai multe declarații ce merită toată atenția.

Daniel Lăcătuș surprinde, din perspectivă diacronică, înfățișările jurnalismului de investigație hunedorean și analizează, cu precădere, anchetele actuale semnate de Ioan Barb, Monalise Hihn, Cătălin Docea, Ovidiu Petrovai, Anamaria Sanda și Cătălin Tache. Prospețimea cercetării asupra problemicii

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

jurnalismului de investigație hunedorean este menținută în eseul lui D. Lăcătuș și de interviul luat jurnalistei Mihaela Petroșan, care consideră că un jurnalist de investigație se caracterizează prin „Curiozitatea nestăvilită, lipsa de teamă în fața autorităților și politicienilor, o solidă bază de cunoștințe, incluzând legislație civilă și penală, sistem politic, sistem administrativ, capacitatea de a intra în detalii, capacitatea de a relaționa ușor, indiferent de nivelul de educație al interlocutorului și o minte ordonată” (p. 90).

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație este rodul unei largi documentări. Cu încrâncenarea unui arheolog, Daniel Lăcătuș scoate la iveală oameni, fapte și mărturii ce ne ajută să înțelegem istoria și prefacerile presei hunedorene de-a lungul vremii.

Demn de consemnat este și faptul că D. Lăcătuș a reușit să contruiască, la modul general, o coerentă imagine de ansamblu a presei din județul Hunedoara și să realizeze, în particular, un tablou veritabil al jurnalismului de investigație actual din regiunea amintită.

Ținând cont de intenția lui Daniel Lăcătuș de a-și extinde cercetările, fiindcă el însuși spune că „lucrarea de față ilustrează o parte din istoria presei locale, cu mențiunea că demersul de documentare va continua” (p. 7), vom căuta să-l urmărim îndeaproape. Încercarea izbutită de acum ne dă speranța că, pe viitor, Daniel Lăcătuș va avea și alte reușite.

Lect. univ. dr. Gabriel Hasmațuchi

Introducere

Fie că vorbim despre secolul al XIX-lea și începutul de secol XX, perioadă caracterizată de analfabetism, mortalitate infantilă sau diferite forme de epidemie, cât și de disputele dintre politicienii conservatori, țărăniști și liberali, fie că vorbim despre perioada interbelică, perioadă caracterizată de un puternic spirit naționalist manifestat în spațiul public de către intelectuali ai vremii, mai puțin despre perioada comunistă, când cenzura a pus stăpânire pe toate publicațiile locale, sau fie că vorbim despre perioada actuală, nu atât caracterizată de cenzură, cât de autocenzură, presa hunedoreană a arătat că are forță, prin consistența de articole combative în chestiuni sensibile; economice, sociale, politice, prin diversitatea subiectelor tratate, curajul jurnaliștilor, cu rare excepții, care nu s-au lăsat antrenați în dispute politice, verticali în pozițiile lor.

Raportat la perioada 1945 - 1989, activitatea gazetărească a deținut o calitate deosebit de nocivă în promovarea ideilor de stânga ale guvernelor conduse de Petru Groza, Gheorghe Gheorghiu Dej sau Nicolae Ceaușescu. Ziarele interbelice dispar cu desăvârșire, apărând în schimb publicații cu orientare marxist-leninistă. Județul Hunedoara a editat două astfel de publicații: *Drumul socialismului* și *Steagul roșu*, la Deva și Valea Jiului, în Petroșani.

Din articolele vremii aflăm apropo în fiecare număr despre minierii, siderurgiștii sau muncitorii agricoli care își făceau, și chiar depășeau, norma, fără, însă, nicio mențiune legată de neajunsurile populației. Cele mai multe astfel de informații veneau de la *Europa Liberă* sau alte organe de presă străine. Odată cu redobândirea libertății, presa din județul Hunedoara cunoaște o evoluție ascendentă, au fost create numeroase publicații, cele mai multe în Deva și Valea Jiului, mai puțin la Orăștie, de data aceasta, fostă patrie a presei române din Ardeal. „Orăștie, micul

orășel de pe cursul mijlociu al Mureșului, era un centru economic, școlar-cultural și bancar important al românilor. Beneficiind de teren agricol de foarte bună calitate, de un hinterland împădurit cu lemn de diferite esențe, de cale ferată care lega Transilvania istorică de vestul și estul Europei, de două bănci cu capital românesc care se înscriau printre primele zece instituții bancare naționale („Ardeleana”-1885 și „Dacia”-1901), o importantă intelectualitate care cuprindea și un grup valoros de tineri economiști cu studii superioare dintre care se detașau Ion I. Lapedatu, Vasile C. Osvadă – este explicabilă apariția unor ziare cu profil economic, puternic marcate de problematica bancară și a cooperăției în sensul larg al cuvântului. Amintim aici, fără să intrăm în detalii, ziarele *Bunul econom* (1899-1909), *Tovărășia* (1906-1912), tipărită mai întâi la Hunedoara apoi la Orăștie) și *Spicuri economice* (1911-1913). Dintre personalitățile locale care au organizat și condus băncile și cooperativele de credit din zonă, au publicat studii și articole dedicate modernizării și rentabilizării instituțiilor de credit, îi amintim pe Ioan Mihu, Ion I. Lapedatu, Vasile C. Osvadă, Ioan Moța.”² Spunea Mihai D. Drecin în cea de-a patra ediție a congresului național de istorie a presei, ediția a VI, București, 18 - 20 aprilie 2013.

După redobândirea libertății și a dreptului la liberă exprimare în decembrie 1989, entuziasmul jurnaliștilor hunedoreni, dedus din numărul foarte ridicat de gazete înființate în primii ani de după revoluție, atinge apogeul. Sunt publicate numeroase de articole cu demers investigativ legate de activitatea în comunism a unor oameni de presă, ingineri, șefi de poliție, politicieni etc., supecți de colaborare cu fosta securitate sau de implicare în mineriadele din anii 1990. Se fac conexiuni între foști șefi din siderurgie sau minerit cu lideri de la centru ai F.S.N.

Din motive materiale, cele mai multe ziare își încetau apariția după doar câțiva ani. Odată cu ele nu a murit, însă, entuziasmul celor antrenați în activitatea jurnalistică de investigație. Indiferent că au încercat să deconspire afacerile necurate

² *Elita culturală și presa*, Editura Militară, 2013, coordonatori: Raduț Bîlbîie și Mihaela Teodor, p. 290.

ale unor șefi din minerit, care au făcut afaceri cu energie electrică, în timp ce angajații lucrează în condiții grele sau chiar și își pierd viața în explozii cauzate de lipsurile din subteran³, fie că autoritățile locale au făcut afaceri dubioase cu terenuri⁴ sau chiar cazuri de fraudă din fonduri europene⁵, jurnaliștii de investigație din redacțiile ziarelor locale, sau subredacții ale unora dintre ziarele centrale, au demonstrat, cu unele excepții, după 1990, că pot face presă de calitate fără să se lase manipulați de șefii (direct sau prin intermediul familiei) trusturilor media, majoritatea dintre ei lideri politici influenți: Mircea Ioan Moloț, fost șef al Consiliului Județean Hunedoara; Viorel Arion, fost deputat și actual edil al orașului Hunedoara; Carmen Hărău, femeie de afaceri, deputat în parlamentul României. În plus, multe dintre ziare depind de finanțare de la bugetul județean, sponsorizări de la diferite firme suspecte de evaziune fiscală sau alte delictе. Sintuația nu este tipică județului Hunedoara, acesta fiind un fenomen la nivel național.

Propietar a numeroase terenuri, ferme agricole și fondatorul unor publicații locale, dr. Petru Groza a fost deseori asociat cu Mircea Ioan Moloț, care asemeni fostului șef de guvern, deține o avere impresionantă, inclusiv un trust media. Despre ambii s-au scris numeroase articole și anchete care demascau nereguli în legătură cu dobândirea unor proprietăți, implicarea în afaceri cu statul, stări de incompatibilitate etc. Arată că presa s-a mișcat de multe ori mai repede decât autoritățile.

Jurnalistul Sebastian Bornemisa aprecia cu aproape un secol în urmă: „socot că gazetaria este o meserie, dar nu ca ori care alta, ci cea. mai grea și cea mai nobilă dintre toate.”⁶

³ Maximilean Gânju, *Afaceri necurate pe spatele minerilor din Valea Jiului*, în *Mesagerul Hunedrean*, 11 martie 2013, p. 3.

⁴ Afrodita Cicovschi, *Primaria Deva continuă să facă afaceri dubioase cu terenuri*, în *Curierul Național* Anul 11. Luni, 21 August 2006, p. 4.

⁵ Cătălin Docea, *Gașca primarului Resmeriță, alias turnătorul dovedit Lupașcu, lovește din nou! / Fraudă din fonduri europene la Lupeni. Reabilitarea Palatului Cultural – executată cu subcontractanți nedeclarați și muncă la negru în Ziarul Văii Jiului*, 16.04.2013, p. 2.

⁶ *Almanahul presei române pe 1926*, editat de Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat, tipografia *Viața*, Cluj, 1926, p 98.

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

Fără pretenția de a fi o lucrare exhaustivă, cartea de față ilustrează o parte din istoria presei locale, cu mențiunea că demersul de documentare va continua pe mai departe, în intenția de a prezenta rolul presei din județul Hunedoara, în decursul ultimelor două secole, la dezvoltarea stilului și a spiritului gazetăresc, implicarea activă a elitei intelectuale pe plan social, economic, politic și cultural.

Publicistica din ținutul Orăștiei

Fost important centru cultural din Transilvania, Orăștie s-a remarcat de-a lungul timpului prin faptele locuitorilor săi, prin multele elitele ale intelectualității românești, oameni de presă și scriitori cu prestigiu născuți sau formați în acest loc, care au însemnat elita intelectuală la începutul și la mijlocul secolului XX. În acest sens simt dorința să evoc, întâi de toate, principalii pionieri ai presei locale, cei care au marcat, peisajul publicistic din Orăștie, cu toții redactori sau fondatori ai unor gazete care s-au impus mai târziu în peisajul publicistic de la noi din țară și care se regăsesc în numeroase biblioteci.

Ioan Moța, născut la 15 decembrie 1868, în satul Nojag, județul Hunedoara, în familia preotului Ioan Moța. Personalitate puternic implicată în istoria presei locale. A fost redactor la *Foaia poporului* din Sibiu, (1893 - 1895), localitate în care își desfășoară studiile teologice (1887-1888; 1892-1894). După absolvire, în paralel cu activitatea teologică, este redactor la *Revista Orăștiei* (1895 - 1898), *Telegraful Român* (1898-1899), *Bunul econom* din Orăștie (1899-1901). Fondator și redactor al gazetelor din Orăștie: *Libertatea* (1 ian. 1902-1941), având ca supliment *Foaia interesantă* (1905-1916). Între 1915-1916, ambele foi au apărut la București, iar în anul 1917 (2 luni) au apărut la Cleveland (SUA). Din decembrie 1907 - 1914, apare suplimentul ziarului *Libertatea*, foaia economică *Tovărășia*. De asemenea, a mai redactat *Calendarul Național* (15 volume), care publică știri, informații și reportaje despre activitatea românilor din Ardeal, studii și documente istorice, cunoștințe științifice, folclor, etnografie.

Sub conducerea sa, ziarul *Libertatea* abordează aspecte culturale, pune accent pe necesitatea „luminării” poporului prin cultură, atribuind presei rolul complementar al școlii, în condițiile vitrege de atunci, create de politica maghiară

pentru școlile românești. Ioan Moța, descoperim, pledează în paginile ziarelor sale pentru înființarea unei „bănci culturale”, insistând în acest sens asupra valorii ei, atât pentru bunăstarea economică, cât și pentru înflorirea culturală. Susține dezvoltarea negoțului, industriei și meseriilor românești, deoarece consideră că românii erau în pericol să ajungă „sclavii capitalului străin”.⁷

În revistele redactate sau susținute de el, se estimează, „a publicat mii de articole, schițe, versuri și traduceri din limbile maghiară și germană”.⁸ Din cauza activității gazetărești este implicat și în câteva procese în lungă sa carieră.

În 1918, Ioan Moța a lucrat în redacția ziarului *Cuvânt moldovenesc* din Chișinău, militând pentru unirea Basarabiei cu România. În luna decembrie se reîntoarce la Orăștie unde, alături de Aurel Vlad și Gavril Todica transformă ziarul *Libertatea* în organ al PNR, organizația din Orăștie. După 1918 se va implica în politică, fiind și ales ca deputat în primul Parlament al României Mari. De la această dată, după unele aprecieri, *Libertatea* „va aluneca spre problemele politicianismului și ale naționalismului român, va fi părtaș la luptele politice, oglindindu-le fidel, devenind, din păcate, o armă în această confruntare surdă.”⁹ Preotul Ioan Moța se stinge din viață la data de 20 noiembrie 1940.

Aurel Vlad, născut la 25 ianuarie 1875, în Orăștie, ca fiu al avocatului Alexandru Claudiu Vlad și al Aureliei, fiica marelui cărturar George Barițiu. Deputat, ministru, dar și un bun editorialist. Colaborator la mai multe publicații transilvane, printre care *Chemarea Tinerimii Române*, unde este apreciat de Petre Țuțea pentru activitatea sa.

Urmează școala primară, apoi Liceul Reformat „Kún” din Orăștie. absolvent de Drept, la Universitatea din Budapesta, cu o bursă a Fundației „Gojdu”. În 1898, obține titlul de doctor în drept. Își începe stagiatura ca avocat, între anii 1897-1899,

⁷ Maria Razba, *Personalități hunedorene oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV - XX)* Editura Emia, 2004, p. 310.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

cu Mihai Bontescu, în orașul Hațeg. În anul 1900, își face debutul în avocatură, la Deva. În 1901 se mută în Orăștie unde este numit al doilea director al Băncii „Ardeleana”.¹⁰ În anul 1902, împreună cu un grup de intelectuali din Orăștie, printre care preotul Ioan Moța, înființează ziarul *Libertatea*.

A fost arestat de Securitatea din Sibiu în noaptea de 5/6 mai 1950, la vârsta de 75 ani, a fost adus la închisoarea Sighet la 7 mai, fiind încarcerat pe timp de 24 luni. Ulterior a fost încadrat în Decizia M.A.I. nr. 334/1951. Deși murise deja în penitenciarul Sighet la 2 iulie 1953, conform Deciziei M.A.I. numărul 559 din 6 august 1953, pedeapsa i-a fost majorată cu 60 de luni. Despre destinul său tragic presa nu a relatat vreme îndelungată.

În anul 2005, presa din județul Hunedoara publica situația fiului său, singurul urmaș în viață, în 2005, Mircea Vlad, care a încercat ani la rând să redobândească averea familiei, confiscată abuziv. Este vorba despre circa 1.200 de hectare de pădure, majoritatea în actuala comună hunedoreană Rapolt, 800 de hectare de teren arabil, o vie de zeci de hectare, un conac în satul Bobâlna, două case în Orăștie și 60% din acțiunile Băncii Ardeleana, una dintre cele mai puternice de la acea vreme, în patrimoniul căreia se afla și Hotelul Central din Orăștie, care mai funcționează și astăzi, toate au fost naționalizate imediat după 1947. Soția sa, Ana și sora lui, Victoria, au fost deportate la Blaj, unde au decedat doi ani mai târziu. Fiul Mircea a fost și el întemnițat, după ce în 1952 a încercat să fugă din țară. A stat în temnițele comuniste trei ani.¹¹

Sebastian Bornemisa, născut în 12 iunie 1890, în comuna Burjuc, județul Hunedoara, înrudit prin căsătorie cu familia lui Ioan Moța. În 1909 se mută la Orăștie, unde devine un animator al vieții culturale. Aici a condus în calitate de director *Editura Națională*, cu un aport, la dezvoltarea literaturii române, apreciabil, și revista *Cosânzeana* (1911 - 1915).

¹⁰ Ibidem. p. 518.

¹¹ Ciprian Iancu, *Urmașii unei familii de seamă din Orăștie revendică 80 la sută din stațiunea Geoagiu – Băi*, în *Replica*, 8 – 14 septembrie 2005, p 5.

După 1918, a deținut mai multe funcții: în două rânduri este deputat în Parlamentul României (1919-1920) din partea Partidului Național, iar între 1926 - 1927 din partea Partidului Poporului. A fost, de asemenea, primar al Clujului în perioada 1931 - 1932 și 1938 - 1940, ministru secretar de stat (decembrie 1937 - februarie 1938) în Guverul Goga - Cuza. A mai fost președintele Sindicatului Presei Românești din Ardeal și Banat.¹²

Alexandru Herlea, născut la data de 24 iunie 1907, în satul Vinerea, Orăștie, urmează școala primară la Hațeg, studii secundare la Orăștie, la Colegiul Kún, până în 1918, apoi la Liceul „Aurel Vlaicu”. În 1925 se înscrie la Facultatea de Drept din Cluj, unde își ia doctoratul, în anul 1930, în științe economice. În paralel cu profesia de avocat, a desfășurat o bogată activitate jurnalistică. A fost redactor șef al ziarului *Solia dreptății* (1932-1935); fondator și director al ziarului *Solia* (1935-1938) ambele apărute la Orăștie. Între 1932-1947, a fost membru în biroul central al Sindicatului Presei din Ardeal și Banat.¹³

Vasile C. Osvadă, născut la 9 septembrie 1875 în comuna Măhaciu (azi Măhăceni), județul Alba. A urmat studiile gimnaziale la Blaj și Brașov. Absolvent al Facultății de Economie din Viena. După terminarea facultății a fost director la Banca „Agricola” din Hunedoara, și director al „Reuniunii Proprietarilor de Vite” din Orăștie. A înființat suplimentul economic *Tovărășia* (1906), de pe lângă ziarul *Libertatea*, din Orăștie, la care a fost editor și redactor. În această acțiune a fost sprijinit de Ștefan Erdelyi, Ioan Moța, Gavril Todica ș.a. S-a stins din viață în anul 1931.¹⁴

Se poate deduce de aici ideea susținută încă de la început, aceea că istoria presei locale își leagă inevitabil destinul de personalitățile din acest ținut bogat în gazete de tot felul; de informare, literare, pamflet ș.a.m.d.

¹²Maria Razba, *Personalități hunedorene oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV - XX)*, Editura Emia, 2004, p. 68.

¹³Ibidem, p. 215.

¹⁴Ibidem. p. 349.

În anul 1911, scriitorul și jurnalistul Sebastian Bornemisa a tipărit, la Orăștie, primul Almanah al scriitorilor și presei din Ardeal, în care a publicat și Vasile C. Osvandă o confesiune cu tema „Credințe economice”, pe care o reproduce 15 ani mai târziu în *Almanahul Presei Române*, tipărit la Cluj și unde vorbește despre „Grosul, țărănimea neamului nostru, lipsită de busola și mijloacele învățaturii, a rămas, de dragul gliei, ori de nevoia vieții, credincioasă pligăritului. Și azi singură această clasă de plugari cinstiți ne oferă chiagul sănătos, din care, cu timpul să ne frământăm pâinea trebuincioasă alminentării progresului nostru ca neam.”¹⁵ Ne puetm da seama de aici ce a însemnat în primele decenii ale secolului XX pământul, considerat deseori baza economiei. Din articolele scrise de jurnalistul hunedorean Vasile Osvanda în *Tovărășia* sau în alte gazete din Orăștie, se constată implicațiile economice în viața socială a județului. Datoria cinstitei noastre presei, scria în 1926, „este să înslesnească împrietenirea publicului cu problemele sociale și economice și ținând seamă că 90 la sută ale cetățenilor o alcătuiesc agricultorii și industriașii, să lupte pentru izbânda concepției, ce se razimă de producătorii direcți, intelectuali și materiali, așa cum îi avem și cum îi putem înmulți și perfecționa.”¹⁶

O altă personalitate legată de presa din Orăștie a fost Ion Mihu, născut la 17 octombrie 1854, în localitatea Vinerea, județul Alba, elită intelectuală, economist, susținător al unor asociații și fundații culturale sau de presă care „a dat impulsul pentru o concentrare a profesioniștilor condeiului întru a-și apăra interesele lor și în mod indirect ale presei.”¹⁷

Tot în Orăștie, tipografiile au jucat un rol deosebit în promovarea unei intense activități publicistice. La Orăștie, după prima tipografie a lui Șerban Coresi (1582), abia după trei sute de ani, în 1850, începe să funcționeze a doua tipografie din oraș, proprietatea germanului August Nagel, preluată în 1865 de Fuhrmann

¹⁵ *Almanahul presei române pe 1926*, editat de Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat, tipografia *Viața*, Cluj, 1926, p. 121.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem, p. 72.

Karoly. În anul 1888 se înființează aici prestigioasa tipografie *Minerva*, unde au văzut lumina tiparului cele mai importante ziare românești din oraș și din județ. În ultimul deceniu al secolului XIX, unul dintre tipografi era P. P. Barițiu, nepotul cărturarului George Barițiu. În anul 1902, tipografia se transferă la Hunedoara. A doua tipografie românească din Orăștie a fost Tipografia *Nouă*, devenită Tipografia *Libertatea*, după numele importantului ziar omonim pe care îl tipărea. A fost apreciată ca fiind „una dintre cele mai bine organizate dintre tipografiile românești din Transilvania acelei epoci”. Un rol important l-a avut și Tipografia *Solia Dreptății*, proprietatea Băncii Ardeleana. În perioada interbelică, la Orăștie a mai funcționat Tipografia *Lumina* (1936-1939).

Este demn de menționat faptul că în anul 1911 apăreau la Orăștie șase periodice românești, fapt cu atât mai important dacă știm că în același an, la Sibiu, puternic centru cultural transilvănean, apăreau șapte publicații, la Budapesta, cinci, la Arad și Blaj, patru, la Brașov și Caransebeș, două publicații.¹⁸

Se reține faptul că tot aici s-a tipărit *Palia de la Orăștie*, prima traducere parțială a Vechiului Testament în limba română, demers realizat la sfârșitul secolului al XVI-lea sub influența reformei protestante. Lucrarea a văzut lumina tiparului în anul 1582, cu finanțarea unor nobili reformați.

Sub titlul de „Palia” (gr. *παλαιά veche*), sunt reunite primele două cărți ale Vechiului Testament, Geneza (Bitia) și Exodul (Ishodul). Volumul are 164 de file, fiind imprimat, între 14 noiembrie 1581 și 14 iulie 1582, pe hârtie de fabricație sibiană. Textul a fost editat parțial, cu litere chirilice, de Mario Roques (1925), iar apoi integral, în transcriere interpretativă, de Viorica Pamfil (1968) și de Vasile Arvinte, Ioan Caprosu și Alexandru Gafton (2005).¹⁹

În acest fel, începuturile presei din județul Hunedoara își au rădăcina pe acest teritoriu, bogat în gazete și în gazetari dedicați profesiei. Tot în acest loc, în

¹⁸ Ioan Sebastian Bara (coordonator), *Județul Hunedoara, monografie. Volumul III (cultură și spiritualitate)*, Editura Emia, Deva, 2012, p. 402.

¹⁹ Ibidem, p. 401.

anul 1895, primul ziar mai combativ în probleme sociale și politice se constată *Revista Orăștiei*, publicație săptămânală. Gazeta și-a încetat, însă, apariția după numai patru ani. Director și editor al gazetei a fost Aurel P. Bârcianu, care era și proprietarul editurii *Minerva*. Apariția ziarului a fost salutăată cu entuziasm în *Gazeta Transilvaniei* și *Familia*.

Revista Orăștiei a abordat teme politice, sociale și culturale, promovând în paginile ei îmbrățișarea dintre mișcarea națională românească din Transilvania și a activismului politic. În editorialul primului număr, „Cătră onorabilul public cetitor”, se arată că ziarul „(.....) apare cu scopul de a apăra interesele economice și culturale ale poporului român, dezvoltând în popor gustul de cetire și ținându-l astfel în curent cu afacerile ce-l privesc (.....)”. Se poate ușor constata faptul că are o predilecție spre domeniul agricol, fapt determinat și de perioada în care a apărut publicația.

Revista Orăștiei scria în numărul 18, din 29 aprilie 1895, despre o influență negativă a comasărilor asupra gospodăriei țărănești: „Pășunile se dau domnilor și țăranii au terminat cu puțința de a mai ține o vacă cu lapte. An de an se duc cu sutele în țări străine și părăsesc vatra străbună. Brațele muncitoare se răresc, lucrul e scump, produsele țăranului au preț mic, sărăcia ia tot mai grozave dimensiuni, din cauza poverilor care s-au pus pe umerii țăranului.”

În anul 1899, an când și-a încetat apariția *Revista Orăștiei*, debutează o altă publicație, *Bunul Econom*, cunoscut ca un organ al Reuniunii Economice Pentru Agricultură, Industrie și Comerț, din Orăștie. Editorialul primului număr precizează: „(.....) *Bunul Econom* va da, însă, pe lângă știrile economice de tot felul, de aproape și de departe, și știri despre toate întâmplările de altă natură, bisericești, școlare, culturale și de orice soi, ce vor veni înainte în sînul poporului nostru, înșirîndu-le pe scurt, și va avea și o foiță literară, de desfătare. (.....).”

Câțiva ani mai târziu, în 1907, a apărut într-un alt format, în capitala județului, municipiul Deva, ca „revistă pentru agricultură, industrie și comerț”, tot în acest an, după numai douăzeci și opt de apariții, încetându-și activitatea „din lipsă de

sprijin” și aduce mulțumiri celor care au ajutat „această foișoară”, în ultimul număr al publicației.

Apărut la Orăștie între anii 1901 - 1905, ziarul *Activitatea*, publicație cu tematică politică, economică, socială și literară, a abordat, într-o mare măsură, probleme din zona năzuințelor și idealurile naționale. Ziarul și-a încetat apariția patru ani mai târziu, din cauze materiale.

Din 1902 s-a editat aici *Libertatea*, ziar cu cea mai largă traiectorie, puternic ancorat în viața socială și politică a Transilvaniei, având ca redactor și editor pe preotul ziarist Ioan Moța. Cu aceasta se naște „trustul de presă Ioan Moța”, așa cum îl definește istoricul Valentin Orga.²⁰ Este remarcabil faptul că *Libertatea* a apărut din inițiativa a 26 de intelectuali români. În 1908, cei 26 de fondatori ai *Libertății* trec la ziarul *Lupta*, organ al PNR, înființat la Budapesta, din acest an Ioan Moța a imprimat gazetei un pronunțat caracter popular care o va consacra în istoria presei române din Transilvania. Ziarul a apărut cu intermitențe până în 1940.

Din volumul *Urmașii lui Attila*, semnat de Radu Theodoru, printre primii scriitori de după cel de-al Doilea Război Mondial, promovat de regimul comunist, membru fondator al PRM, de unde a fost exclus, aflăm că la data de 16 mai 1903, Ioan Moța, redactorul șef al ziarului *Libertatea*, din Orăștie, este condamnat la un an de închisoare și amendat cu 1000 de coroane pentru articolul „A murit Matia. Și cu el dreptatea²¹.” În același an, Iuliu Ioanovici, redactor tot la *Libertatea*, ar fi primit la rândul său cinci luni temniță pentru „agitație împotriva statului maghiar”, cuprinsă în articolul „Sus inimile voastre.”²²

La 24 septembrie 1906, colaborator și el la ziarul din Orăștie, Ștefan Ciceo Pop este condamnat la trei luni de închisoare și amendat cu 800 coroane pentru două articole publicate.²³ Avocatul apărării în cauza preotului Ioan Moța a fost Dr. Aurel

²⁰ Valentin Orga, *Moța - pagini de viață, file de istorie*, Editura Argonaut, Cluj Napoca, 1999, p. 53.

²¹ Radu Theodoru, *Urmașii lui Attila*, Editura Miracol, București, 1999, p. 14.

²² Ibidem.

²³ Ibidem p. 16.

Vlad.²⁴ Dar iată că relația dintre cei doi nu a fost cea mai bună la începutul anilor 1930. *Gazeta Țara Noastră*, a cărei director a fost Octavian Goga se întreba: „Oare n-a osândit dl. Vlad, împreună cu colegul său dr. Iustin Pop, alt maniac, în congregația județeană de la Devampe părintele Moța, pe Osvadă și pe alți români ardeleni, numindu-i „gunoaiele Ardealului”, fiindcă au avut curajul să alerge de timpuriu întru întâmpinarea fraților desrobitori.”²⁵

Înainte de procesul în care a fost condamnat, amintit anterior, a mai fost găsit vinovat și pedepsit într-un proces similar, tot pentru articole publicate în diverse ziare locale și regionale. *Foaia Poporului* scria: „După cele publicate în numărul trecut, privitor la lacoma întindere de mână a ministrului unguresc de interne, după crucerii ce noi cu atâta greu i-am adunat de la săracul popor românesc, publicăm azi în întreg cuprinsul ei sentința (judecata) ce s-a adus asupra acestor bani de către căpitanul poliției Sibiu.”²⁶ Astfel, în ceea ce-l privește pe Ioan Moța, din sentință rezultă: „Ioan Moța, redactorul Foii Poporului”, n. în Nojag, la 1868, gr-or. neînsurat, nepedepsit, au fost aflați vinovați de transgresiunea (vina) prescrisă în ordinațiunea (porunca) înaltului minister r. ung. de interne de la 16 aprilie 1882 nr. 18.613, săvârșită prin adunarea publică în toata țara, de milă pentru scopul ridicării unui monument lui Avram Iancu, fără a-și fi câștigat mai nainte îngăduința recerută și a fost pedepsit pe temeiul art. de lege 40 din 1879.”²⁷ Motivarea sentinței arată: „Prin mărturisirile lui L. Albin de la 27 și Ioan Moța, de la 29 Iunie, precum și prin cele publicate în „Foaia Poporului” și „Tribuna, s-a dovedit că numiții au adunat, prin ziarul săptămânal „Foaia Poporului”, deși îndermul a venit dintr’altă parte, și au primit ei personal milă în scopul ridicării unui monument lui Avram Iancu, care milă n-a fost încă, și nici nu era iertat se fie, întrebuintată pe acel scop, prin care adunare au călcat amândoi ordinațiunea în. ministerul reg. ung. de interne din 16 Aprilie

²⁴ Vasile E. Moldovan, *Proces de presă*, în *Foaia Poporului*, anul XI, nr. 20, 11 mai 1903, p. 230.

²⁵ *Însemnări* (f.a.), în *Țara Noastră*, anul XX, nr. 16, 13 aprilie 1930, p. 613.

²⁶ *Banii pentru Iancu* (f.a.), în *Foaia Poporului*. Anul III, nr. 29, Duminecă, 16/28 Iulie 1895, p.226.

²⁷ *Ibidem*.

1882 nr. 18.613—1882. (...)”²⁸ Pe lângă Ioan Moța a mai fost condamnat în acest proces T. Liviu Albini, proprietarul ziarelor *Tribuna* și *Foaia Poporului*

Libertatea din Orăștie, citim în *Tribuna* (Arad), scria la data de 9 iunie 1906: „În ce privește comitetul Hunedoarei, noi așa știm, că nu Românii au umblat după pact, ci oamenii stăpânirii, capii administrației. Era tocmai în ziua când la Orăștie Românii ținuse adunarea de candidare pentru acest cerc (a doua zi de Paști). Venise la vorbirea d-lui dr. Vlad și amicii săi dr. Bontescu din Hațeg și dr. Iustin Pop din Deva. Trecuse adunarea și noi făceam la planuri de apărare, de organizare, nici nu visa nimeni între boi de „pace” în comitat, ci ne pregăteam chiar de război, când cu trenul de 4 ore după prânz, a sosit vicișpanul comitatului comitatului cu domnii Szentivany și Lazăr L., și căutând ei pe Români, le-au îmbiat pactul de pace. Și așa, cum au făcut-o nu numai cu știrea, ci chiar la îndrumarea ministerului de interne, precum o mărturisește dl. Lazăr L. (.....)”²⁹ Partea curiosă intervine abia spre finalul articolului, unde sunt menționate abuzuri ale autorităților. „Când după mișelia din 5 mai, la Dobra, Românii au întreprins la ministerul de interne, pentru a încredința susținerea ordinei la mai multă miliție și la mai mulți jandarmi, am văzut cu ce faptă a răspuns acel ministru. În loc de 80 ori 160, a trimis a doua oră 600-800 jandarmi! „Ca să fiți bine păziți și unii și alții!” le-a zis. Când apoi în congregația din 29 mai Românii au interpellat pe vicișpan asupra abuzului de jandarmi la Dobra, d-sa a spus ce acea jandarmerie a fost trimisă în cerc direct de la guvern.(.....)”³⁰

Ziarul *Libertatea* a semnalat pentru Sebastian Bornemisa, cum însuși scria, „școala de gazetărie a părintelui Moța.”³¹ Din confesiunile ziaristului ardelean, unul dintre discipolii, cum vedem, al preotului Moța, descoperim semnificația ziarului *Libertatea*, rolul pe care l-a deținut și influența fondatorului ei asupra formării sale ca jurnalist „Ce era pe atunci *Libertatea*, aceasta o știe toată generația mea. Cel mai

²⁸ Ibidem, pp. 226, 227.

²⁹ Pactul (f.a.), în *Tribuna*, anul X, nr. 103, 31 mai 1906, p. 2.

³⁰ Ibidem.

³¹ *Almanahul presei române pe 1926*, editat de Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat, tipografia *Viața*, Cluj, 1926, p. 98

răspândit ziar popular în Ardeal și Banat, scris de un condei excelent și cu o înrăurire covârșitoare în viața politică și culturală a poporului nostru. Cuvântul Lui era magic și faima lui îi era dusă până în cele mai ascunse cătune. Aici am învățat că a fi gazetar la noi în Ardeal însemnează a avea o viață plină de zbucium, de muncă neîntreruptă și de o încordare supraomenească de fiecare zi. (...)³² O altă publicație semnificativă a fost *Cozânzeana*, redactată și tipărită la Orăștie în perioada 1911 - 1915, reluată apoi la Cluj. După cum susținea redactorul și proprietarul ei, Sebastian Bornemisa, despre care scriam anterior că a fost format ca jurnalist în jurul preotului Ioan Moța: „ținuta Cosînzenei noastre va fi vecinicul frumos”. Sunt consacrate în paginile ei articole pe probleme politice, economice și sociale importante: Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor, Războiul pentru Independență etc. Prin consistența de idei și diversitatea articolelor, *Cosînzeana* rămâne în istoria presei din România ca o publicație de largă cuprindere.

Lansată în anul 1910, revista *Studii Științifice*, întregind peisajul producțiilor jurnalistice din ținutul Orăștiei, cu orientare specifică pentru mediatizarea studiilor și descoperirilor din diferite domenii ale științei, n-a rezistat pe piața media decât un an. În cele câteva numere editate, revista s-a arătat în permanență preocupată de soarta economică a României, în urma convenției comerciale defavorabile semnată cu Austro-Ungaria. Articolele, deși numele revistei sugerează, nu au întotdeauna un pronunțat caracter științific, publicând și editoriale sau articole de opinie.

Raportat la perioada 1895-1918, având în vedere tehnologia și instrumentele de care au beneficiat jurnaliștii în secolele IX și începutul de secol XX, nu putem vorbi despre un jurnalism de investigație cum este definit și înțeles astăzi.

Perioada interbelică se face remarcată în peisajul mass-mediei din Orăștie prin publicații ca *Solia Dreptății*, *Garda de fier* sau *Solia*, cu principală țință în zona politică. Se cunosc, inevitabil influențe venite din această direcție, cu atât mai mult în deceniul al III-lea, secolul XX. Altă publicație apărută în perioada menționată a

³² Ibidem.

fost *Noutatea* (1932 - 1934), având ca slogan „cele mai senzaționale știri, bune și rele, din toată țara și din străinătate”. Tot în perioada interbelică, începând cu 1919, se reînființează *Libertatea*, gazeta a cărei apariție a fost pentru o perioadă întreruptă. Ziarul cunoaște, după această dată, implicații naționaliste, cu atac direct la dr. Aurel Vlad, într-o perioadă în care antisemitismul și șovinismul atinge dimensiuni îngrijorătoare în spațiul românesc. „(...) În ziarul *Libertatea*, din Oraștie, citim un lucru foarte urât și anume: Or. Sebestyén, conducătorul cancelariei advocațiale a D-lui Dr. Aurel Vlad, a umplut foaia de recensământ cu răspunsuri ungurești. Când poliția i-a cerut să facă răspunsurile în limba română, el a refuzat. A trebuit ca agentul de poliție să cheme vecinii, ca prin ajutorul lor să poată completa buletinul. Acest fapt e foarte dureros. Înțelegem să fii patriot, dar nu până la exces. Dacă Ungurii din Ardeal se dedau la astfel de fapte îndreptate contra statului și contra ordinei, atunci n-au la ce să vocifereze de tratamentul care se va înăspri mai mult. Statul român dă drepturi largi minorităților cu condiția să nu abuzeze de ele, la caz contrar va lua măsurile necesare. Iar D-nul Dr. Aurel Vlad de ce mai ține în casa Dumnealui un șovinist maghiar? Nu sunt destui români cari ar putea să ocupe cu demnitate acest post. D-le Vlad dacă ești „naționalist” fii în toate ocaziile (...)”³³

Tot niște acțiuni definite ca „antiromânești”, au determinat realizarea unor serii de articole în același ziar, *Libertatea*. Astfel, în numărul 37, din 11 iulie 1926, a ziarului, pe prima pagină, în articolul cu titlul „Stările din Basarabia. – Sufletul românesc, prea umilit! – Ce au făcut prefecții județelor basarabene de 9 ani, pentru schimbarea acestor stări de nesuferit!” este relatată o acțiune de forță asupra redactorilor și a ziarului de limbă română „Împăratul Traian” din Tighina.

„În numărul nostru trecut arătam ce pățește gazeta românească *Împăratul Traian* din Tighina. Și spuneam că e o rușine pe un oraș, scaun de județ, că nu are încă o tipografie românească, ci lasă o foaie românească să îndure umilirile pe care le îndură *Împăratul Traian*, trăbuind să țină și ea sărbătorile jidovești! Pe când

³³ *Fatpte urâte...* (f.a) în *Clujul Românesc*, nr. 24, Cluj, 5 Iunie 1927, p. 2.

scriam necăjiți acele știri, sufletul nostru simțea, prin telegrafia fără fir ce se vede că este între suflete fără ca s-o putem pipăi, că la Tighina se petrec lucruri dureroase surioarei gazetei românești de acolo. Căci iacă ce cetim în numărul mai nou al foii din Tighina, tipărită acum la Iași: Izgoniți din Tighina pentru a doua oară în glorioasa cetate a Iașilor, leagănul de înfrățire și de unire al întregii nații românești.

Pentru întâia oară ne-a alungat de la Tighina la Chișinău boicotul (refuzul de a tipări) al tuturor tipografiilor evreești, care nu vor să ne ierte nici cel mai sfios naționalist „cu nimic nu i-am ocărât pe evrei niciodată, dimpotrivă, în nenumărate rânduri i-am dat ca pilde demne, (vrednice) de imitat (făcut la fel), și nici nu vom face aceasta nici în viitor), iar a doua oară suntem alungați din Tighina de nemaipomenitele piedici supărătoare ce ni le face tipografi a evreiască a dlui Abelman din Tighina (....) Umilințele prin care am trecut până acum, nu o dată au făcut să-mi tremure penița în mână de resvrătire sufletească! El, tipograful, îmi făcea controlul articolelor mele. Apoi personalul său se obraznicea în fiecare zi. Răbdându-le pe toate, a început să urce prețul la fiecare număr nou. (....)”

Ajunsă la Orăștie, lipsa a două coloane de text de pe prima pagină a ziarului *Împăratul Traian*, a generat o serie de articole ale redactorilor de la *Libertatea*. În mai multe numere consecutive. Constatările au fost, tipic perioadei, de „cenzura jidovească.” La solicitarea redacției *Libertatea* din Orăștie, directorul gazetei românești *Împăratul Traian* din Tighina preciza faptul că: „Greutățile cu care scot această foaie, singura scrisă românește aici, sunt de necrezut. Am trei cenzuri (trei vămi, opritori spre cercetare): întâi cenzura oficială; a doua cenzura spațiului (a locului ce-i stă la îndemână pentru scris) gazeta mea fiind cea mai mică din țară! (și așa nu-l lasă să scrie mult!...); a treia și cea mai groasnică e cenzura tipografului evreu care îmi cenzurează articolele zicând că el nu poate tipări ceva împotriva neamului său evreiesc!” Articole similare se regăsesc cu regularitate în majoritatea gazetelor cu orientare naționalistă, editate în Orăștie, Balaj, Sibiu, Alba etc., multe dintre ele susținute de personalități din mediul teologic.

Se apreciază faptul că presa română de după actul de la 1 decembrie 1918 nu mai seamănă deloc cu cea de dinaintea unirii de la Alba-Iulia. Acum se produce, cum constata Agârbiceanu, „moartea unei prese”: „(.....) căci s-a schimbat însăși structura socială, s-au schimbat preocupările principale ale societății. Marele ideal, odată atins, s-a răsturnat un echilibru normal: au pornit să se evidențieze apetiturile de ordin material în locul aspirațiilor de ordin național, cultural ori moral. Vina acestor stări de lucruri este a acelor care s-au grăbit să vină cu luptele de partid să divizeze Ardealul, împărțindu-l în tabere de interese de alt ordin decât cel general, românesc. “(.....)”³⁴

Activitatea gazetărească își pierde și mai mult din vigoare în perioada comunistă, fenomen întâlnit la scară largă după instaurarea guvernului Dr. Petru Groza. După 1945, una câte una, dispar toate publicațiile, singurul ziar care se mai difuza era cel județean, tipărit la Deva și controlat de Partidul Comunist, *Drumul Socialismului*. Jurnaliștii, unii s-au reorientat către alte profesii, alții au continuat să lucreze la ziarul județean, nu însă pe investigații jurnalistice. Este cu atât mai trist ceea ce s-a întâmplat după instalarea comunismului, dacă ne gândim că aici s-au editat cele mai multe ziare de mare importanță.

Nici perioada postrevoluționară nu a mai cunoscut nimic din ceea ce a însemnat din punct de vedere jurnalistic ținutul Oraștiei. Au fost editate și continuă să apară ziare ca *Informația*, *Vorba* sau *Palia*, cel din urmă fiind primul ziar independent, înființat imediat după revoluție. A apărut la 1 Martie 1990. Ziarul și-a propus încă de la primul număr, ca politică editorială, să fie „o adevărată tribună de idei și opinii”. Inițial a apărut lunar, din anul 1996 își schimbă denumirea în *Palia Expres*, publicație bilunară.

Primul colectiv redacțional a fost compus din Călin Cordea, redactor șef; Mihai Murg, redactor șef adjunct; Gabriela Hodoroc, secretar de redacție; Petru

34 Valentina Orga, *Moța. Pagini de viață. File de istorie*, Editura Argonaut, Cluj Napoca, 1999, p. 74.

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

Baciu, secretar literar; Nicolae Adam, Eugen Turdeanu, Teodor Iordan, Marcel Munteanu, redactori.

Toate cele trei publicații acordă spații largi domeniului cultural-literar, mult prea puțin se mai poate vorbi despre jurnalism de investigație, deși în colectivul redacțiilor se regăsesc jurnaliști cu astfel de pregătire și experiență. Ioan Vasiu, fost redactor în cadrul Studioului de Televiziune 3TV Deva, unde a realizat emisiunea interactivă „Invitații Orăștiei”. Din luna martie 1993 și până în aprilie 1996 a fost redactor șef al publicației, cu apariție lunară, *Informația Orăștiei*. La fel, Daniel Marian, jurnalist cu o prodigioasă activitate la publicațiile *Cotidianul*, *Oglinda* și *Actual*, din Deva; redactor corespondent la agenția internațională de presă A.M. Press. A lucrat la *Radio Deva*, ca redactor corespondent la cotidienele *Ziua*, *România Liberă*, *Transilvania Jurnal*, *Jurnalul Național*, *Evenimentul Zilei*.

Presă din capitala de județ

Capitală de județ, Deva a cunoscut, la rândul ei, o bogată activitate jurnalistică în toate perioadele esențiale din istoria presei Transilvane. La începutul secolului XX apăreau în acest teritoriu publicații ca: *România Liberă*, *Poporul*, *Gazeta Inidoarei*, *Gazeta Hunedoarei*, *Horia*, *Hunedoreanul*, *Lancea*.

În primul deceniu al secolului, cel mai important ziar care a activat în municipiul Deva a fost *Bunul Econom*. Înființat în Orăștie, ziarul își schimbă în anul 1907 sediul în Deva. Motivul îl aflăm din editorialul „Bun rămas, Orăștie”: „Cu 1 Decembrie 1907 tipografia „Minerva” și „Bunul Econom” au trecut în proprietatea băncii „Industria” din Deva. Mutarea, multele pregătiri și formalități abia în 15 Decembrie 1907 le-am putut în parte termina. Din cauza aceasta și acest număr, redactat în Orăștie de alții, abia acum apare. Grosul lucrării deci abia de aci încolo începe. O ilustră pagină a unei binecuvântate lucrări de 20 ani s-a început la finele anului 1888, când s-a întemeiat tipografia „Minerva”, ca societate pe acțiuni în Orăștie și s-a terminat la 20 Noembrie 1907. O pleiadă de distinși bărbați, ca Dr. Ion Mihu, Dr. Stefan Erdélyi, Dr. Aurel Muntean, Dr. Silviu Moldovan, Petru Dragits, Laurian Bercian, Simeon Corvin, Aurel P. Bârcianu, acum răposat și alți amici pus-am cu toții umăr la umăr, când împreună am înființat acest altar culturii române. Rezultatul unei lucrări rodnice sufletești îl dovedește faptul că Orăștia, cea neînsemnată la 1900, a devenit un puternic centru cultural cu 2 tipografii române și 4 foi românești, 1 ziar de anunțuri în trei limbi, 1 tipografie ungurească cu 1 ziar unguresc. Murind directorul Minervei, institutul cu „Bunul Econom” împreună s-a licitat și era să se mute într-alt comitat, dacă părintele protop Vasilie Domșa nu le cumpăra. (...)

Cumpărând totodată și tipografia cu librăria domnului Petru Simtion din Arad, acesta asemenea să mută la Deva, prin ce tipografia combinată a industriei a

devenit una dintre cele mai mari tipografii din Ardeal, carea poate primi orice concurență chiar și cu stabilimente mari. Întreagă afacerea valorează circa 60.000 cor., dar costă pe institut loco (sic) Deva abia suma de 10.000 cor. și vreo 2000 capital de circulațiune, laolaltă 12.000 cor. Având în vedere că spesele de regii sunt relativ moderate și că avem asigurata o clientelă îndestulitoare: tipografia și librăria noastră sunt o splendidă operație de bancă (....)”.³⁵

Una dintre temele tratate de către jurnaliștii ziarului *Bunul Econom* se referă la exploatarea pădurilor, subiect sensibil și astăzi în spațiul public. „(.....) Am văzut cum cele 25.000 jughere de pădure fost odată a comunelor românești spre Valea Lotrului, astăzi în posesiunea universității săsești de la noi, date în tăiere pe 40 de ani unei societăți ungare-italiene cu un preț de 18 milioane (.....)”. Se arăta în *Bunul Econom*. În continuarea materialului, autorul, care nu se semnează, întreabă „câtă bogăție nu cuprinde în sine pădurile din părțile Făgărașului, Brașovului, Cincului, Bistriței, Năsăudului, Maramureș și Caraș Severin? Cine le exploatează pe toate acestea? Câți români sau câte societăți românești se ocupă cu exploatarea. Nici una (.....)”.³⁶ Se constată faptul că: „(.....) Exploatatorii pădurilor de la noi, cum și a minelor, sunt tot străini, și cum se vede chiar și în România, preciuinații au ajuns prin ocrotire din partea stăpânirii să se facă nu exploatatori cinstiți și adevărați ci torturatori ai populațiunei române din acele părți. Avem ceva cunoștințe din cele publicate dincolo în coloanele „Neamului românesc” despre isprăvile ce le pot comite perciunații din valea Lotrului (.....)”.³⁷

Alte materiale, relevante în mai multe numere ale gazetei, au în vedere „Istoria proprietății de pământ la românii de la noi”. O istorie cu implicații politice, păguboasă pentru țărani români. Trebuie ținută seama și de faptul că articolele s-au scris și documentat în anul petrecerii răscoalei țărănești, 1907.

³⁵ August A. Nicoară, *Bun rămas, Orăștie*, în *Bunul Econom*, nr. 46/47, 18 Decembrie 1907, pp. 1, 2.

³⁶ *Exploatarea Pădurilor*, (f.a.), în *Bunul Econom*, nr. 40/41, 27 Octombrie 1907, p. 9.

³⁷ *Ibidem*, p. 10.

În perioada interbelică și în Deva, la fel ca în Orăștie, se înființează un număr important de ziare și reviste de importanță majoră. Astfel apare în 1919 gazeta *România Liberă*, publicație care s-a remarcat în peisajul publicistic hunedorean prin dârzenia cu care a abordat problemele sociale, politice și economice de la sfârșitul deceniului al II-lea, secolul XX. De numele ziarului a fost legat, încă de la primele numere, dr. lui Petru Groza, care a deținut calitatea de director. La 17 octombrie 1920 *România Liberă* devine ziar național, având ca redactor responsabil pe A. Mănciulescu, continuând orientarea dată de Petru Groza. La 25 septembrie 1921 își schimbă denumirea în *România*, iar la 5 februarie își anunță cititorii că va apărea la Cluj, cotidian național.³⁸

Din 1922 apare *Gazeta Inidoarei*, care își va schimba denumirea în *Gazeta Hunedoarei* odată cu anul 1941. Se declară „organ independent de unire, acțiune și înfrățire românească”. Un deceniu mai târziu, în 1932 se înființează gazeta *Horia*, organ oficial al Frontului Plugarilor din județul Hunedoara, gazetă care apare cu intermitențe până în anul 1946.. Ziarul a reflectat, în general, programul politic al lui Petru Groza după întoarcerea sa la Deva și retragerea din viața politică bucureșteană (1931).

În anul 1937 vede lumina tiparului *Hunedoreanul*, săptămânal independent, care încetează să mai apară după numai câțiva ani. Ziarul a prezentat numeroase articole, anchete și reportaje din întreg județul Hunedoara, acoperind toate domeniile de activitate. A fost, poate, unul dintre codidianele cele mai repreentative prin calitatea articolelor, combativitatea problemelor de ordin social, politic și economic, cu toată că a avut o viață scurtă. Tot în această perioadă mai apare *Lancea*, ziar social și de informații, apărut la Deva și reluat la Brad, în 1939, unde devine „foaia moșilor de pe Criș și din Munții Apuseni”. Din paginile lui aflăm că acesta se vrea „opaiț într-o pustietate de întuneric”.

³⁸ Ștefan Nemeček, *Presa hunedoreană* (de la origini până în prezent), vol. II, Editura Realitatea Românească, Vulcan, 2007, p. 349.

Dimensiunea antisemitismului și a xenofobiei în spațiul hunedorean crește cu fiecare an. Un ziar ardelean din Cluj scria, ca dovadă că problema evreilor era una serioasă, în viziunea gazetarilor interbelici, „Un cititor cu bun gând al „Libertății” din Orăștie scoate la iveală că în România de azi se află 168. 000 de crâșme. Din acestea, numai 32. 000 le au creștinii (aici sunt numărați și ungurii, și rușii, și toate celelalte neamuri din țară) iar 136.000 de crâșme sunt toate în mâinile jidanilor. (....)”³⁹

Se remarcă cu regularitate în peisajul publicistic din județ disputele aprinse dintre jurnaliștii maghiari și cei români. Relațiile interetnice nu sunt mai bune nici cu reprezentii presei de limba germană. În anul 1943, când baronul von Killinger a luat inițiativa înființării în Transilvania a unei asociații de presă de limba romano - germane, Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat a înaintat Ministerului Propagandei și prefectului de Hunedoara, în calitate de președinte al asociației, un vehement protest, din care reiese: „Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat a lut cunoștință cu profundă surprindere de constituirea „Asociației Ziariștilor Români și Germani din Județul Hunedoara”. Trebuie să mărturisim cu sinceritate că această inițiativă ne-a surprins dureros. În primul rând pentru motivul că ziariștii români din Ardeal și Banat sunt organizați în cadrul Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat, care este succesiunea fundației Dr. Ion Mihu, înființată încă în 1910 sub regimul unguresc. Dintre membrii noștri fac parte toți purtătorii de condei ai provinciei de dincolo de carpați, profesioniști și publiciști. În al doilea rând, nu ne putem ascunde mirarea că s-a inițiat tocmai la Deva, capitala județului pur românesc și din moși strămoși românesc, o acțiune împreună cu ziariștii germani. Nu este necunoscut faptul că se urmărește cu vădită tendențiozitate a se înfățișa județul Hunedoara ca o punte de trecere între grupul etnic german șvăbesc din Banat și grupul săsesc din Ardealul de Sud. Constituția în orașul Deva a unui sediu regional

³⁹ 136.000 crâciumi evreiești în România (f.a.), în *Clujul Românesc*, anul II, nr, 32, 10 august 1924, p. 1.

german a fost înfățișată ca realizarea acestui deziderent, după cum dovedește darea de seamă, publicată la timpul său în *Südost Deutsche Tageszeitung*, din Timișoara. Constituirea unei asociații comune a ziariștilor români și germani din Hunedoara va constitui desigur o dovadă propagandistică, că în străvechiul județ dacic al Hunedoarei, elementul german este la egalitate cu elementul românesc (.....).⁴⁰

Numerase alte articole mai au în vedere situația fostului premier Petru Groza, unul dintre cei mai importanți oameni politici din județul Hunedoara, dar și om de afaceri iscusit., după unele aprecieri, acesta ar putea reprezenta încarnarea lui *Homo transylvanicus*,⁴¹ care, fără a-și renega propria identitate originară, se mișca în voie în diferite sfere naționale și socioculturale.⁴² Personalitatea sa a marcat nu doar zona politică, fiind și, ocazional, jurnalist.

Politicianul hunedorean deținea în proprietate o moșie impresionantă, pe care și-a sporit-o prin intermediul unor afaceri cu statul român, conform materialelor publicate în ziarele locale. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Hunedoara, Deva păstrează mai multe dosare în care omul politic era reclamat pentru infracțiuni economice, dar și reclamant în procese de calomnie, intentete ziarelor locale, *Solia Dreptății* și *Poporul*. În anul 1933, Petru Groza îl chema în fața instanței, pentru „ofensă adusă prin presă”, pe Eugeniu Herbay, autor al unui articol în ziarul *Poporul*, din Deva, obiectul cauzei l-a constituit modul în care a fost descris fostul premier, catalogat ca fiind „grandoman“, „îngâmfat“, „închipuit“ și „domn greșos“.⁴³

În 1935, fostul lider politic a chemat din nou în judecată un ziar hunedorean, pentru „insultă adusă prin presă.” Aurel Vlad, directorul publicației *Solia Dreptății*,

⁴⁰ E. Bocșa Mălin, *Lupta Presei Transilvane*, colecția „Voința Transilvaniei”, București, 1945, pp. 83, 84.

⁴¹ Stefano Bottoni, *Transilvania roșie. Comunismul român și problema națională 1944–1965*, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 2010.

⁴² Cfr. biografia lui D. L. Bîțfoi, *Petru Groza, ultimul burghez. O biografie*, Compania, București, 2004.

⁴³ Daniel Guță, *Petru Groza, magnatul cu probleme penale: dosarele cu afaceri dubioase și calomnii au zguduit România interbelică*, 01.02.2015, www.adevarul.ro, accesat ultima dată pe data de 20.01.2015 la URL adev.ro/nj3w84

a fost reclamat pentru „afirmații ofensatoare”, iar printre martorii citați la procesul cu pricina s-au numărat oamenii politici ca Octavian Goga sau Iuliu Maniu. „O mică gazetă, care apare sub titlul *Solia Dreptății*, sub numele fostului ministru dr. Aurel Vlad, dispărând peste noapte redactorii responsabili din fruntea ei, inventează lucruri mincinoase și dezbatări inexistente în sarcina comitetului unei organizații legale sub președenția mea”, reclama Petru Groza.⁴⁴

„Precum se vede, domnul Groza și-a scos turma la vânzare și vrea să-i vândă pe cei opt mii de naivi care au votat cu Frontul Plugarilor. Vom vedea ce preț va căpăta pentru turmă și câți dintre frontiști s-or lăsa văduviți, ca demagogul să-și joace și pe viitor mendrele”, arăta textul incriminat de Petru Groza.⁴⁵

Fostul premier solicita despăgubiri de un leu ziarului și plata cheltuielilor de judecată și se baza pe declarațiile martorilor Octavian Goga și Iuliu Maniu. „Nu am nicio cunoștiință despre ceea ce sunt întrebat. Atât pot să adaug că, după cât îl cunosc pe domnul Petru Groza, această afirmațiune nu corespunde adevărului“, declara Octavian Goga.⁴⁶ „Domnul Petru Groza, nici direct, nici indirect nu mi-a vorbit despre planurile sale politice. Ocazional întâlnindu-mă cu domnia sa, am putut să constat simpatia sa neschimbată față de dl. Mareșal Averescu, cum și bunele sale sentimente față de atitudinea mea politică“, declara la rândul său Iuliu Maniu. Instanța a decis în acest caz că nu se impune pedepsirea reprezentantului ziarului *Solia Dreptății*.⁴⁷

Recent, în toamna anului 2013, presa locală din județul Hunedoara, anume *Ziarul Hunedoreanului*, a dezvăluit din nou ițele uneia dintre afacerile fostului ministru și diplomat, despre care s-a făcut vâlvă și în presa interbelică, dar care a fost trecută repede cu vederea. Este vorba despre cedarea, prin închiriere, a hotelului Crucea Albă, situat în centrul istoric al municipiului Deva.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

Jurnalistul Daniel Guță arată în materialul publicat în *Ziarul Hunedoreanului* faptul cum: „În 1938, Primăria Deva a fost de acord să îi cedeze, prin închiriere, hotelul Crucea Albă, unul dintre cele mai populare locuri din centrul istoric și comercial al orașului. (.....) În anii 1920, hotelul a fost mistuit de un incendiu și apoi a fost reclădit și i-a mai fost adăugat un nivel. Omul politic Petru Groza, retras în reședința sa din Deva în perioada interbelică pentru a se ocupa de afaceri, a pus ochii pe hotel și cafenelele sale datorită popularității acestuia. În luna mai a anului 1938, Petru Groza și Primăria Deva semnav contractul de închiriere pentru celebrul complex Crucea Albă. Chiriaș de lux Prețul plătit de omul de afaceri pentru închirierea hotelului și apartamentelor de pe vechea stradă Regina Maria era de 250.000 de lei pe an, în patru rate, iar contractul a fost semnat pentru zece ani. În acea perioadă suma de 250.000 de lei echivala cu aproximativ 100.000 de lei în zilele noastre (.....)”.⁴⁸

Din contractul de închiriere rezultă: „Contract de închiriere, care s-a încheiat între Primăria comunei urbane reședință de județ Deva, iar pe de altă parte între dl. Dr. Petru Groza în următoarele: 1. Orașul de reședință Deva dă în chirie, începând cu 1 iulie 1938, edificiul Crucea Albă, proprietatea orașului, aflător în Strada Regina Maria nr. 14, constător din hotel, restaurant, localuri pentru cafea etc., cu toate apartamentele și dependințele sale. 2. Durata de închiriere este de zece ani, cu drept de prelungire pentru chiriaș încă cinci ani. 3. Chiria este de 250.000 de lei, plătită în patru rate egale, anticipat....”.⁴⁹

Important lider politic din județul Hunedoara, militant pentru marea unire, Amos Frâncu, de profesie avocat (n. 28 ianuarie 1866 în Baia de Criș, Hunedoara - d. 3 noiembrie 1933 în Cluj-Napoca) înainta în anul 1925 un memoriu primului ministru prin care solicita, printre altele, „primenirea întregului aparat administrativ, judecătorec, a siguranței publice, silvice și agrare, reorganizând în prima linie

⁴⁸ Daniel Guță, *Înaintaș "de seamă"*. Și Petru Groza a făcut afaceri cu statul. Aflați ce business a făcut Groza cu Primăria Deva, în *Ziarul Hunedoreanului*, 16.10.2013, p. 3.

⁴⁹ Ibidem.

Comitetul Agrar, cu revocarea mandatului dlui Petru Groza, incompatibil ca interesat la societățile. (...),”⁵⁰

Apărut la Deva în 1944, *Zori Noi*, organ al Regionalei Partidului Comunist Alba - Hunedoara, care își asumă această calitate, subliniind faptul că „n-a putut timp de ani îndelungați să se adreseze în mod deschis maselor”, ziarul a folosit ca material propagandistic, exploatând în articole situația grea a populației de după război și militând pentru „progres și lumină, pentru democrație, pentru o Românie liberă”. Ziarul își mută redacția ulterior în Valea Jiului.

În mod ironic, perioada imediat după anul 1945 este profund marcată de regimul premierului mai sus amintit. Din acest an, trăsătura comună în presa din întreg județul a constituit-o cenzura. Din 1949, 7 noiembrie, apare *Drumul Socialismului*, ca organ al Comitetului județean PMR Hunedoara și al Comitetului provizoriu județean, care și-a propus de la primele numere să militeze pentru „cauza nobilă a construirii socialismului”. De aceeași publicație își leagă destinul tragic și jurnalistul devenit Carol Drozd, care și-a pierdut viața într-un lan de porumb, cu ocazia unei silnice ieșiri la munci agricole a personalului ziarului.⁵¹

Revoluția din decembrie 1989 a găsit pe ziariștii de la ziarul *Drumul Socialismului* într-o atmosferă de totală confuzie, nu s-au pierdut însă cu firea și au găsit de puțință să se alăture protestatarilor, era momentul să scrie ce simt, și nu ce li se dictează, au hotărât astfel schimbarea denumirii ziarului în *Cuvântul Liber* și o nouă politică editorială, una a libertății și a adevărului. În dimineața zilei de 23 decembrie 1989 noul ziar era răspândit în tot județul. În articolul de fond “LIBERTATE ȘI ADEVĂR” al primului număr se preciza: „(.....) Așadar, iată-ne liberi! Liberi într-o țară minunată, al cărei popor, într-un iureș nestăvilit, a spulberat, ieri, de la putere, pe dictatorul și tiranul României, Ceaușescu și numeroasa lui familie hrăpărească și avară. Bucuria acestui moment istoric este imensă, nemărginită.

⁵⁰ I.C. Cătuteanu, *Din Țara Moșilor Năpăstuiți*, în *Înfrățirea Românească*, anul I, nr. 3, 1925, p. 3.

⁵¹ Tiberiu Vanca, *Anotimpurile agorei*, Editura Călăuza v.b., 2007, p. 23.

Poporul, cel care făurește istoria, și-a făcut dreptate. Mișcarea populară, mișcarea de reînnoire începută la Timișoara cu jertfe omenești, cu tribut sângeros plătiți tiranului însetat de putere și măreție a continuat la București, în capitala patriei, s-a extins cu repeziciune în toate orașele țării. (.....)”⁵²

„(....) Da! Au apus: „epoca de aur”, „epoca de lumină”, „anii ctitorului genial”, „eroului între eroii neamului”, care atunci când poporul n-a mai putut îndura jugul tiraniei și s-a ridicat la luptă a dat bir cu fugiții ca cel mai mișel dintre mișeli. Da! Acum suntem liberi, iar fericirea noastră este nemăsurată. A poporului și a noastră a ziariștilor, căci noi am fost umiliți și obligați să scriem și să publicăm minciuni, ca nu cumva adierea adevărului să zgârâie urechea tiranului și a acoliților săi. Acum și pentru noi a venit libertatea, și pentru noi cuvântul a devenit liber, ca pentru întregul popor!

Cetățeni, stimați OAMENI! Ieri, după marea adunare populară din Municipiul Deva, colectivul ziarului, care a aderat fără rezerve la noul curs al vieții din patria noastră, care și-a pus imediat capacitatea și puterea de creație în slujba poporului, s-a întâlnit cu un grup de muncitori, intelectuali și studenți și au deliberat asupra viitorului ziarului. Așa s-a născut „CUVÂNTUL LIBER!”, ziar al județului Hunedoara, al cărui prim număr apare astăzi, și care dorim să fie un ziar al cetățenilor liberi. “CUVÂNTUL LIBER”. Într-o țară liberă. Mulți nu credeau să mai apuce aceste zile. E minunat! Totul e minunat și frumos, și de necrezut, dar totuși adevărul adevărat! Programul ziarului nostru, succint exprimat, poate fi cuprins în două cuvinte: „LIBERTATE și ADEVĂR!” Da. Adevărul mult jinduit va fi întotdeauna deviza “Cuvântului Liber”. Și vom lupta pentru adevăr, pentru libertate, vom lupta ca negura care ne-a întunecat viața, ani de-a rândul, să nu se mai întoarcă niciodată. CETĂȚENI, CITITORI! Cu sprijinul dumneavoastră vrem să vă satisfacem dorința de cunoaștere, de adevăr, de educație, de cultură. „Cuvântul Liber” deschide tuturor accesul spre exprimarea liberă a ideilor și părerilor proprii,

⁵² *LIBERTATE ȘI ADEVĂR* (f.a), în *Cuvântul Liber*, Anul I, nr 1, 22 decembrie 1989., p. 1.

de interes general sau particular, care nu contravin idealurilor poporului. Fie ca acest prim număr să întrunească măcar o parte din așteptările cititorilor. Viața curge înainte, ziarul va apare cotidian, cu excepția zilei de luni, a fiecărei săptămâni. Avem timpul în față, un timp nou, minunat, un timp al libertății și adevărului!”⁵³

Referindu-se la ziarul *Cuvântul Liber*, Ștefan Nemecek descria faptul că „Ziarul nu a avut o atitudine negativistă, nu a căutat lipsuri cu lumânarea, ci dimpotrivă, când s-au făcut lucruri utile pentru comunitate; introducerea gazului metan, renovări de școli, alimentări cu apă, modernizări de drumuri etc., le-a reflectat pe larg, în adevărata lor lumină. Spre nemulțumirea unor pîrmării și consilii locale lipsurile atîrnau mult mai greu în balanță, redacția afirmînd mereu acest lucru, în mod clar, răspicat și fără echivoc, în coloanele ziarului. Nu a fost practicat însă cu consecvență jurnalismul de investigație (.....)”⁵⁴

După 1989 municipiul Deva abundă în periodice de tot felul, apar numeroase publicații în paginile cărora își găsesc spațiu și investigațiile jurnalistice. Au fost tipărit ziare ca: *Viața*, *Viitor*, *Expres*, *Realitatea*, *Oglinda*, *Actualitatea*, *Accent*, *Ecoul*, *Lumea de azi*, *Cuvântul Liber*, *Hunedoara Expres*, *Hunedoreanul*, *Servus Hunedoara*, *Mesagerul Hunedorean*, *Replica*, *Călăuza*, *Gazeta de Hunedoara*. Dintre acestea se remarcă cel mai bine, în anii de după revoluție, *Cuvântul liber*. Până în anul 2006, ziarul a deținut rolul de lider autoritar în mass-media locală, alături de *Hunedoreanul*. La începutul lunii septembrie 2007, *Cuvântul Liber*, cel mai longeviv ziar din județul Hunedoara, își încetează apariția, apare în locul său *Hunedoara Expres*. Ziarul a continuat să publice articole, informații, știri și analize pe teme de actualitate, dar și multă publicitate, încât nu a mai reușit să se mențină după această dată, sub nicio formă, la nivelul *Cuvântului Liber*.

Fondată în anul 1990, la 1 februarie, sub coordonarea scriitorului Valeriu Bârgău, gazeta *Călăuza* s-a remarcat la rândul ei prin diversitatea materialelor, de la

⁵³Ibidem.

⁵⁴ Ștefan Nemecek, *Presa hunedoreană (de la origini până în prezent)* vol. I, Editura Realitatea Românească, Vulcan, 2006, p. 186.

informație, articole, reportaje, la interviuri, materiale de investigație, anchete de presă. La fel ca în cazul ziarului *Cuvântul Liber*, din anul 2007 își începe declinul, doi ani mai târziu încetează să mai apară

O moarte lentă a avut-o și *Hunedreanul*, ziar cu o mare orientare, înființat în anul 2000. Ziarul a acordat spații largi jurnalismului de investigație. Un articol investigativ răsunător și care a ținut prima pagină a ziarelor locale a fost cel semnat Tudor Știrbu: „Bota este un virtual infractor”, unde autorul a prezentat cazul Pompiliu Bota, cel care a înființat prima structură independentă de avocatură din țară, baroul constituțional român, condamnat în 2009 definitiv de către instanță la un an de închisoare pentru exercitarea fără drept a profesiei de avocat. Ziarul a trecut în 2008 în mediul online, încetând să mai apară pe hârtie, astăzi nu mai apare deloc.

Singurele ziare, deschise spre jurnalismul de investigație, care mai apar astăzi sunt: *Replica*, *Gazeta de Hunedoara*, *Mesagerul Hunedorean*, *Servus Hunedoara*, *Glasul Hunedorei* și numeroase portaluri de știri.

Se remarcă această tendință spre presa online, mai ales în ultimii ani. Deși continuă să apară în formatul tipărit, cotidianul *Ziarul Hunedoreanului*, apreciat ca „cel mai citit ziar din județ”, se face remarcă și în mediul online, intuind tendința cititorilor spre spațiul virtual.

Cu referință la instituția Consiliului Județean Hunedoara, Marcel Bot, redactor la *Ziarul Hunedoreanului*, cu activitate în presa de investigație, descria în luna aprilie a anului 2015 în ziarul amintit faptul că „(.....) Președintele interimar Dorin Oliviu Gligor se dovedește a fi un foarte fin cunoscător al investițiilor prioritare pentru dezvoltarea județului „pe principii economice corecte”. În acest moment, județul Hunedoara bate pasul pe loc din lipsa unor mijloace adecvate de transport VIP-uri. Conducerea „decartelată” a Consiliului Județean s-a lansat în achiziționarea a trei Jeep-uri, fără să organizeze licitație electronică, cu cerere de ofertă, iar atribuirea să se facă în sistem „offline”, adică departe de ochii curioșilor. Aceste detalii din fișa de procedură ilustrează „totala transparență” impusă de Gligor

la Consiliul Județean (.....)”.⁵⁵ În același material, jurnalistul hunedorean mai scria: „(.....) Pentru cele trei Jeep-uri, Consiliului Județean a „dedicat” un buget de 193.548,39 lei fără TVA. Două miliarde de lei vechi. Mașinile cu tracțiune 4X4 vor fi dotate, obligatoriu, cu aer condiționat, Radio cu CD și sistem de difuzoare audio inclus, pachet fumători (scrumieră și brichetă) banchetă spate rabatabilă fracționat, scaune față încălzite și un portbagaj modest cu volum de minim 400 de litri (.....)”.⁵⁶

„(.....) În locul celor trei mașini de teren, Consiliul Județean Hunedoara ar fi putut acoperi integral cheltuielile legate de reparații curente (195.480 lei) pentru anul 2015. Ori putea să acopere aproape integral banii ce vor fi spărți anul acesta pentru servicii de protocol (280.000 lei). Suma dedicată Jeep-urilor ar fi ajuns pentru cheltuielile materiale la oricare unitate de învățământ pe un an întreg. Consiliul Județean putea susține cultura anul acesta din costurile Jeep-urilor sau acele „alte drepturi salariale” (195.000 lei) prinse în buget. Pentru tineri, Gligor a alocat cu 50.000 lei mai puțin. Consiliul Județean ar fi întreținut activitatea Centrului Militar pe parcursul întregului an. Mașinile de teren costă cât primește Sanatoriul de la Brad pentru a funcționa jumătate de an în condiții optime. Pentru „obiectivul de investiții pod peste râul Crișul Alb”, Dorin Gligor a alocat suma de 20.000 lei, a zecea parte din banii de Jeep-uri. Și lista cu obiective în interesul hunedorenilor este lungă (.....)”.⁵⁷ În aceeași investigație se mai face referire și la alte investiții, atribuite fără licitație, la cifre importante de bani învârtiți în jurul unor presupuse afaceri ilegale. „(.....) La jumătatea lunii trecute Consiliul Județean Hunedoara a mai făcut o investiție de „strictă necesitate” (tot fără licitație și cu atribuire „deconectată”) pentru cumpărarea unui televizor (plasmă) cu diagonala de minim 80 de centimetri,

⁵⁵ Marcel Bot, *CU PRINCIPII ȘI PRIORITĂȚI, Dorin Gligor își trage trei Jeep-uri la Consiliul Județean*, www.zhd.ro, 02.04.2015, accesat ultima dată pe data de 10.04.2015 la URL: <http://zhd.ro/continut/politica-administratie/cu-principii-si-prioritati-dorin-gligor-isi-trage-trei-jeep-uri-la-consiliul-judetean>.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Ibidem.

un laptop, un birou, o servantă și 40 de scaune simple. De asemenea, Dorin Oliviu Gligor va deschide, mâine, plicurile pentru cele 21 de autocare ce vor fi închiriate de Consiliul Județean să transporte o mie de elevi la Sibiu ca să vadă cum cresc merele pe care le primesc la școală. Asta în condițiile în care elevii hunedoreni primesc mere culese din livezile de la Călan (.....)”⁵⁸ Astfel de fapte nu sunt străine nici fostului președinte al Consiliului Județean, Mircea Ioan Moloț. Imediat după preluarea Spitalului Județean de Urgență din Deva de către Consiliul Județean Hunedoara, președintele forului județean, la acel moment, ar fi pus la punct un plan de căpușare a bugetului instituției sanitare. „Pionii principali ai strategiei puse la cale de șeful Consiliului Județean au fost managerul din acea vreme, Silviu Didilescu, și directorul economic, Vetuța Stănescu”⁵⁹ „(.....) Lucrările de construcții și renovare ale Ambulatoriului Integrat au fost adjudecate de firma Atomis SRL Petroșani, singurul participant la licitația care a avut loc în data de 27 septembrie 2010. Oferta firmei lui Simota a fost de 1.786.501 de lei, iar termenul de execuție inițial a fost prelungit ulterior. Alte două lucrări de investiții la care s-a încălcat atât legislația în construcții, cât și cea a achizițiilor publice au scos din bugetul județului 933.431 de lei pentru laboratorul de radiologie și compartimentarea blocului operator. Ambele contracte au fost executate fără să fie reținute garanții de bună execuție și cu prelungirea termenelor de execuție, de către conducerea Spitalului Județean al cărui Director Economic este Vetuța Stănescu, persoana pe care Moloț vrea să o impună vicepreședinte al Consiliului Județean, în locul rămas vacant prin demisia lui Tiberiu Balint (.....)”⁶⁰ Alexandru Avram mai remarcă în investigația semnată și documentată de el, situația de incompatibilitate cu statutul de Consilier Județean a directorului economic al Spitalului Județean Deva, Vetuța Stănescu. „(.....) Mai mult decât atât, Directorul Economic al Spitalului Județean Deva, Vetuța

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Alexandru Avram, *Sare-n ochi*, [www.glasul-hd.ro](http://glasul-hd.ro), accesat ultima dată pe data de 10.03.2015 la URL: http://glasul-hd.ro/Sare-n-ochi_28_7327.html.

⁶⁰ Ibidem.

Stănescu, se află într-o evidentă incompatibilitate cu statutul de Consilier Județean. Incompatibilitățile pentru funcția de consilier județean sunt specificate în Legea 161/2003.. (.....)”⁶¹

Pe acest subiect scria, la rândul ei, și jurnalista Mihaela Petroșan, în articolul „Povestea penală din afacerile „grupului Moloț” continuă / Vetuța Stănescu a fost denunțată la DNA.”

⁶¹ Ibidem.

Activitatea gazetărească în Valea Jiului

Regiune comparată de către Petre Țuțea cu o „Africă Centrală”, Valea Jiului a cunoscut în toate etapele sale momente tulburi, care au făcut obiectul unor ample investigații de presă. Activitatea jurnalistică a cunoscut și aici o evoluție ascendentă în secolele XIX și XX, dar și după 1990.

În secolul al XIX-lea, unul dintre ziarele care au apărut în Valea Jiului a fost *Adevărul*, fără, însă, prea mare legătură cu jurnalismul de investigație, cu atât mai mult dacă ținem seama că a fost o gazetă a Partidului Social Democrat Român din Ungaria. Se apreciază faptul că publicația a avut un rol important în organizarea sindicatelor din regiunile miniere Valea Jiului.

În paralel cu *Adevărul*, în anul 1906, a mai apărut gazeta *Banyamunkas*, în traducere „muncitorul minier”. Primele numere au apărut la începutul anului 1906, la Budapesta, ziarul fiind editat pentru minierii de la minele din centrul Ungariei, în special cele din zona capitalei Budapesta. În Valea Jiului a apărut la 16 august 1906. Din aprecierile lui Ștefan Nemecsek aflăm că aceasta a fost „(.....) o publicație „muncitorească” ce a avut drept țință de cititori segmental numeros de mineri din localitățile Văii Jiului (.....)”.⁶²

În perioada interbelică, peisajul publicistic se întrădește cu alte publicații, care au reflectat asupra vieții muncitorilor și a condițiilor de trai, probleme des întâlnite și în perioada comunistă, și astăzi. Ținutul a făcut în multe rânduri obiectul unor achete de presă și investigații care au refectat nivelul crescut de sărăcie și corupție.

Prima publicație de importanță majoră editată a fost *Graiul muncitorimei*, înființat în 1921. Ziarul a publicat articole cu titluri ca: „Împroprietărirea țăranilor”, „Reforma agrară în Valea Jiului”, „Mișcarea socială în 1923”, „Două nenorociri la

⁶² Ștefan Nemecsek, *Presa hunedoreană (de la origini până în prezent)* vol. 2, Editura Realitatea Românească, Vulcan, 2007, p. 68.

minele de la Lupeni”, „Ungurii Văii Jiului”, „Comuniștii din Lupeni”, „Din durerile muncitorilor din Valea Jiului” etc. Un an mai târziu apar ziare ca *Gazeta Jiului* sau *Curierul Valei Jiului*, ziare cu aceeași orientare editorială.

Ilustrul economist, gazetar și fost ministru Aurel Vlad arăta într-un amplu material publicat în *Libertatea*, din Orăștie, faptul că: „(.....) Domnii conducători ai Societății, care nu sunt cu nici un strop cât de mic în slujba țării, ci numai a buzunarului lor, sabotează, încurcă și încalcă chestiunea muncitorească, numai ca să producă nemulțumiri în sânul muncitorilor, contra partidului de la putere. (.....)”⁶³ Articolul său a fost apreciat și în ziarul *Chemarea Tinerimei* de către Petre Țuțea, care vede o posibilă cauză în „Criza de structură a regimului capitalist. Faptul că „Societatea Petroșani” este afiliată sau integrată într-un partid politic, este cu totul accesoriu.”⁶⁴ Același Petre Țuțea a continuat să publice materiale care vizau corupția din Valea Jiului, sărăcia, dezinteresul față de muncitorii mineri în perioada grevei minerilor din Lupeni, care a avut loc în august 1929, ca rezultat al eșecului unor îndelungate negocieri legate de salarizare și condiții de muncă. Atunci, aproximativ 6000 de muncitori au fost implicați în protestul provocat de salariile de mizerie și sărăcia extremă în care trăiau. 68 de mineri au căzut sub gloanțele trupelor armatei române trimise de către guvernul țărănist să reprime protestul.⁶⁵ „(.....) Pe Valea-Jiului a curs sânge și încă mult de tot, atât cât poate alimenta suficient speranțele multor gură cască din partidul liberal, punând în sarcina guvernului țărănesc atrocitățile fără margini ale patronilor „cocoși”. Presa reacționară, în frunte cu *Curierul* (gazetă de visuri dictatoriale sau mucioliniste) reduc cauzele, conflictului la una stereotipă: comunsimul (.....)”⁶⁶ “(.....) Valea-Jiului este considerată de patronul român ca un fel de Africă centrală, iar muncitorul un sclav, al cărui chip de

⁶³ Aurel Vlad, *Valea Jiului iarasi freamătă*, în *Libertatea* 26 Martie 1929, p. 4.

⁶⁴ Petre Țuțea, „*Valea Jiului iarasi freamătă*” în *Chemarea Tinerimei Română*, Anul VI Nr. 14 Cluj, Duinlnci, 5. Aprilie 1931, p. 1.

⁶⁵ Francisco Veiga, *Mistica Ultranaționalismului: Istoria Gărzii de Fier, 1919-1941*, ed. II, Editura Humanitas, 1995, p. 104.

⁶⁶ Petre Țuțea, *Cocoșii consiliilor de administrație de pe Valea-Jiului*, în *Chemarea Tinerimei Română*, Anul IV. Nr. 24. Cluj, Duminecă 11 August 1929, p. 1.

lut își inspiră groază, industria noastră, nu numai cea minieră, se găsește în stadiul acumulării primitive de capital, când burghezia occidentului își construia din sânge forțele sale productive (.....)⁶⁷

În perioada comunistă, singura publicație care mai apare este *Steagul Roșu*, organul de presă al Comitetului județean de partid Valea Jiului, cunoscut în rândul locuitorilor de aici ca *ziarul minerilor*. Ziarul și-a consacrat întreaga tematică cu preponderență activității miniere, extracției de cărbune, reflectând munca, rezultatele minerilor. Codidian controlat în totalitate de către liderii Partidului Comunist din Valea Jiului, *Steagul Rosu* s-a remarcat, la fel ca *Drumul Socialismului*, prin articolele propagandistice. Tematica ziarului a fost, până în 1989, producția de cărbune, investițiile, activitatea economică.

Un moment tulbure în regimul comunist, care a făcut obiectul multor discuții la *Europa Liberă* sau în publicațiile străine, a fost greva minerilor din Valea Jiului care a avut loc între 1 și 3 august 1977, fiind una dintre mișcările de protest cele mai ample din perioada comunistă.

Numărul din 5 august 1977 al ziarului *Steagul Roșu* nu amintea nimic despre evenimentele care au avut loc, ci scria despre „vizita de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu în Valea Jiului”.

Conform celor scrise de Ștefan Nemecsek în cartea *Presa hunedoreană (de la origini până în prezent)*, volumul II, redactor în colectivul ziarului *Steagul Roșu*, în ultima sa etapa, pana la revoluție, : „(.....) Pe parcursul sinuos al existenței sale de 50 de ani, ziarul a trăit multe evenimente. Redacția s-a confruntat nu cu puține disfuncționalități și metehne, animozități, generate de confruntări de caractere, de orgolii și vanități. Au existat în redacție și obediențe și obtuzități manifestate cu zel, nu a lipsit nici impostura, suficiența, ipocrizia, nici intriga și jocul de culise. Au fost reglate la timp și drastic, în maniera exigențelor timpului. Pe lângă împliniri și satisfacții redacția a trăit și tensiuni, servituțile timpului, a cunoscut și cutremure

⁶⁷ Ibidem.

soldate în destituirii și retrogradări, chiar și cu scoateri din rândurile colectivului. (.....)”⁶⁸

După 1989 presa de investigație din Valea Jiului a acordat o atenție majoră mineriadelor din anii 1990, 1991 și 1992, conflicte care au tulburat mult scena politică din România, dar și activitatea jurnalistică a multor periodice locale și, mai ales, centrale. „(.....).În dimineața zilei de 14 iunie, redacțiile ziarelor *Dreptatea*, *Expres*, *22*, *Baricada*, *România liberă*, au fost atacate, ocupate, devastate pe rând. În jurul orei 8,30, în redacția ziarului nostru a pătruns un grup de persoane care păreau, sau poate chiar erau, tipografi, majoritatea femei. În cursul dimineții, trei valuri masive de mineri, înarmați cu răngi și topoare, au ocupat redacția și au convocat conducerea Combinatului poligrafic *Presa liberă* (Doamne, cât e de liberă!) și pe reprezentanții tipografiilor impunând interzicerea apariției *României Libere* sub amenințarea că se vor întoarce dacă nu li se dă satisfacție. Liderul minerilor, inginerul Nicolae Camarasescu, a făcut afirmația că interdicția pronunțată de mineri rămâne valabilă și în cazul în care Guvernul este de altă părere. Pe fondul acestor evenimente, directorul general al Radioteleviziunii Emanuel Valeriu a considerat inoportun să dea pe post protestul Comitetului director al ziarului *România liberă*. Până către orele serii erau identificați de către mineri M.H. și Simion Buia, doi corectori ai ziarului nostru, ultimul bătut în chip animalic de mineri. Acasă la fotograful nostru Mihai Popescu Stoenеști, opt mineri însoțiți de reprezentanți ai poliției au făcut un control de rutină. Informăm pe această cale pe domnul inginer Nicolae Cămărășescu că în afară de prejudiciile morale grave aduse redacției, pagubele financiare pe care le-a provocat prin neapariție să ridică la peste 2 milioane de lei (n.r., reprezentând câteva miliarde de lei). Cerem Guvernului României protecție militară, conform legii în vigoare, așa cum se asigură celorlalte redacții, iar Procuraturii Generale sancționarea autorilor morali și făptașilor acestor

⁶⁸ Ștefan Nemeček, *Presa hunedoreană (de la origini până în prezent)* vol. 2, Editura Realitatea Românească, Vulcan, 2007, p. 378.

acte samavolnice (.....)”⁶⁹ Presa locală a reflectat la rândul ei despre aceste conflicte, s-au scris anchete, reportaje, cu scopul de a determina cauzele care au adus aici, concluzia unanimă nu a fost alta decât sărăcia.

Jurnaliștii de investigație din presa locală și din subredacții ale unor ziare centrale au mai reflectat asupra conflictelor de interese ale liderilor ortacilor din Valea Jiului, speculând dezinteresul liderilor de sindicat față de muncitori. S-au scris, în acest sens, numeroase investigații care au scos la iveală neregurile care se petrec în Valea Jiului, despre cauzele exploziilor din mine, care au loc des și care duc la pierderea de vieți omenești.

În 2010 mai mulți foștii directori ai Companiei Naționale a Huilei s-au văzut nevoiți să recunoască în fața unei instanțe că nu știau despre pericolele care îi pasc pe mineri în subteranul minei Petrila, în abatajul 431, acolo unde în 15 noiembrie 2008 s-au produs două explozii, soldate cu moartea a 13 mineri și rănirea altor 12.⁷⁰

Un alt subiect sensibil, care a făcut obiectul multor investigații, l-a constituit problemele grave cu care se confruntă bolnavii infestați cu virusul HIV. Este vorba despre aproximativ două sute de persoane din Valea Jiului, cei mai mulți născuți în perioada 1985-1990, care au contractat virusul HIV în urma unor transfuzii de sânge ori a unor vaccinuri făcute în spitale. Problema este cu atât mai gravă cu cât autoritățile par neputincioase în fața acestei cumplite maladii. Chiar dacă medicii specialiști prescriu medicamente care sunt cele mai bune pentru ei, statul român are fonduri insuficiente. Cele mai multe cazuri sunt constatate la Vulcan, procentul bolnavilor fiind de 40,68%, urmat de Petroșani, cu aproape 30% și Petrila, cu 14,22%.⁷¹

Jurnalistul Ștefan Ciocan arăta în anul 2008 în ziarul *Hunedoara Expres*, faptul că: „Peste 230 de persoane din județul Hunedoara sunt infectate cu virusul

⁶⁹ Redacția "României libere", devastată de mineri (f.a), în *România Liberă*, 19 iunie 1990, p. 1.

⁷⁰ Gelu Ionescu, Șefii din Valea Jiului habar nu au despre pericolele din subteran, în *Pandurul*. Anul 3, nr. 489. Joi, 16 Septembrie 2010, p. 2.

⁷¹ Anamaria Nedelcoff, Bolnavii cu HIV/SIDA, condamnați la moarte, în *Cronica Văii Jiului*, 20 februarie 2012, p. 5.

HIV. Cei mai mulți bolnavi provin din Valea Jiului, în jur de 200. Majoritatea a luat boala în perioada 1987 - 1991, când, se pare, în spitalele din Vale a avut loc un accident epidemiologic. Nimeni nu a fost tras la răspundere pentru cele întâmplate atunci, iar conducerea Direcției de Sănătate Publică Hunedoara spune că acum e imposibil să se mai găsească persoanele vinovate. Anual, pentru tratamentul acestor persoane se cheltuiesc aproximativ 4,2 milioane de lei, printr-un program național. În județul Hunedoara, cei mai mulți bolnavi de SIDA sunt adolescenți. Numărul celor care au fost infectați este, cu siguranță, mai mare. Cele mai multe, aproximativ 200, sunt din Valea Jiului, 26 din Deva și 11 din Hunedoara. Cei mai mulți bolnavi s-au născut în perioada 1987 - 1991 și se pare că au luat virusul în spital. În anii de după 1989 se vorbea chiar de un experiment pe care autoritățile comuniste l-ar fi făcut în maternitățile spitalelor din Valea Jiului și Giurgiu, unde au fost depistate cele mai multe cazuri de nou-născuți infectați cu virusul HIV (.....)”⁷²

Fost ministru și subsecretar de stat, deputat în parlamentul României, între 1996 – 2000 președinte al Consiliului Județean Hunedoara, Gheorghe Barbu era în 2008, alături de primarul municipiului Deva, de la data aceea, Mircea Muntean, suspectat într-un material de investigație de complicitate cu clanurile mafiot, articolul semnat de Adrian Olariu și publicat în *Ziarul Văii Jiului* descria: „(.....) Despre primarul Devei, acuzat de afaceri ilicite, și despre Gheorghe Barbu se spune că aveau cunoștință de afacerile clanului „Spumă”: prostituție, trafic de droguri, șantaj, infracțiuni cu violență, cămătarie și jocuri de noroc. Aceste acțiuni ilegale se derulau cu sprijinul polițiștilor și procurorilor. Într-un raport al serviciilor secrete se menționează că gruparea mafiotă din județul Hunedoara este cea mai importantă din România, depășind cu mult rețeaua fraților Sile și Nuțu Cămătaru. Rând pe rând, au căzut capete importante ale județului pe baza probelor furnizate, însă cel a lui Barbu nu... cel puțin deocamdată. De data asta mai publicăm o probă: ministrul Gheorghe Barbu la braț cu mafioți dovediți.

⁷² Ștefan Ciocan, *Boala mileniului lovește Valea în Hunedoara* *Expres*, marți 18 noiembrie 2008, p.1.

Fostul ministru al Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, Gheorghe Barbu, s-a folosit, alături de anumiți lideri ai Hunedoarei, în mod public, de membrii lumii interlope în campaniile de protest organizate împotriva autorităților legale ale statului. În urma manifestațiilor organizate și cu sprijinul mafioților Devei, în prezent judecați pentru numeroase infracțiuni, atât fostul ministru, cât și primarul Devei, Mircea Muntean, au reușit să câștige capital politic, dar și, în cazul lui Muntean, să blocheze o anchetă penală aflată în stadiu incipient la Parchetul Înaltei Curți de Casație și Justiție. Conform informațiilor noastre, mitingul de protest a fost planificat cu grijă și a avut loc chiar înaintea eliberării unui mandat de arestare pe numele lui Muntean. Pentru a bloca orice act împotriva sa, Muntean a cerut sprijin nu numai mafiei locale pentru a aduna oameni care să mășăluiască pentru el, dar și colegilor de atunci din Alianță, mai precis lui Barbu care la vremea aceea era deputat PD de Hunedoara. Barbu este un bun cunoscător al influențelor din Deva și Hunedoara, fiind președinte al Consiliului Județean Hunedoara între anii 1996-2000, iar mai apoi deputat de Hunedoara. Relațiile lui Muntean și Barbu cu mafia locală erau de notorietate, mai ales într-o comunitate restrânsă așa cum este cea din Deva. Astfel, uniți împotriva aceluiași „dușman”, PSD, Muntean și Barbu s-au folosit de marea „familie” a mafiei pentru a aduna cât mai multă lume în favoarea lor (.....).⁷³

Cu referire la clanurile mafiotice din Valea Jiului, autorul susține că acestea ar fi avut interese în zona de afaceri cu fostul primar al Devei și cu fostul deputat, secretar general al Camerei Deputaților, din decembrie 2008 până în octombrie 2012, și fost Ministru al Muncii, Solidarității Sociale și Familiei în guvernul Tăriceanu, Gheorghe Barbu. „(....) I-au sprijinit în campaniile locale și au fost alături de ei, umăr la umăr. Poate de aceea a fost atât de greu să fie capturați, probați și trimiși în judecată în ciuda zecilor de victime pe care le-au făcut în județ și a numeroaselor acțiuni cu violență pe care le-au întreprins. Pentru ca totul să fie clar,

⁷³ Adrian Olariu, *BARBU - aliatul clanurilor mafiotice*, <http://www.zvj.ro>, 06.11.2008, accesat ultima dată pe data de 14.01.2015 la URL: <http://www.zvj.ro/articole-22575-BARBU+++aliatul+clanurilor+mafioete.html>.

vă reamintim că primarul Devei, Mircia Muntean, cel în sprijinul căruia Barbu și lumea interlopă a Hunedoarei a mășăluit, fusese acuzat inițial de implicare în dosarul penal al unor traficanți de autoturisme. Mai multe echipe de anchetatori coordonate de procurorul Corina Gherghisan au descins în urmă cu aproape 4 ani la sediul Primăriei municipiului Deva, de unde au ridicat zeci de documente, după care au formulat acuzațiile (.....)”.⁷⁴

Investigațiile jurnaliștilor din Valea Jiului au mai relevat numeroase alte acte ilicite efectuate de primarul municipiului Lupeni, Cornel Resmeriță și fiul acestui, deputatul Cristian Resmeriță. S-au constatat acte de corupție, confirmate ulterior și de către autorități, trafic de influență, numeroase nereguli în administrația publică.

În toamna anului 2014, luna octombrie, Anamaria Sanda publica, referitor la municipiul Lupeni, un articol care scotea puternic în evidență situația delicată de aici și modul în care este administrată localitatea. „Localitatea pe care o conduce este în faliment, datoriile incredibil de mari fiind ascunse de-a lungul anilor de ochii oamenilor de rând. În contrast, el și familia lui sunt putred de bogați, având terenuri, vile, case de vacanță, conturi în bănci. Totul într-o Vale a Jiului în care oamenii se zbat într-o sărăcie lucie, luptând zi de zi pentru supraviețuire, nu pentru un trai decent. Rând pe rând, i-a eliminat, de multe ori folosind șantajul, pe toți cei care au avut curajul, de-a lungul anilor, să i se pună împotrivă (....)”.⁷⁵ Aflăm că, deși Cornel Resmeriță a fost declarat oficial, printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă turnător al Securității, a fost decorat de președintele Traian Băsescu, „în semn de apreciere pentru eforturile depuse în vederea dezvoltării infrastructurii”.⁷⁶

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Anamaria Sanda, *Labirint politic. Astăzi PSD. Cornel RESMERIȚĂ, baronul care a parcurs traseul de la TURNĂTOR la CAVALER, trecând pe la COTROCENI*, www.gazetadedimineata.ro, 5.10.2014, accesat ultima dată pe data de 14.01.2015 la URL: <http://gazetadedimineata.ro/politic/labirint-politic-astazi-psd-cornel-resmerita-baronul-care-a-parcurs-traseul-de-la-turnator-la-cavaler-trecand-pe-la-cotroceni>.

⁷⁶ Ibidem.

Au fost, de asemenea, constatate neregulii și în administrarea banului public, primăria Lupeni înregistrând 496 miliarde de lei vechi, fiind pe primul loc în topul datornicilor din România, în toamna anului 2014.⁷⁷

Cât îl privește pe fiul primarului din Lupeni, deputatul Cristian Resmeriță, presa din județul Hunedoara arăta în martie 2014 faptul că: „Ultimul an ca și parlamentar a fost unul prolific din punct de vedere financiar pentru deputatul de pe colegiul de vest al Văii Jiului, social-democratul Cristian Resmeriță.

Potrivit declarațiilor de avere completate anul trecut de către Resmeriță, rezultă o diferență salarială de peste 2.000 de lei între declarația de la începutul anului și cea de la mijlocul anului, pentru ca la finele lui 2013 salariul obținut de politician să coincidă cu suma declarată la începutul anului. Și conturile curente și depozitele bancare au cunoscut modificările, cele mai multe în favoarea parlamentarului (...).⁷⁸

Alte materiale investigative care îl vizau pe Cristian Resmeriță se refereau la teza sa de doctorat cu titlul „Capital uman și dezvoltare socială în Valea Jiului”. Cătălin Docea făcea în Ziarul *Văii Jiului* conexiuni cu privire la coordonatorul științific al lucrării și legăturile acestuia cu Partidul Social Democrat, partid din partea căruia a candidat pentru camera deputaților Cristian Resmeriță.

Un alt aspect asupra căruia se face abordare îl reprezintă deconturile de la stat. „(....) De la începutul anului 2012 și până în prezent, Camera Deputaților i-a decontat deputatului doctorand un număr de 6 bilete de avion pe ruta București - Oradea sau retur. Deși majoritatea covârșitoare a cetățenilor din Vulcan, Lupeni și Uricani trăiesc din minimul pe economie, domnului deputat i s-au decontat între 541 și 611 lei pentru un bilet de avion. Adică un total, numai pentru perioada la care ne raportăm, de 3.426 de lei. Situația anterior prezentată nu include și luna iulie 2013,

⁷⁷ Ibidem.

⁷⁸ Mihaela Mihai, *Într-un singur an, Deputatul Resmeriță și-a luat teren, casă, mașină și i-au rămas și bani în conturi*, www.gazetadedimineata.ro, 03.03.2014, accesat ultima dată pe data de 14.01.2015 la URL: <http://gazetadedimineata.ro/actualitate/intr-un-singur-an-deputatul-resmerita-si-a-luat-teren-casa-masina-si-i-au-ramas-si-bani-in-conturi>.

pentru care situația deconturilor nu este încă finalizată (.....)”⁷⁹ Este de apreciat activitatea jurnaliștilor de investigație din Valea Jiului, cu atât mai mult cu cât acordă o importanță deosebită acestui gen de presă, fapt dovedit de numărul mare de materiale investigative, publicate constant în ziarele, tipărite sau online, cu sediul aici. Investigațiile publicate și documentate de jurnaliștii din această zonă a județului nu vizează strict Valea Jiului.

Cu sediul în Petroșani, *Gazeta de Dimineață* desfășoară cu regularitate acest gen de presă, fie că e vorba depre clanuri mafiote din Valea Jiului, corupție la nivel înalt, afaceri dubioase sau trafic de influență în administrația publică locală, Consiliul Județean sau instituția prefectului. O serie de investigații l-au avut în vedere pe fostul președinte al CJ Hunedoara, Mircea Moloț, cercetat penal într-un dosar în care este acuzat de trafic de influență, luare de mită, spălare de bani, în forma instigării, conflict de interese și deținerea fără drept a unui document ce conține informații secret de stat.

Constatând numeroase nereguli în perioada de cei zece ani cât a deținut funcția de președinte al Consiliului Județean Hunedoara, jurnaliștii publicației online *Gazeta de Dimineață* publicau în primăvara anului 2015 informații compromițătoare despre fostul șef al județului, etichetat ca „baron”, modul în care a fost administrat bugetul C.J. Hunedoara și neregulile privind achizițiile publice. „(.....) În loc de autospeciale pentru câini, Consiliul Județean Hunedoara a cumpărat, pe mandatul lui Mircea Ioan Moloț, un Volkswagen Passat CC, din bugetul Serviciului Județean Ocrotirea Animalelor fără stăpân, autoturismul fiind folosit de fostul președinte al CJ Hunedoara. Totul a fost descoperit recent, când cei care conduc serviciul au anunțat noua conducere a CJ. (.....)”⁸⁰ În continuarea articolului se face vorbire

⁷⁹ Cătălin Docea, *Tupeu PSD 2013! / Deputatul Resmeriță – doctorat cu deconturi de la stat*, în Ziarul Văii Jiului, 08.08.2013.

⁸⁰ Mihaela Mihai, Într-un singur an, Deputatul Resmeriță și-a luat teren, casă, mașină și i-au rămas și bani în conturi, www.gazetadedimineata.ro, 03.03.2014, accesat ultima dată pe data de 14.01.2015 la URL: <http://gazetadedimineata.ro/actualitate/intr-un-singur-an-deputatul-resmerita-si-a-luat-teren-casa-masina-si-i-au-ramas-si-bani-in-conturi>.

despre sume imense, în contextul în care nivelul social a fost și continuă să fie scăzut în multe comunități locale din această regiune, greu încercată „(.....) Serviciul Județean pentru Ocrotirea Animalelor fără Stăpân a fost înființat în mai 2012. De atunci, în fiecare an, Consiliul Județean Hunedoara a alocat sume importante de bani pentru ca acest serviciu să își poată desfășura activitatea. În 2013, serviciul a primit aproape 3 milioane de lei de la forul județean (.....).⁸¹

La începutul anului 2015, instituția prefecturii arăta într-un comunicat faptul că: „Se constată încetarea de drept, înainte de expirarea duratei normale, a mandatului de Președinte al Consiliului Județean Hunedoara, exercitat de domnul Moloț Ioan Mircea, ca urmare a încălcării regimului juridic al incompatibilităților, constatat de Agenția Națională de Integritate prin Raportul de evaluare nr. 27000/G/II/21.05.2012, rămas definitiv ca urmare a Deciziei nr. 133 din 21.01.2015 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție (....)”.

Investigațiile jurnalistice nu l-au ocolit nici pe președintele interimar al Consiliului Județean care i-a succedat lui Mircea Ioan Moloț, democrat liberalul Dorin Gligor, fost vicepreședinte al forului județean, în cazul căruia presa locală din Valea Jiului arăta o posibilă stare de incompatibilitate, întrucât în anul 2012 a deținut atât calitatea de consilier județean, cât și pe cea de președinte al Consiliului de Administrație de la Electrocentrale Paroșeni.

Consultând datele Registrului Comerțului Hunedoara, referitoare la SCPEET „Electrocentrale Paroșeni”, ultimele mențiuni, cu numerele 510226 și 514288, îl prezentau pe Gligor Dorin Oliviu ca administrator cu funcție de președinte, numit în data de 5 aprilie 2012 și durată a mandatului neprecizată. Astfel, la începutul lunii februarie, 2015, Mihaela Petroșan scria în *Ziarul Văii Jiului* „(.....) Sursele noastre - încă nu avem și o confirmare oficială - ne-au sesizat faptul că Dorin Gligor ar rămas pe funcția de președinte al CA de la Electrocentrale Paroșeni din luna aprilie până în luna decembrie 2012. Ori, după alegerile din vara lui 2012, Dorin Gligor a ajuns

⁸¹ Ibidem.

consilier județean și, așa cum arată prevederile legale, postura paralelă de președinte al CA de la societatea Electrocentrale Paroșeni l-ar fi pus în situație de incompatibilitate, în perioada iulie-decembrie 2012. Chiar în declarația de interes a lui Gligor, înregistrată la CJ Hunedoara în 26 iulie 2012, liderul apare în funcția de președinte CA la Paroșeni. (.....)”⁸²

„(.....) Dorin Gligor ar fi trebuit să își dea demisia din fruntea CA de la societatea Electrocentrale Paroșeni probabil chiar din luna iulie. Cu toate acestea, din motive de el știute, Gligor a stat în fruntea CA de la Electrocentrale Paroșeni, așadar în postură de posibilă incompatibilitate, încă patru-cinci luni (.....)”.⁸³ Este concluzia jurnalistei Mihaela Petroșan.

Trebuie să mai menționez, dintre zarele care au publicat cu regularitate investigații, *A patru putere*, apărut în anul 1999 la Petroșani. Director Constantin Iovănescu, *Scandal în Valea Jiului*, apărut la 6 aprilie 2000 la Petroșani. *Exploziv*, apărut la 1 martie 2000, în Petroșani. Redactori: Dan Străuț, Florin Henning. Gazeta s-a dorit a fi una de investigații, analiză și reportaj, și-a încetat însă apariția câteva luni mai târziu, spre finalul anului 2000.

Un alt ziar, apărut în ianuarie 1990 la Petroșani, a fost *Blitz*, publicație independentă pentru tineret. Director: Adrian Todorescu. În colectivul de redacție se găsea, printre alții, comisarul Traian Berbeceanu, care a deținut calitatea de redactor șef adjunct. Citat de ziarul *Adevărul*, un apropiat al acestuia scria în urma arestării comisarului pe o pagină de susținere a acestuia de pe rețeaua facebook cum: „M-am maturizat! Am ajuns student la București! Într-o zi mi-a căzut în mână un ziar numit *Blitz*. Apărea în Petroșani și nu era ca presa aservită noii puteri. Combătea și vroia dreptate! Curios, m-am uitat cine erau curajoșii care scriau acest ziar. În fruntea lor

⁸² Mihaela Petroșan, *O veste tăioasă pentru pedeliștii... liberali: / Dorin Gligor sub sabia incompatibilității*, <http://www.zvj.ro>, 05.02.2015, accesat ultima dată pe data de 26.04.2015 la URL: <http://www.zvj.ro/articole-33740-O+veste+t+++ioas+++pentru+pedeli+++tii+hellip+++liberali+++Dorin+Gligor+sub+sabia+incompatibili+t++++ii.html>.

⁸³ Ibidem.

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

l-am descoperit ca justițiar și om de litere pe vechiul prieten Traian! M-am bucurat și mi-am rugat părinții să urmărească și să-mi trimită fiecare apariție a acestui ziar. Într-o zi veștile de acasă s-au dovedit sumbre: ziarul fusese închis, redacția amenințată, iar un reporter murise în condiții suspecte.”⁸⁴

⁸⁴ Dorin Timonea, *O poveste emoționantă despre comisarul Berbeceanu: „Traian va face iar dreptate”*, www.adevarul.ro, 07.11.2013, accesat ultima dată pe data de 14.12.2014 la URL: adev.ro/myw43n.

Influența ideologiei comuniste

În lipsa unui jurnalism, nu atât de investigație, cât obiectiv, în timpul marii crize economice din perioada 1929 - 1933, profitând de instabilitatea care guverna țara, ziarele cu orientare de extremă stânga răspândeau numeroase manifeste prin care se chema la proteste, în încercarea de a schimba astfel clasa politică, context în care a luat naștere în județul Hunedoara Frontul Plugarilor, organizație înființată de dr. Petru Groza la 8 ianuarie 1933, cu scopul de a mobiliza la luptă masele țărănești pentru apărarea drepturilor și libertăților lor.

Frontul Plugarilor a deținut până în 1953 un rol major în spațiul public, cu aport după 1944 la propaganda sovietică pe scena politică din țara noastră. Unul dintre fondatorii ei, Romulus Zăroni, ministru al agriculturii în guvernele Dr. Petru Groza, publica în ziarul *Horia* un articol în care explica țăranilor că trebuie ca „noi să nu mai fim căpătâi partidelor, adunând vânatul pentru alții, așa cum am făcut până acum.”⁸⁵ Agricultura fiind punctul forte pe care se mizează în toată această perioadă, pe exploatarea țăranului român de către stat, astfel că numărul membrilor și a celor care simpatizau cu Frontul Plugarilor crește cu fiecare an.

Au existat și voci în presa hunedoreană, chiar dacă timide, care s-au ridicat împotriva fostului ministru și mai târziu prim-ministru, acuzat de oportunism în ziarele din municipiul Orăștie. Cu toate acestea, în perioada amintită, a lipsit jurnalismul cu demers investigativ, a lipsit râvna jurnalistului zelos, dornic să cunoască în detaliu picanteriile unor afaceri sau a unor acțiuni. Poate și pentru că ziarele de stânga au pus monopolul într-un fel peste presa din județ, mai ales că veneau în urma unor evenimente cu impact social. Momentul a fost bine speculat de ziarul *Horia*.

⁸⁵ Stelian Saon, *Agricultura României în al doilea deceniu interbelic*, Editura Universității „Transilvania”, 1999, p. 161.

Horia, publicație fondată și susținută de Petru Groza, a fost principală gazetă de promovare a principiilor politice comuniste. La sfârșitul lunii decembrie, anul 1932, un grup de țărani cer ca ziarul să publice o chemare către agricultori pentru convocarea unei mari adunări care a urmat să aibă loc la Deva în ziua de 8 ianuarie 1933, construindu-se în acest fel Frontul Plugarilor. Peste o lună, la ședința comitetului de plasă al orașului Deva se hotărăște ca ziarul să devină organul ideologic și publicistic al plugarilor. Începând cu numărul 3, din 8 februarie 1933, *Horia* va purta subtitlul „Organ oficial al Frontului Plugarilor”.⁸⁶

În primul număr, din 14 ianuarie, se publică pe larg darea de seamă a marii adunări din 8 ianuarie sub titlul „Deșteptarea țăranilor români”; în numărul 2, un editorial programatic semnat de Dr. Petru Groza; în nr. 3, primul program al Frontului Plugarilor. În articolul „Drum spinos”, publicat în numărul 18, se anunță greutățile întâmpinate prin confiscarea ziarului de către autorități.⁸⁷

Cu prilejul unei întruniri avută loc în comuna Șipote - Iași, la 17 septembrie 1933, delegații organizației Liga Țăranilor din România, mai aflăm, purtau pe piept, ca semn de recunoștință în întâmpinarea delegților Frontului Plugarilor, ziarul *Horia*.⁸⁸ Încă odată, putem constata influența presei, mijloc important de comunicare prin care s-au făcut cunoscute și intens promovate idei sau programe.⁸⁹

La alegerile din 2 decembrie, ziarul ia parte activă, prin promovarea în paginile ei a programelor electorale, fapt pentru care este suspendat a doua zi după anunțarea rezultatelor. Au urmat curând o serie de proteste împotriva suspendării; cu prilejul adunării de la Țebea din 6 decembrie 1935, cu prilejul semnării înțelegerii cu Blocul Democratic, la ședința comitetului Frontului din 24 aprilie 1936. Cu toate, acestea ziarul rămâne în continuare suspendat, revine în spațiul public hunedorean câțiva ani mai târziu.

⁸⁶ P. Constantinescu - Iași, *Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist Român în anii 1932 - 1938*, p. 121.

⁸⁷ Ibidem, p. 122.

⁸⁸ Ibidem.

⁸⁹ Ibidem.

Atitudinea ziarului a fost una antifascistă. Într-un articol publicat sub titlul „Heil Hitler” se scria: „Hitler, Mussolini, Nemții, Italienii își au năzuințele lor, ei vor colonii, vor să domine asupra altor popoare; noi luptăm contra sclaviei economice, pentru libertatea politică și o lume nouă, pe care, când va fi cazul, va trebui s-o apărăm și contra lui Hitler și contra lui Mussolinii.”⁹⁰ Cu altă ocazie, în aceeași gazetă se denunță substratul politicii hitleriste față de România: „Cei care flutură steagul fascismului și crucea încârligată deschid hotarele unor noi cotropitori, caci, numai orbii nu pot vedea privirile lui Hitler ațintite asupra pământului și bogățiilor românești. (....)”⁹¹

După 23 august 1944, alături de *Horia*, mai apărea *Zori Noi*, ziar înființat în 3 decembrie 1944 ca prima publicație comunistă din județul Hunedoara, organ de presă al Comitetului regional Alba-Hunedoara al Partidului Comunist din România, până în 6 august 1949, când își schimbă denumirea în *Steagul Roșu*. Cu un rol important în propaganda acțiunilor comuniste în rândul muncitorilor mineri sau din celelalte domenii ale industriei.

Ziarele *Zori Noi* și *Horia*, după 1944, publicau des materiale privitoare la sarcinile guvernului condus de dr. Pedtru Groza, manifestații de simpatie față de reprezentății formațiunii condusă în primii ani de hunedoreanul boem, sau articole privitoare la instalarea primului prefect al poporului în județul Hunedoara.⁹² Prefect presat câteva luni mai târziu să-și dea demisia. „În județul Hunedoara, F.N.D., în frunte cu organizația județeană P.C.R. organizează pentru ziua de 26 noiembrie o mare manifestație la Deva, la care iau parte și tineri mineri, precum delegați ai țăranilor din satele județului. Adunarea cere înlăturarea prefectului reacționar. Sub presiunea maselor, acesta se vede silit să-și dea demisia, promițând delegației trimisă la el de către manifestați la el că a doua zi chiar, va preda prefectura noului

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ *Probleme Economice*, Volumul 19, Edițiile 1-6, 1966, p. 92.

⁹² *Revista muzeelor și monumentelor: Muzeu*, Volumul 19, Edițiile 6-10, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, 1982, p. 120.

prefect ales de popor. A doua zi nu s-a ținut de cuvânt și, cramponându-se de putere, a început să semneze acte în mod abuziv. A fost însă nevoit să fug, lăsând în urma lui pe subprefect. În fața acestei situații, în ziua de 30 noiembrie o delegație de 30 de persoane, compusă din membrii ai P.C.R., altor organizații din cadrul F.N.D., s-a prezentat la prefectură pentru a cere instalarea noului prefect. Subprefectul a căutat prin diferite manevre să tergiverseze lucrurile, dar până la urmă a trebuit să semneze actele de predare a prefecturii în aceeași zi, noul prefect si-a luat postul în primire.”⁹³ Scria ziarul *Zori Noi*.

Aceeași publicație semnala știrea conform căreia în Valea Jiului peste 200 de delegați ai minerilor au dat ajutor plugarilor la confiscarea pământurilor moșierilor, împropierând sute de soldați, văduve de război, țărani fără pământ sau cu pământ puțin în satele de pe Valea Streiului. „Prin aceasta s-a întărit și mai mult unirea muncitorilor cu plugarii, unire care a devenit o forță de neînvins în lupta pentru nimicirea fascismului și pentru refacerea țării.”⁹⁴

Condamnând politica antimuncitoreasca promovată de guvernul Rădescu, ziarul *Zori noi* chema totodată masele la luptă hotărâtă pentru instaurarea unui guvern democrat. Nici o forță din lume, scria ziarul menționat, nu va putea să oprească această luptă. „Nici o amenințare sau avertisment nu pot să stingă dorul secular al țăranilor după pământ. Nici o forță nu va putea împiedica muncitorimea de a înlătura pe sabotori. Poporul vrea realizarea platformei. Poporul român vrea un guvern al Frontului național-democratic și nu va înceta lupta până când nu va realiza o Românie cu adevărat liberă, democratică și independentă.”⁹⁵

Sovietizarea societății românești, a gazetelor din județ, nu avea cum să nu fie lipsită de efecte, treptat sunt cenzurate majoritatea ziarelor locale și interzise la scurt timp. Numărul ziarului din 6 decembrie 1944 publica pe prima pagină un articol cu

⁹³ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului, fond. 1, dos. 10, f. 188-189; *Zori noi*, Deva, 3 decembrie 1944.

⁹⁴ Cf. *Scânteia*, anul II, nr. 178, p. 3.

⁹⁵ *Studii*, tom 18, 1965, nr. 2, p. 12.

titlul „Trăiască a 8-a aniversare a constituției staliniste.” Numărul din 21 decembrie 1944 publica: „Trăiască Mareșalul Stalin Eliberatorul!” Titlu publicat în culoarea roșie. Alte articole din ziarul amintit sunt „Poporul român eliberat de eroica Armată Roșie”, „Ardealul eliberat, trimite salutul său fierbinte Mareșalului Stalin”.

Cu altă ocazie, la Petroșani, după vizita lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, după cum scria *Zori Noi*, minerii au hotărât să lucreze în două serii, inclusiv în zilele de duminică, prin aceasta urmărind creșterea producției și a efortului general de război împotriva Germaniei hitleriste.⁹⁶

Tot din *Zori Noi* aflăm că în ziua de 1 decembrie 1944 minerii din minele Mica - Brad, în număr de peste 3.500 s-au adunat pentru a-și cere drepturile în fața acelor care îi exploatau. Demonstrații similare ale muncitorilor, organizate de comuniști, au avut loc și în Valea Jiului. În decembrie 1944 au avut loc adunări la Lupeni, Vulcan și Petroșani. La aceste adunări au vorbit tovarăși din mine și de la suprafață, muncitori și funcționari sau zilieri. Numărul din 17 decembrie 1944, al ziarului *Zori Noi* avea înscris pe frontispiciu întrebarea: „Muncitori ați făcut epurația întreprinderii?” În ziua de 4 februarie au avut loc de asemenea numeroase adunări ale muncitorilor. La Petroșani, în această zi, peste 5.000 de muncitori au manifestat pentru un guvern F.N.D.⁹⁷ Comitetul Sindicatului Muncitorilor din Vulcan, conform ziarului *Zori Noi*, a convocat o sedință generală în care s-a hotărât eliminarea din întreprindere a tuturor elementelor reacționare. La fel au procedat și muncitorii din Calan.⁹⁸

La 11 februarie 1945, comuniștii hunedoreni și aliații lor au organizat o mare manifestație la Deva, care după aprecierea celor de la *Zori Noi* au participat peste 8.000 de oameni. Instalarea guvernului Petru Groza la 6 martie 1945 nu a fost primită cu mare entuziasm de populația județului cu toate că noul prim-ministru era binecunoscut locuitorilor județului.

⁹⁶ Ibidem, p. 11.

⁹⁷ Ibidem, pp. 13, 14.

⁹⁸ Ibidem, p. 9.

La 24 martie 1945 a fost instalat noul chestor al județului Hunedoara în persoana lui Iancu Todoran. Referitor la aceasta, principalul ziar din județ, *Zori Noi*, preciza că prin numirea lui, „un fiu al poporului, poliția va deveni ceea ce trebuie să fie, un apărător al democrației, un luptător necruțător împotriva fasciștilor, a dușmanilor poporului.”

Anterior, în numărul din 6 martie 1945, *Zori Noi* scria pe un ton victorios: „Moșia din Bobâlna a nemilosului exploatator Aurel Vlad a fost confiscată. La Gurasada au fost confiscate proprietățile deținute de Berecsazi Gavril și Kobloșinski Alexandra.” În acest mod s-a încheiat procesul de epurare a „dușmanilor poporului”, prin eliminarea gazetelor și confiscarea proprietăților. Majoritatea celor persecutați de regimul opresiv au sfârșit în închisoare, este aici și cazul lui Aurel Vlad, mai sus amintit, fondator în presa hunedoreană.

Mult decăzută, din toate punctele de vedere, de la calitatea articolelor, la lipsa de principii morale în rândul gazetarilor, presa comunistă a avut totuși un rol fundamental în spațiul hunedorean, nu prin imparțialitate sau curaj, cât prin efectul articolelor de propagandă, mizând în primii ani de dictatură pe principii îmbrățișate de muncitorii din industrie.

Consider important să motivez lipsa jurnalismului de investigație, obiectiv, din peisajul publicistic, nu doar din județ, fiind o situație caracteristică la nivel național, pentru a înțelege cursul istoric al evoluției libertății presei, fundament pe care se bazează orice jurnalist în exercitarea meseriei, cu atât mai mult dacă este vorba despre jurnalism de investigație.

Libertatea presei și semnificația ei

Înainte de a vorbi despre libertatea presei, este important să înțelegem că acest concept este strâns asociat cu libertatea de exprimare și este o componentă a acesteia. Una dintre definiții descrie libertatea de exprimare ca pe un drept fundamental al omului de a-și exprima public gândurile, opiniile, credințele și creațiile spirituale de orice fel.⁹⁹.

Departă însă de a reprezenta ceea ce este denumit cu noțiunea de cenzură, în orice societate întâlnim limite impuse de norme legislative, a se vedea în acest sens articolul 30 din constituția României, aliniatele 6 „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine” și 7 „Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.”

Tot în acest sens, Adunarea Constitutivă a Consiliului Europei a stabilit, prin Rezoluția numărul 428, paragraful c, punctele 2 și 3, că „în linii esențiale, dreptul la respectarea vieții private constă în posibilitatea persoanei de a-și duce viața așa cum dorește, cu un minimum de ingerințe. Acest drept se referă la viața privată, la viața familială și aceea a căminului, la integritatea fizică și morală, la onoare și reputație, la faptul de a nu fi prezentat într-o lumină falsă, la nedivulgarea unor fapte inutile și jenante, la publicarea fără autorizare a fotografiilor private, la protecția împotriva spionajului și a indiscrețiilor nejustificate sau inadmisibile, la protecția împotriva utilizărilor abuzive a comunicărilor private, la protecția împotriva informațiilor confidențiale comunicate sau primite de către un particular”.

⁹⁹ Carmen Monica Cercelescu, *Regimul juridic al presei. Drepturile și obligațiile jurnaliștilor*, Editura Teora, 2002, p. 18.

Prin urmare, este important ca jurnalistul să-și asume din punct de vedere juridic răspunderea în momentul în care publică o investigație.

Supliment cultural săptămânal al cotidianului *Matinal*, apărut în anul 2000 la Petroșani, în colectivul căruia se regăseau mai mulți jurnaliști de investigație, *Relații Nepotrivite* readucea în actualitate, sub titlul „Eminescu despre libertatea presei și a jurnalistului”, ultimul editorial, din ziarul *Timpul*, al poetului în care vorbește despre ideea de libertate a presei, editorial actual și astăzi, ca multe dintre poeziile sale. „Regimul dobândise darea din mâna și chiar din picioare a celor ce poartă numele de mandadari ai națiunii; astfel dispune el la discrețiune de toată puterea în stat, făcând ori și ce vrea, fără a fi controlat, și nu se gândește decât la mijlocul de a se întări în această situație de desfătare și răsfăț. Singurul lucru asupra căruia n-a putut încă triumfa a rămas numai presa, și aceasta se consideră, credem, de către regim, cu atât mai nesuferită, cu cât el, în exercițiul puterii discreționare, a trebuit să devină năzuros, adică supărăcios din lucru de nimic.”¹⁰⁰ Scria jurnalistul Mihai Eminescu, care nici despre moralitatea gazetarilor nu avea o părere prea bună.¹⁰¹

Libertatea presei a reprezentat, cum se afirma înainte de această dată într-un discurs de recepție la Academia Română, „unul din marile privilegii ce căpătase țara după căderea lui Mihail Sturdza”¹⁰² A fost, în același timp, și „expresia libertății voinței personale.”¹⁰³

Raportat la nivelul județului Hunedoara, în condițiile în care cele mai importante trusturi de presă sunt deținute de către lideri politici cu influență, iar alte publicații depind de finanțări de la autorități sau sponsori, e greu de apreciat cât de liberă este presa astăzi. Mircea Ioan Moloț, fost președinte al Consiliului Județean;

¹⁰⁰ Mihai Eminescu, *Pentru libertatea presei și a jurnalistului*, în *Timpul*, anul VIII, nr. 142, 29 iunie 1883, p. 1

¹⁰¹ Luminița Roșca, *Formarea identității profesionale a jurnaliștilor*, Editura Polirom, Iași, 2000, p. 64.

¹⁰² Dumitru C. Ollănescu-Ascanio, *Vasile Alecsandri*, în *Academia Română. Discursuri de recepție*, III (1894-1906), volum îngrijit de dr. Dorina N. Rusu, Editura Academiei Române, București, 2005, p. 109.

¹⁰³ Adrian Marino, *Libertate și cenzură în România. Începuturi*, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 224.

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

Viorel Arion, primar al municipiului Hunedoara și fost deputat; Carmen Hărău, femeie de afaceri și deputat, sunt principalii „moguli media”, deținători direct, sau prin membrii de familie, a două televiziuni și a mai multor ziare de mare tiraj. Cu toate acestea, s-au publicat în presa hunedoreană de după 1990 numeroase articole despre neregurile care privesc licitațiile publice, s-a demonstrat cum președintele C.J. Hunedoara împarte banii după culoarea politică, despre cum se împart banii de publicitate pentru mass-media locală, dincolo de orgoliile dintre redactorii ziarelor concurente, fapte care duc la concluzia că presa locală are jurnaliști care țin la profesia lor, mai mult decât la cariera politică a șefilor. Pe de altă parte, libertatea presei nu înseamnă de multe ori și libertatea jurnalistului. S-au dovedit cazuri în istoria recentă presei din județul Hunedoara de jurnaliști supuși cenzurii sau constrânși să scrie dintr-o obligație față de superiori, dar și cazuri de jurnaliști nu la fel de verticali odată schimbat trustul.

Un atentat la libertatea presei l-a constituit, în viziunea multor jurnaliști din județ, preluarea cotidianului *Ziarul Hunedoreanului* de către familia președintelui, la acel moment, Consiliului Județean Hunedoara, Mircea Ioan Moloș. Situația a adus la demisia jurnalistei Hannelore Acârnulesei din redacția ziarului la care a fost nu doar redactor-șef ci și co-proprietar, alături de alți doi colegi. Astfel a înființat portalul de știri *Hunedoara Mea*, împreună cu Ovidiu Petrovai, unul dintre cei trei ziariști din presa locală din România selectați în cadrul unei burse pentru jurnaliști de investigație în Statele Unite ale Americii, organizată de Ambasada SUA la București în 2010.

Înainte de aceasta, în 2006, președintele CJ Hunedoara de atunci a cumpărat studioul local Realitatea TV, transformat apoi în Deva TV. Aceasta din urmă a fost transformată în 2010 în Hunedoara TV, televiziune cu emisie 24 de ore, deținută acum de fiica omului de afaceri și lider politic local, Alexandra Moloș. S-a speculat faptul că liderul PNL Hunedoara, nu a încercat altceva decât să-și cumpere liniștea în județul Hunedoara, fiindu-i cunoscute anchetele la DNA și ANI. Despre acesta,

jurnaliștii de investigație au dovedit faptul că înainte de 1990 a fost colaborator al securității, lucru dovedit de către CNSAS și ulterior de către instanță.

Este important să existe în orice regiune a țării o presă liberă care să scrie și să informeze corect despre ceea ce se întâmplă cu banul public, să apere interesele cetățeanului, să prezinte starea de fapt a unor adevăruri care se vor ascunde. În mod inevitabil, nu sunt lipsite atacurile fizice sau psihice la adresa celor care scriu și documentează investigații jurnalistice, oameni de presă care înțeleg perfect rolul mass-mediei în societatea contemporană.

Conform statisticii, zilnic cel puțin un jurnalist de investigație din România este agresat fizic sau verbal, nu de puține ori sunt și acționați în judecată, chiar dacă ei sunt cei bruscați. Un caz cunoscut îl reprezintă cel al jurnalistei Ileana Firțulescu, victima unei acțiuni de intimidare, după ce persoane necunoscute au incendiat peretele de lângă ușa apartamentului unde locuiește și au lăsat un bilet de amenințare.

Jurnalistă de investigație, încă din 1990, Ileana Firțulescu a scris o serie de materiale privind un grup infracțional din Valea Jiului, care ar acționa pe teritoriul Marii Britanii și care ar avea susținerea unor autorități din țară, articole care i-au adus și un proces penal, tot din pricina acestui material se presupune că a fost și intimidată, să nu mai continue investigația. Aceeași jurnalistă, în vara anului 2003, corespondentă la ziarul *României liberă*, a fost agresată fizic în stradă, sub ochii unui alt coleg jurnalist, de la *Evenimentul zilei*, care a fost la rândul său agresat când a încercat să intervină.¹⁰⁴

Un alt caz l-a constituit amenințarea în direct, la un post de radio unde era invitat, a jurnalistului Cătălin Docea: „(.....) În această emisiune a intervenit telefonic o persoană care a relatat faptul că i s-a propus să mă agreseze, cu scopul de a fi intimidat și de a înceta să mai public în ziarul pe care îl conduc aspecte negative

¹⁰⁴ Carmen Cosman, *Ușa unei ziariste din Petroșani, incendiată de persoane necunoscute*, în *România Liberă*, 13 februarie 2006, p. 5.

cu privire la activitatea unor instituții ale statului. Respectiva persoană a adăugat că a refuzat să mă agreseze, dar m-a sfătuit să am grijă pe unde, cu cine umblu și ce fac. (.....)”¹⁰⁵ Tot aici, jurnalista Angella Dumitrașcu, de la săptămânalul *Valea Jiului*, a fost amenințată cu moartea de către fiul unui preot din municipiul Lupeni, care s-a arătat deranjat de articolele care demonstau neregulile din parohia Lupeni, cu hramul „Duminica Mironositorilor”.¹⁰⁶ Aceeași jurnalistă, cu doi ani înainte de acest eveniment, a mai cunoscut un episod neplăcut, când Dănuț Buhăescu, primar al orașului Uricani, a catalogat-o drept „scroafă” și „nesimțită”, în urma unei serii de investigații care arătau neregulile din primăria pe care o gospodărea.¹⁰⁷

Cazurile, des întâlnite, de jurnaliști bruscați sau amenințați dovedesc că zona este puternic antrenată în comiterea de infracțiuni, de la cazuri dovedite de corupție, până la crimă organizată.

În anul 2007, Doru Nica, fotoreporter la ziarul *Hunedoreanul* și Ovidiu Petrovai, jurnalist de investigație și redactor șef al ziarului *Hunedoreanul*, la momentul respectiv, au fost pe rând îmbrânciți, smuciți și dați afară din Teatrului Municipal Deva, de către Nicodim Ungureanu, directorul instituției, după ce aceștia doreau să afle un punct de vedere de la el, despre reclamațiile pe care angajații teatrului le-au adus la adresa sa, privind comportamentul abuziv al acestuia (a se vedea anexa III).

Peste 50 de jurnaliști hunedoreni din presa locală și națională, deranjați de atitudinea celui care a condus Teatrul mai mulți ani, deseori rece în relația cu presa, au protestat cateva zile în fața Teatrului Municipal din Deva, cerând demisia directorului, Nicodim Ungureanu. Gazetarii hunedoreni s-au adunat în fața sediului Teatrului Municipal din Deva, mulți dintre ei bandajați la braț sau la cap și cu ochii

¹⁰⁵Un jurnalist hunedorean a aflat că pe capul lui s-a pus o recompensă, în direct, la radio (f.a), în *Adevărul*, 26 aprilie 2010, p. 4.

¹⁰⁶ Jurnalistă amenințată cu moartea (f.a), în *Cronica Văii Jiului*, 23 mai 2012, p. 1.

¹⁰⁷ f.a. Un primar hunedorean a făcut o ziaristă scroafă și nesimțită, (f.a) , www.ziare.com, Duminică, 18 Aprilie 2010, accesat ultima dată pe data de 20.05.2013 la URL: <http://www.ziare.com/social/primaria/un-primar-hunedorean-a-facut-o-ziarista-scroafa-si-nesimtita-1010115>.

învinețiți cu machiaj, protestând astfel față de comportamentul agresiv al directorului instituției. Majoritatea celor prezenți au afișat pancarte cu fotografiile colegilor agresați și și-au prins de haine coli pe care erau scrise mesaje precum: „Lăsați presa liberă!”, „Nu trageți în ziariști!” De asemenea, jurnaliștii de la un cotidian local din Valea Jiului au afișat un banner pe care scria: „Nu aveți voi pumni cât putem noi scrie”.

La rândul lor, 11 angajați ai Teatrului Municipal din Deva au ieșit în fața instituției, afișând cartioane pe care au scris „Presa provoacă!, Noi facem teatru/ Voi de ce faceți circ?” Pentru că protestul nu a fost autorizat, cei 11 angajați ai Teatrului Municipal din Deva au fost legitimați de jandarmii și amendați.¹⁰⁸

În luna decembrie a anului 2015, corespondentul Antena 3, din Valea Jiului, Robert Wagner, aflăm dintr-o publicație cu sediul în Valea Jiului, a difuzat mai multe știri care aveau în prim-plan scandaluri provocate de interlopi din Petroșani și Petrila și materiale despre grupările de proxeneți din regiune, din care cauză a fost ulterior amenințat. „Imediat după difuzarea acestor știri am primit primele mesaje de amenințare dar nu le-am luat în considerare. Au început să se înmulțească și prin urmare am depus plângere la Poliția Petroșani. La scurt timp am fost blocat în centrul Petroșaniului de o mașină și amenințat, iar pentru asta am sesizat iarăși polițiștii. Nu s-a mișcat nimic, ceea ce mă face să gândesc că i-a încurajat pe indivizi.”¹⁰⁹

Jurnaliști hunedoreni, în rapoartele Active Watch

ActiveWatch Agenția de Monitorizare a Presei este o asociație din România care are ca scop să protejeze și să promoveze dreptul la liberă exprimare și libertatea

108 Circa 50 de jurnaliști hunedoreni au protestat în fața Teatrului Municipal din Deva (f.a), în *Adevărul*, 24.09.2007, p. 2.

¹⁰⁹ Maximilian Gânju, *Jurnalist amenințat de interlopi: „O să intrăm noaptea peste tine în casă!”*, www.avantulliber.ro, 23.12.2015, accesat ultima dată pe data de 12.02.2016 la URL: <http://www.avantulliber.ro/2015/12/23/jurnalist-amenintat-de-interlopi-o-sa-intram-noaptea-peste-tine-in-casa>.

presei, conform statutului. Până în luna octombrie a anului 2006, AMP s-a numit Agenția de Monitorizare a Presei - Academia Cațavencu (AMP-AC) și a funcționat ca departament în cadrul Așezământului Cultural Academia Cațavencu, organizație nonprofit înființată în 1991, care a editat și săptămânalul Academia Cațavencu până în 1996. Departamentul AMP a fost înființat în anul 1994 de Mircea Toma, președintele asociației. În cadrul organizației funcționează programul FreeEx, care își propune să contribuie la protejarea și promovarea dreptului la libera exprimare și a libertății presei. Încă din anul 2000, ActiveWatch publică rapoarte anuale referitoare la situația libertății presei în România.

În ceea ce privește presa din județ sau subredacții ale unor cotidiene naționale, au fost constatate numeroase cazuri de cenzură sau de abuzuri asupra jurnaliștilor. Majoritatea comise de oameni politici. Nu mai departe în data de 7 aprilie 2003, când prefectul de Hunedoara, Aurel Serafinceanu, a ridicat acreditarea corespondentului local din Valea Jiului al cotidianului *România liberă*, Carmen Cosman.

Ziaristei i s-a comunicat oficial că motivația deciziei avea la bază procesul penal și civil intentat de prefect ziaristei în cauză. Ulterior, prefectul a revenit asupra deciziei iar ziarista și-a recăpătat acreditarea pe lângă instituția Prefecturii.¹¹⁰ Cu atât mai mult că Legea 544/2002 Art. 18. – (1) specifică faptul că „autoritățile publice au obligația să acorde fără discriminare acreditare ziariștilor și reprezentanților mijloacelor de informare în masă.”

Înainte de aceasta, jurnalista Carmen Cosma, redactor la cotidianul *România liberă* și Marius Mitrache, redactor la Evenimentul Zilei „au fost agresați la Petroșani de bătauși profesioniști, la câțiva zeci de metri de sediul Poliției.” Conform raportului. Incidentul a avut loc în plină stradă, în data de 25 iulie. „Poliția și Prefectura au demarat anchete pentru identificarea agresorilor, dar nu a fost fost

¹¹⁰ Programul FreeEx. Libertatea presei în România în anul 2003, Agenția de Monitorizare a Presei, p. 9.

găsit nici unul dintre aceștia. Incidentul a avut loc după ce Carmen Cosman a publicat o serie de articole referitoare la ilegalitățile comise de unii oameni de afaceri locali.”¹¹¹ Incidentul, care nu e singular, confirmă ideea că exercitarea jurnalismului de investigație nu este un gen jurnalistic lipsit de riscuri. Într-un alt raport al organizației amintite se face referire la și la alte agresiuni fizice la adresa lui Ovidiu Petrovai și Doru Nică, fotoreporter, ambii la fostul ziar *Hunedoreanul*, incident descris anterior.

N-au lipsit cazurile de cenzură, astfel Mihaela Ghiuca, de la postul local Alpha TV, din Petroșani, a resimțit efectele cenzurii, după ce oameni de afaceri și politicieni locali au făcut presiuni asupra conducerii posturilor de televiziune.¹¹²

Într-un demers investigativ, jurnaliștii Dan Codrea și Cătălin Docea, de la ziarul *Atac - A patra putere în Valea Jiului*, au depus o cerere în baza Legii 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public către Compania Națională a Huilei Petroșani, solicitând lista deplasărilor efectuate în țară și străinătate de angajații CNH, de reprezentanții Confederației Sindicatelor Miniere din România și de orice alte persoane care nu sunt angajate ale CNH în intervalul 1 ianuarie 2001-31 martie 2003. Conducerea CNH refuzând să pună la dispoziția ziariștilor informațiile solicitate, considerând că acestea constituie secrete de serviciu. Ulterior, prin sentința pronunțată în 8 decembrie 2003, Tribunalul Arad, care a judecat speța, a dat câștig de cauza celor doi ziariști, obligând CNH să facă publice informațiile solicitate.¹¹³

Ulterior anului 2003, Cătălin Docea a continuat să inițieze mai multe investigații jurnalistice care vizau reprezentanți ai administrației și ai instituțiilor publice cu atribuții în menținerea ordinii publice din zona Valea Jiului. Pe 19 aprilie 2010, jurnalistul a depus o plângere la Parchetul de pe lângă Tribunalul Hunedoara, prin care reclama faptul că integritatea personală și activitatea profesională îi erau

¹¹¹ Ibidem, p. 6.

¹¹² Ibidem, p. 11.

¹¹³ Ibidem, p. 10.

puse în pericol de reprezentanți și foști reprezentanți ai Poliției, administrației și mediului de afaceri din Valea Jiului, în complicitate cu persoane din lumea interlopă¹¹⁴. Contactat de FreeEx, Cătălin Docea a relatat că Parchetul a dispus neînceperea urmăririi penale împotriva numitului Bălăeț Dumitru, concluzionând că fapta reclamată de jurnalist nu s-a petrecut. Instanța a admis existența ei, însă a decis că „faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii”. Se arată faptul că de la finalizarea procesului, jurnalistul nu a mai primit amenințări.¹¹⁵

Cazul Ioan Barb

Jurnalist de investigație în mai multe redacții sau subredacții ale unor ziare importante (*Hunedoreanul*, *Capital*, *Curentul*, *Curierul Național*, *Transilvania* sau *Jurnal*), Ioan Barb, în prezent avocat în baroul Hunedoara, câștiga în anul 2008 un proces împotriva statului român la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, după ce instanțele naționale l-au condamnat definitiv, în anul 2000, la plata unei amenzi penale pentru insultă și calomnie, în urma unui articol investigativ. „(...) În 2000, terminasem Facultatea de Drept, dar nu am putut să intru în Barou din cauza acelei amenzi din cazier. Am încercat de două ori să fac recurs în anulare, dar mi s-a respins. Chiar după atâta vreme, mă bucur că mi s-a dovedit nevinovăția. Am avut emoții, mai ales că-n ultimul timp jurnaliștii n-au mai prea avut câștig de cauză la CEDO. Jurnaliștii încă mai sunt pasibili de astfel de condamnări penale din cauză că parlamentul nu a catadicsit să reglementeze în Condul Civil insulta și calomnia.”¹¹⁶

La data de 25 noiembrie 1999, Ioan Barb, ziarist de profesie, a publicat un articol intitulat „O familie hunedoreană dă o țeapă de 300.000.000 lei”, cu subtitlul „Președintele Forumului German, P.D.¹¹⁷”, a promis, fără bază legală, 700 de locuri

¹¹⁴ Programul FreeEx. *Libertatea presei în România în anul 2010*, Agenția de Monitorizare a Presei, p. 23

¹¹⁵ Ibidem.

¹¹⁶ *Jurnalist hunedorean Câștigător la CEDO*, (f.a), în *Evenimentul Zilei*, joi, 09 octombrie 2008, p. 2.

¹¹⁷ P.D. reprezintă inițialele președintelui Forumului Democrat German – Hunedoara.

de muncă în Germania; 700 de persoane au fost păcălite până acum”. În acel articol, reclamantul, în speță jurnalistul Ioan Barb, arăta că P.D. promisese locuri de muncă în Germania, dar că, potrivit Ministerului Muncii și Protecției Sociale, acesta nu avea nicio bază legală pentru a recruta forță de muncă pentru Germania. Jurnalistul a mai arătat că P.D. informase cele circa 700 de persoane interesate că trebuiau să urmeze un curs de limba germană și de pregătire profesională. P.D. și soția sa asigurau cursuri de limbă germană cu plată și, prin intermediul societății sale, P.D. organiza cursurile de pregătire profesională. Jurnalistul estima în articolul publicat că P.D. încasase astfel aproximativ 300.000.000 de lei (ROL) ca urmare a acestor cursuri. Prin Sentința din 14 iulie 2000, Judecătoria Deva l-a declarat vinovat de săvârșirea infracțiunilor de insultă și de calomnie și l-a condamnat la o amendă penală de 10.000.000 ROL, cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, și la plata de daune-interese reprezentând repararea prejudiciului moral în cuantum de 75.000.000 ROL.

Instanța a apreciat în motivație faptul că P.D. a fost de bună-credință când a organizat cursurile cu acordul organelor administrative de specialitate și în baza consimțământului participanților. Instanța a concluzionat că reclamantul a comis infracțiunile de insultă și de calomnie împotriva lui P.D. Ulterior, prin Decizia din 26 septembrie 2000, tribunalul a admis parțial recursul jurnalistului: a casat parțial sentința, l-a achitat pentru infracțiunea de calomnie, însă a confirmat condamnarea sa la plata unei amenzi penale, redusă la 500.000 ROL, fără suspendare, pentru săvârșirea infracțiunii de insultă. Cazul a ajuns în cele din urmă la CEDO, unde judecătorii de la Strasbourg au semnalat că instanțele din România nu au oferit motive suficiente pentru condamnarea ziaristului.

Curtea Europeană a Depturilor Omului a constatat că existența unei ingerințe în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare nu face obiectul unei controverse între părți și a constatat că aceasta urmărea un scop legitim, și anume protecția reputației altor persoane. Curtea a mai constatat și faptul că articolul litigios aborda

subiecte de interes general și deosebit de actuale pentru societatea românească, și anume șomajul, posibilitățile de a găsi un loc de muncă în străinătate și pretinsa corupție din administrație. Aceasta mai sublinia faptul că „afirmațiile reclamantului nu se refereau la aspecte din viața privată a lui P.D. Pe de altă parte, constata că activitățile lui P.D., criticate de reclamant și care au dus la condamnarea sa vizează strict aceste subiecte de interes general. În plus, indiferent că afirmațiile reclamantului reprezintă imputări ale unor fapte sau judecăți de valoare, faptele relatate de reclamant nu erau lipsite de bază factuală suficientă, lăsând la o parte greșeala privind numărul participanților la cursurile organizate de P.D., această eroare în sine nu poate duce la concluzia că reclamantul a acționat cu rea-credință. În plus, instanțele interne nu au reținut niciodată reaua-credința a reclamantului în această privință.”¹¹⁸

Pe de altă parte, Curtea observă că instanțele nu au analizat elementele subiective ale infracțiunilor imputate reclamantului; concret, acestea nu au explicat de ce acțiunile reclamantului constituiau una sau ambele infracțiuni menționate, mulțumindu-se să stabilească faptele și să tragă direct concluzia vinovăției sale. Judecătorii CEDO au decis într-un final ca statul să îi plătească jurnalistului 19,88 euro, pentru daunele materiale, 1.000 EUR, pentru daunele morale, de asemenea s-a decis ca statul să îi plătească avocatului reclamantului suma de 1.781 EUR pentru cheltuieli de judecată. „(.....) Când eram jurnalist mă simțeam mai liber. Așa am reușit, în virtutea acestei libertăți de exprimare a unui umil jurnalist de investigație la revistele *Capital* și *Transilvania Jurnal* să fiu condamnat de două ori pentru calomnie și insultă, în anul 1999 și 2000. În anul 2008 am obținut însă o binemeritată, zic eu, victorie la CEDO, într-o cauză Barb versus România, unde mi s-a dat deplină satisfacție. Dacă mă întrebați dacă presa de azi este mai altfel decât cea de acum zece ani, nu pot să afirm decât că nu s-a schimbat nimic, este la fel de

¹¹⁸ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în Cauza „Barb împotriva României”, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 304, din 8 mai 2009.

incisivă și folositoare echilibrului social. (.....)”¹¹⁹ Declara într-un interviu din presa locală, în 2013.

Persoanele publice despre libertatea presei

Cu ocazia zilei de 3 Mai, Ziua Mondială a Libertății Presei, în anul 2012 erau intervievați în presa locală din Valea Jiului mai multe persoane publice, politicieni, candidați la diferite funcții locale, pe tema libertății presei, unde se pune problema cât de liberă mai este presă și dacă se mai poate afirma despre că reprezintă câinele de paza al democrației.¹²⁰

Pintre respondenți se regăseau inclusiv persoane implicate în acte de corupție, urmăriți sau cercetați penal după data aceea, alături de persoane suspectate în investigații ale jurnaliștilor hunedoreni de incompatibilitate sau abuz în funcție; Dorin Gligor, Cristian Resmeriță, Cornel Resmeriță etc. Este interesantă de revăzut viziunea celor intervievați pe marginea subiectului.

Cristian Resmeriță, deputat PSD: „Bineînțeles că eu mai cred în libertatea presei și bineînțeles că presa este câinele de pază al democrației. Eu cred în aceste lucruri și cred într-o presă corectă, echidistantă”.

Haralambie Vochițoiu, senator al României: „Ca orice lucru pe lumea asta, libertatea presei este discutabilă. Presă este o afacere, dar în același timp rămâne un instrument de exercitare a democrației datorită contradicției intereselor celor care patronează presa”.

Cornel Resmeriță, primarul municipiului Lupeni: „Eu zic că da, că presa este în continuare câinele de pază al democrației și mai cred în imparțialitatea presei. Eu spun că presa este liberă, cu mici rețineri, pe care le cunoaște toată lumea. Cât despre influența pe care mass-media o are asupra populației, nu cred că ea poate influența la nivel local opțiunile alegătorilor, pentru că acestea pot fi schimbate

¹¹⁹ Mircea Goian, *Colțul cultural: Scriitor în orașul scufundat (III)*, în *Replica*, 9 mai 2013, p. 6.

¹²⁰ Anamaria Nedelcoff, *Politicienii hunedoreni, despre libertatea presei*, www.cronicavj.ro, 03.05.2012, accesat ultima dată pe data de 20.05.2013 la URL: <http://cronicavj.ro/wp/?p=3675>.

numai prin munca de teren. Sunt și exemple de presă care nu este echidistanță, dar cititorii își dau seamă de aceste lucruri și iau ei singuri hotărâri. Totuși, e mai bine să ai o imagine corectă”.

Zoltan Lacatas, președintele Ligii Sindicatelor Miniere Valea Jiului: „Eu așa cred, că presa trebuie să spună adevărul și că este liberă. Depinde însă dacă presa prezintă realitatea, care trebuie să primeze. Nu pot să cred că mass-media, în general, ar putea să nu fie imparțială, nu mi s-ar părea normal”.

Alexandru Lăutaru, inspector școlar general: „Eu cred foarte mult în libertatea presei și în faptul că ea este câinele de pază al democrației. În ceea ce mă privește, cred că am arătat preocupare și transparență. Totuși, că oriunde în lumea asta, nu putem vorbi de o libertate a presei de 100%, nicio ființă nu este liberă, nici măcar animalele din junglă nu sunt libere în totalitate. Presa poate fi și un formator de opinie și poate interveni în formarea educației unui individ”.

Sorin Sanda, candidat PPLC la Primăria Uricani (în anul 2012): „Eu cred în libertatea presei, cred în faptul că presa poate răsturna un sistem corupt și în faptul că la un moment dat poate rămâne singura soluție pentru ca adevărul să iasă la iveală. Desigur, nu trăim într-o lume ideală, așa că în unele locuri, chiar și în Valea Jiului, presa „s-a manelizat”. Dar pădure fără uscături nu se poate”.

Dorin Gligor, fost președinte PDL Hunedoara: „Este extrem de complicat acest subiect. Dacă mă refer la ce se încearcă cu presa de peste 20 de ani, pot spune că obiectivitatea este dușmanul banului. Libertatea presei este necesară, dar cred că mai e de lucrat aici”.

Bogdan Timpău, deputat PNL: „Grea întrebare. Ca și accepțiune generală, presa poate fi numită în continuare câinele de pază al democrației. Ca și comportament per total, are un efect de cenzură asupra tuturor celor care dețin puterea. Din păcate, există și exemple negative. Părerea mea este că presa poate influența votul alegătorilor, fiindcă este principalul mijloc de informare al cetățenilor.

Cât despre libertate, pot spune că presa nu este liberă, deoarece proprietarii trusturilor au interese economice, politice, sociale, care se răsfrâng și asupra liniilor editoriale”.

Ilie Pârvan, candidat U.S.P. la Primăria Uricani (în 2012): „Partial, o parte din presă este subordonată unor interese în funcție de cine este patron. În general, oamenii cinstiți mai cred într-o presă imparțială, dar acest concept a cam fost uitat în ultimii ani chiar de către cei care semnează articole”.

Gheorghe Ile, primarul municipiului Vulcan: „Nu mai este de mult presa câinele de pază al nimănui. Presă este plătită la comandă de către infractori. Parțial mai e liberă, dar majoritatea ziarelor sunt plătite. Presa este manipulabilă și, la rândul ei, manipulează”.

Mariana Mateescu, managerul Spitalului Municipal Vulcan: „Presa ar trebui să fie câinele de pază al democrației, dar nici prea mulți, să nu devină maidanezi. Există în Valea Jiului câteva publicații care par mai libere, dar o parte se cunosc după politica editorială că aparțin unor grupuri de interese”.

Gabriel Lungu: „Eu încă mai cred în libertatea presei și consider că tot ceea ce s-a mai îndreptat la nivel central a fost datorită presei. Marile tunuri au fost dezvăluite de către presă. Din păcate, celelalte organe ale statului nu și-au făcut datoria”.

Constantin Brândușe, candidat independent la Primăria Lupeni (în anul 2012): „Asta cu libertatea presei e o glumă. 50% din presă e liberă, 50% e pe interes. Libertate are, dar din păcate nu știe ce să facă cu ea. Însă în principal presa are un cuvânt de spus”.

Rezultă un raport relativ egal între cei care mai cred în ideea de libertatea a presei și cei care au reticențe în sensul acesta. Dacă pentru unii presa este în continuare considerată „câinele de pază al democrației”, pentru alții reprezintă doar „o glumă”. Fără să poată fi negată, influența mediului politic reprezintă una dintre problemele majore, problemă care nu e caracteristică doar presei din Hunedoara.

Tocmai pentru că presa este privită ca pe o afacere, libertatea presei este discutabilă, în concepția senatorului Haralambie Vochițoiu. Aceeași viziunea asupra trusturilor media din România este întâlnită la mai mulți oameni de afaceri.

Înainte de orice, presa trebuie să producă profit, lucru care nu se poate întâmpla decât prin vânzare sau prin contracte de publicitate. Din cauze care depind de interese economice, libertatea presei poate să fie limitată, datorită contractelor de publicitate semnate de proprietarii ziarelor cu diverse firme.

Jurnaliștii și libera exprimare

Intervievați pe tema libertății presei în mass-media hunedoreană, mai mulți jurnaliști din presa locală au acceptat, la rândul lor, să descrie, conform viziunii proprii, acest aspect intens reflectat în spațiul public. Prin aceasta am căutat să aflăm chiar de la cei implicați cât de liberă mai este presa astăzi.

Vladimir Brilinsky, jurnalist cu activitate editorială la mai multe publicații locale, consideră că presa, în general, nu mai este liberă de mult timp. „Era o vreme, până în 1995, când toată lumea se temea de presa care exista în județ și în special de televiziunea 3TV Deva, cea care a trimis pe ogorul media la nivel național nume sonore, astăzi ca Sanda Nicola, Sorin Kocz sau Marius Olaru și mulți alții. Pe vremea aceea televiziunea nu era condusă de persoane interesate de putere. Era a noastră și trăiam din ea. Mai mult sau mai puțin greu, ne descurcam și eram mândri că putem schimba unele lucruri. Eram mândri că putem sta cu fruntea sus în fața oricui, și asta pentru că eram onești.

Obiectivitatea în presă mi se pare ceva exagerat și de aceea folosesc termenul de onest. Astăzi, însă, nu mai există niciun organism media care să aparțină unui jurnalist sau unui grup neangajat politic. Poate „Radio Big FM” Deva și „Radio Color” Orăștie sunt ultimele redute neafiliate unor minitrusturi de presă conduse de persoane aflate în circuitul politic și care conștientizând forța presei, o controlează și o folosesc pentru a-și atinge scopurile propagandistico-electorale.”

Un alt jurnalist, specializat pe investigații de presă, senior editor la ziarul *Gazeta de Hunedoara*, Ștefan Ciocan, are o viziune relativ apropiată de cea a lui Vladimir Brilinsky. Aduce în atenție calitatea de proprietari a celor care dețin ziarele influente din județ, politicieni și oameni de afaceri. „Este greu să vorbim despre o presă liberă în condițiile în care cele trei televiziuni din Deva sunt toate în proprietatea unor politicieni. (*Antena 1 Deva* - Primarul Devei, Petru Mărginean; *Hunedoara TV* - Președintele CJ Hunedoara - Mircea Moloț și *Info TV* - primarul municipiului Hunedoara, Viorel Arion. În ceea ce privește presa scrisă există un săptămânal *Replica*, patronat de deputatul PNL Carmen Hărău, cotidianul *Ziarul Hunedoreanului*, patronat de președintele CJ Hunedoara, Mirecea Moloț. Mai sunt trei cotidiene, aparent fără control politic, dar două dintre acestea, *Servus Hunedoara* și *Mesagerul Hunedorean* depind de publicitatea dirijată din fonduri publice. Singurul cotidian finanțat 100% din fonduri private, care nu depinde de publicitatea dirijată politic este *Glasul Hunedoarei*, finanțat de firma Avis 3000.”

Mihaela Petroșan, redactor șef la *Informația de Hunedoara*, apreciază faptul că „este greu de cuantificat gradul de libertate al presei hunedorene, în condițiile în care, în ultimii ani, presiunile economice și politice au generat fie falimentarea unor instituții media, fie supraviețuirea în condiții dificile.” Cât privesc presiunile economice, jurnalista susține că ele vin și din faptul că „statul român nu prea încurajează presa liberă, prin facilități speciale. Asta în condițiile în care prețurile de producție în presă sunt mereu mai mari, iar încasările directe, din vânzări, sunt din ce în ce mai mici, fiind nevoie de un marketing comercial puternic pentru a avea bani. Evident, din astfel de cauze economice, la care se adaugă și politicul, care nu vede cu ochi buni libertatea de expresie și investigația jurnalistică ce îi are ca țintă principală. Într-o balanță subiectivă, presa hunedoreană este mai degrabă dependentă de diverse pârgii exterioare, decât liberă.”

Investigațiile jurnalistice din domeniul social și politic, la Călan

Viața socială, politică, economică a localității Călan a fost intens reflectată în presa din județul Hunedoara în toate perioadele istorice, fie că a fost vorba despre . criza economică de supraproducție din perioada 1929 - 1933, despre realizările fostei uzine sau activitatea socială și economică în regimul comunist. Majoritatea articolelor de presă reprezintă mai degrabă simple informații, decât investigații sau reportaje cu demers investigativ. După anul 1990, se publică cu regularitate articole investigative, cu atât mai mult că localitatea, fost important centru siderurgic, a decăzut din punct de vedere economic, încât a ajuns să fie declarat oraș defavorizat.

La revoluție, Combinatul Siderurgic din Călan avea un număr semnificativ de angajați. Prin divizarea ulterioară în 12 societăți comerciale s-a ajuns la pierderea a peste 5.000 de locuri de muncă. Societatea SC Sidermet S.A. a mers din rău în mai rău. Declinul a început odată cu anul 2003, când societatea a fost supusă executării silite pentru acumularea unor datorii exorbitante. În baza HG nr. 428/25.04.2002, privind strategia de privatizare a SC Sidermet SA Călan, a fost înființată societatea comercială cu capital mixt AMIDIP SA Călan, ai cărei fondatori principali erau Sidermet S.A. Călan și PIPE Products GmbH. Amidip avea un capital de 18, 3 milioane dolari, din care germanii controlau 65, 6%, în timp ce aportul în natură al Sidermet Călan era în valoare de 6, 3 milioane dolari, la constituirea societății mixte, ceea ce îi asigura controlul a 34, 4% din acțiuni. Societatea formată prin asocierea Sidermet Călan cu firma germană a intrat în faliment în anul 2005. În 2006, după mai multe încercări eșuate Societatea AMIDIP Călan a fost vândută prin negociere directă, prețul tranzacției ridicându-se la 1, 91 milioane de dolari

Presa de investigație a relatat numeroase materiale în care s-au dovedit neregurile petrecute în privatizarea fostului centru siderurgic, privatizare care a adus

ulterior la închiderea fostei Uzine. Au avut loc negocieri la guvern, muncitorii au pichetat sediul prefecturii, au intrat în câteva de mai multe orii în greva foamei. Cu toate acestea, situația socială a locuitorilor a rămas aceeași. „Șomaj. Frig. Sărăcie. Mizerie”¹²¹, sunt termenii în care ziarul *Capital* a catalogat situația din orașul Călan. Au existat situații relatate de presă, când angajații platformei industriale Turnătoria 1 din Călan, care nu și-au încasat salariile de opt luni, au primit, în loc de bani, bibelouri, casetofoane, mașini de spălat sau chiar cuie.¹²²

Anterior scriam despre cazul Ioan Barb, ca jurnalist de investigație a publicat sute de articole, foarte multe din zona industrială, aflăm în acest fel și despre cazul fostului Centru Siderurgic Călan, în care se vorbește despre sume exorbitante, pagubă pentru statul român: „Dupa ce a vândut fosta platformă siderurgică din Călan pe un preț de nimic, lichidatorul fostului Combinat Siderurgic a propus judecătorului sindic și acționarilor, regii, bănci și instituții ale statului, să restituie banii cumpărătorului SC Forever SRL Călan. Și nu doar cei 1.350.000 de dolari cu care a fost achiziționată platforma, ci 1.500.000 de dolari, cu 150.000 de dolari mai mult, ce reprezintă cheltuieli ale cumpărătorului. Cu toate acestea, afacerea pare să fie bine gândită și pusă la punct, deoarece reprezentanții statului la masă credală nu s-au opus inițial, întreaga tevdură fiind dată pe față de reprezentantul creditoarei SC Sidermet Călan, o societate cu capital de stat, de consilierul juridic Constantin Stancu, care s-a opus categoric acestei dubioase tranzacții. Ceilalți creditori de la masa credală nu sunt alții decât SC Electrica SA Deva și DGFPCFS Hunedoara, BCR Hunedoara, SC IUG SA Hunedoara și Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Hunedoara (...)”.¹²³

Imediat după 1997, în toate centrele siderurgice din țară, vinderea pe bucăți a combinatelor la prețuri mai mari decât cel cu care s-a cumpărat a fost o practică

121 *Utilajele care pot salva Sidermet zac în vamă* (f.a), în *Capital*, joi, 20 ianuarie 2000, p 6.

122 *Angajații Turnătoriei 1 Călan au primit în loc de salarii bibelouri, electrocasnice sau cuie* (f.a), în *Hunedoreanul* 23.03.2002, p. 3.

123 Ioan Barb, *Statul platește 1,5 milioane de dolari pentru a reintra în posesia combinatului de la Călan*, în *Curierul Național*, anul 7, Vineri, 22 Noiembrie 2002.

obișnuită, nu a contat în niciun fel că a fost păguboasă pentru stat. Nici nu a interesat pe cei care ar fi trebuit să se asigure de legalitatea acestor acte. „Prima manevră a cumpărătorului a fost vinderea grabnică a unor active, păstrarea altora și recuperarea urgentă a uriașelor cantități de bronz, aluminiu, inox și alte metale de mare valoare existente în stațiile electrice.”¹²⁴ Au fost devalizate în acest mod, sublinează autorul în articolul investigativ, depozitele de materiale ale societății, fiind tăiate și vândute ca fier vechi podurile rulante în funcțiune, cât și cantități apreciabile de motoare. „(.....) În acest fel, profitul uriaș a fost transferat la noii cumpărători, în mare parte societăți legate de vânzătorul SC Forever SRL. Cumpărătorul a acționat după principiul „după noi potopul” și după principiul termitelor, tăind la grămadă mari cantități de utilaje ce nu îi aparțineau, situație care a generat litigii aflate pe rolul instanțelor de judecată în urma actelor de constatare a prejudiciului consfințite și de Parchetul de pe lângă Tribunalul Hunedoara. Numai societății vecine, SC Sidermet SA Călan, i-au fost produse pagube de peste 20 de miliarde. (.....)”¹²⁵

În investigația citată ne mai sunt prezentate câteva detalii esențiale, anume faptul că „că vânzarea activelor și transferul proprietății de la vânzător (lichidator)-cumpărător nu s-a făcut ad-hoc, ci procedura a necesitat timp în care cumpărătorul a avut posibilitatea să cunoască în amănunt starea de fapt și de drept a activelor tranzacționate.

Conform contractului de vânzare-cumpărare a unor active ale societății comerciale SC Minagval SA Călan, prin lichidatorul PricewaterHouse Coopers România și SC Forever SRL aflat la dosarul de lichidare, garanta plata ce trebuia să o facă printr-o scrisoare de garanție bancară eliberată de Banca ING Barings Timișoara. Art. 5.1 din contract stipulează clar: „Cumpărătorul se va achita de toate obligațiile care vor lua naștere la data încheierii contractului ori după data încheierii contractului”, iar art. 5.4 arată: „Cumpărătorul nu va fi îndreptățit la nici o

¹²⁴ Ibidem.

¹²⁵ Ibidem.

compensare, deducere sau rabat din suma ce trebuie plătită conform contractului sau în legătură cu acest contract”. Ba, mai mult, cumpărătorul își asumă responsabilitatea și riscul contractului. Art. 9.3 prevede: „Cumpărătorul preia toate responsabilitățile care rezultă din prevederile legale în vigoare, referitoare la protecția mediului”, iar art. 10.2 spune: „Activele sunt vândute în starea, condiția, în care se găsesc în prezent. Cumpărătorul recunoaște și este de acord ca a avut depline posibilități de a se informa în privința stării, condiției și amplasamentului activelor. Cumpărătorul nu va avea nici un drept de acțiune împotriva vânzătorului și lichidatorului”. Art. 10.3 al contractului stipulează: „Cumpărătorul a dispus de toate posibilitățile de a inspecta și investiga activele și a convenit să achiziționeze activele «la vedere» în starea și condiția lor actuală, pentru un preț care ia în considerare riscul pentru cumpărător”. După semnarea acestui contract a fost remarcată grabă cu care s-au început tăierile și expedierea materialelor rezultate. În doi ani de la tranzacție, mare parte a fierului a fost vândut și au rămas doar betoanele fundațiilor și turnurile de răcire care ar fi trebuit și ele demolate de cumpărător. (.....)”¹²⁶ Conform minutei sentinței nr. 843/CA/1999, în dosarul de lichidare nr. 6605/1999 al Tribunalului Hunedoara, banii care trebuia recuperați din vânzarea activelor arată în felul următor: BCR-7.392.478.905 lei; SC Electrica SA-37.249.822.290 lei; FPS București-9.194.284.000 lei; Exploatarea de Preparare Petroșani (CNH)-57.613.820.015 lei; Regionala CFR Cluj-Napoca-1.710.142.552 lei; Romgaz DGN Deva-17.527.210.357 lei; Sidermet SA Călan-2.229.041.054 lei ¹²⁷

În vara anului 2003, noua societate AMIDIP a început să producă fontă ductilă pentru linia de tuburi care funcționa la Mecanica Orăștie (oprită între timp în condiții la fel de suspecte). Partenerul străin urma să investească la AMIDIP nu mai puțin de 12 milioane dolari. Procesul de producție s-a oprit, însă, în a doua jumătate a anului 2003, după ce SNCFR, în calitate de creditor al societății Sidermet, a cerut

¹²⁶ Ibidem.

¹²⁷ Ibidem.

ca toate creanțele sale să fie recuperate din activele trecute la AMIDIP. Acest litigiu a întârziat investiția mai bine de un an și jumătate. Directorul general executiv Aurel Bria era aproape convins, conform *Evenimentul Zilei*, că investiția de la AMIDIP era victima unor cercuri de afaceri din București, interesate ca România să importe în continuare tuburi din fontă ductilă, la un preț de două ori mai mare decât cel care ar rezulta în cazul în care aceste piese s-ar produce în țară. Aurel Bria declara pentru jurnaliștii de la *Evenimentul Zilei* faptul că: „(.....) Dacă se dorea cu adevărat, la Călan produceam fontă ductilă și tuburi dinainte de anul 2000. Linia a fost adusă din Statele Unite în perioada 1998 - 1999 și a costat 15 milioane de dolari. Ca să finalizăm investiția mai aveam nevoie de bani. Am primit în 2000 o scrisoare de garanție bancară de 9 milioane de dolari din partea Guvernului Isărescu, dar BCR nu a dorit să ne acorde creditul. Este clar că nici atunci nu s-a dorit să apară așa ceva la Călan. (.....)”¹²⁸

În anul 2005, mai mulți angajați ai societății Amidip Călan intrau în greva foamei, solicitând plata drepturilor bănești, care însumau aproape 26 de miliarde lei vechi. Situația se agrava de la o zi la alta, societatea pierzându-și toate speranțele de a mai funcționa. Un an mai târziu, alți șapte foști siderurgiști din Călan intrau în greva foamei, nemulțumiți de faptul nu s-a respectat protocolul încheiat în 19 decembrie 2005 cu autoritățile locale și centrale. Potrivit contractului colectiv de muncă, persoanele disponibilizate de la Amidip Călan trebuiau să primească, la lichidarea societății, 16 salarii medii nete pe firmă, în total 25 de miliarde de lei vechi. Situația dificilă a adus la venirea la Călan a ministrului de atunci al muncii, Gheorghe Barbu, născut și crescut în Călan, care le-a prezentat protestatarilor măsurile pe care le poate lua. „(.....) Am venit la Călan doar după ce instanța s-a pronunțat în legătură cu recuperarea sumelor restante pe care le aveți de primit. Când am văzut că disponibilizații se află pe locul al treilea pe lista creditorilor, atunci am hotărât să vin aici, să vedem ce măsuri sociale putem lua. Nu vom putea

¹²⁸ *Fabrica-unicat în faliment forțat (f.a)*, în *Evenimentul Zilei*, miercuri, 04 ianuarie 2006, p. 5.

luă, însă, măsurile juridice. Vreau să vă spun că am discutat să creăm în zonă Călanului noi locuri de muncă pe proiecte comunitare. Adică, să dublăm numărul acestor locuri de muncă, care acum sunt de 138 (.....)” a spus fostul ministru, potrivit Mediafax.

Tot pe fondul grevei din localitate, Cristian Vladu, prefect al județului, la acel moment, a declarat: „(.....) Voi sesiza DNA în legătură cu situația de la AMIDIP Călan. Aici s-a făcut un adevărat jaf! Am făcut deja un întreg film al situației de la această societate, de la constituirea AMIDIP și până în prezent. Anul trecut, am trimis sesizări privind AMIDIP Călan la PNA, dar acum voi sesiza DNA. Lucrurile nu stau deloc bine aici. Colaborăm și cu serviciile secrete, pentru a ne ajuta să deslușim încrengătura de la AMIDIP (.....)”, potrivit aceleiași instituții media.

Cristian Vladu, implicat în 2010, într-un incident care i-au ruinat cariera politică și care a fost urmat de mai multe investigații de presă în urma unor înregistrări date publicității în mass-media locală și preluate ulterior de televiziunile de știri naționale, înregistrări făcute la sediul PDL din Călan, după alegerile parțiale din Colegiul 3, de la începutul lunii decembrie 2010. În discuții apare frecvent Cristian Vladu, fost membru PDL și fost director al Termocentralei Mintia. La discuții au participat, alături de acesta, președintele PDL Călan, directorul OPC Hunedoara, directorul Casei de Cultură din Călan și mai mulți membri de la tineretul PDL Hunedoara.

În înregistrarea făcută publică se discută despre șantajul făcut asupra unui patron de magazin pentru a obține voturi. Acesta mai vorbește despre o donație de un miliard și jumătate de lei vechi, pe care a făcut-o de-a lungul timpului partidului: „(....) Vineri am avut 350 de pachete. Și-am luat-o eu cu trei oameni din casă în casă, de Crăciun, la copil, portocală, suc, de Moș Nicolae. Și eu mi-am făcut liste cu ei, fiecare...copiii... (....)”¹²⁹ „(.....) Băi, fii atent, 6 secții de votare. Dacă pui câte 2 oameni în fiecare secție sunt 12 și cu ăia...sunt 24, și dacă mai pui 6x5, îs 30. Numai

¹²⁹ Înregistrarea discuției, făcută public, prima dată la postul local *Hunedoara TV*.

cu ăștia, observatorii și cu oamenii tăi trebuia să faci 50 de voturi. Din bun simț. (.....)”¹³⁰ „(.....) Colectarea de voturi o face fiecare cum poate, prin persoane, gen unul sau altul care au diverse relații, neamuri, mai ales la țară, ați văzut, când sunt foarte multe neamuri într-un sat, trebuie să-l găsești pe respectivul, și ăla îți aduce toate neamurile la vot. Influență în primul rând. Influența e peste tot (.....)”¹³¹

Într-o amplă investigație jurnalistică, Monalise Hihn a relatat în presa locală modul în care Amidip Călan a fost vândută societății Birta Group din Reșița. Contractul de vânzare - cumpărare a fost semnat în data de 4 septembrie 2006. A doua zi, în 5 septembrie, firma își schimbase numele din Birta Group SA în Birta Industries SA. Înregistrarea a avut loc la Tribunalul Caraș - Severin, la mai puțin de 24 de ore de la cumpărarea Amidip Călan, în condițiile în care pentru o astfel de procedură e nevoie de câteva zile. În plus, administrator al firmei devine Birta Petru, tatăl celui care a semnat contractul de vânzare - cumpărare al Amidip, Ioan Birta. Acesta din urmă a fost condamnat penal pentru fals și uz de fals, de Curtea de Apel București, la șase ani supraveghere și urmărire, conform articolului 86, alineatul 1, din Codul Penal și interzicerea administrării pe timp de cinci ani a societăților comerciale. O perioadă de timp, Ioan Birta a ocupat și postul de consul onorific al Croației la Reșița. Se arată faptul că singurul interes al investatrului nu a fost decât colectarea fierului. S-au sustras mii de tone de fier și oțel.¹³²

După anul 2000, sărăcia a început să se manifeste ca o gripă generală, secțiile fostei uzine s-au închis pe rând, Călanul a căpătat astfel statutul de oraș defavorizat. Pentru un număr important de locuitori, singura formă de supraviețuire a stat în colectarea fierului vechi. Aspect pe larg abordat în numeroase publicații sau reportaje tv. Jurnalistul Cornel Nistorescu aprecia în ziarul *Cotidianul*: „(....) Călanul este unul dintre cele mai triste orașe ale României. Oamenii, cei mai mulți, au plecat.

¹³⁰ Ibidem.

¹³¹ Ibidem.

¹³² Monalise Hihn, *Amidip, pe mâna unui bătrân de 82 de ani*, în *Replica*, săptămâna 5 – 11 octombrie 2006, numărul 205, p. 3.

Cei care au rămas macină structurile de beton ale fostului combinat pentru a extrage fierul. (....)”¹³³

În anul 2007, Societatea Cilindrul din Călan, una din cele două care încă mai funcționa pe fosta platformă siderurgică, a fost în pericol să-și închidă mai repede porțile din cauza furturilor de fier. Fenomenul nu mai poate fi controlat de poliția locală, iar societatea a rămas fără conducta de gaz și o linie de înaltă tensiune.¹³⁴

Dimensiunile sociale au atins în scurt timp cifre alarmante, reflectate în numărul mare de șomeri sau asistați sociali. Situația materială se răsfrânge puternic, conform anchetelor de presă, dar și a statisticilor, asupra elevilor școlii generale din localitate. Dintre ei, peste o sută s-a constatat că au ambii părinți în străinătate. Gradul ridicat de absenteism și corigență indică, în acest sens, serioase probleme, puse pe seama lipsei fizice a părinților din viața copiilor în etapele cele mai importante, pubertate și adolescență. Există cazuri în care minorii sunt tentați să intre în cercuri vicioase, consumă bauturi alcoolice, substanțe interzise, iar familiile nu îi mai pot struni.¹³⁵

Într-un reportaj cu demers investigativ, realizat de către echipa de jurnaliști ai emisiunii „România te iubesc” se arată cum: „(....) Oraș monoindustrial, Călanul a murit după închiderea combinatului. Mii de oameni au rămas șomeri. În plină zi, toată lumea e acasă. Trăiesc în condiții mizerabile, fără curent, în case pline de mușegai. Oamenii de aici par desprinși dintr-o altă lume, o altă civilizație. Doar ciorchinii de antene sunt dovada secolului în care trăim. În rest nimic. Doar mizerie și afișe electorale care promit „echipe de excelență”.. (....)”¹³⁶

Singura speranță a localnicilor stă momentan în Parcul Industrial, ridicat în locul fostei uzine. Lucrările s-au estimat că vor fi gata în luna august 2014, proiectul a fost finalizat în martie 2016, fără însă să producă, deocamdată, locurile de muncă

¹³³ Cornel Nistorescu, *Ce ziceți, pică ăștia?* În *Cotidianul* - 25 octombrie 2010., p. 2.

¹³⁴ *Acte de terorism la Turnătoria Călan* (f.a), în *Evenimentul Zilei*, luni, 17 decembrie 2007, p. 6.

¹³⁵ Monalise Hihn, „*Singur acasă*”, în *versiunea tristă și reală*, în *Replica* -Nr. 332. 2 - 8 aprilie 2009, p. 5.

¹³⁶ *Coloșii industriali, în ruină*, Reportaj difuzat de ProTV în emisiunea *România, te iubesc!* din 24 octombrie 2010 - <http://romaniateiubesc.stirileprotv.ro/stiri/romania-te-iubesc/romania-te-iubesc-colosii-industriali-in-ruina.html>

mult așteptate. Până să ajungă să realizeze acest proiect, Primăria orașului Călan a avut nevoie de 5 ani să rezolve problemele legate de terenurile pe care e ridicat Parcul. A mai durat 2 ani până când au fost parcurse toate etapele legate de obținerea fondurilor europene, iar lucrările au început la mijlocul anului 2012. Primăria orașului Călan a predat amplasamentul de lucru societății Proserv S.A. Hunedoara, cu sediul în municipiul Hunedoara, constructorul desemnat prin licitație să se ocupe de transformarea ruinelor de pe 41,6 hectare din aria vechiului combinat siderurgic în parc industrial.¹³⁷ Directoare a firmei este Carmen Hărău, femeie de afaceri, profesor universitar, dar și deputat din partea PNL în Colegiul nr. 7 Hunedoara. Firma desemnată să se ocupe de lucrări nu se află la prima licitație pe teritoriul orașului Călan.

Presa de investigație a relatat faptul că pentru contractul de publicitate pe acest proiect au depus oferte trei firme care duc către aceeași persoană, Alexandru Gruian, director adjunct al Centrului Cultural „Drăgan Muntean” din Deva, fost consilier al președintelui Consiliului Județean Hunedoara, până în anul 2015, Mircea Moloț, consultant și strateg electoral în mai multe campanii pentru lideri PNL și USL Hunedoara. Senior editor la *Ziarul Hunedoreanului* și realizator tv la un post local. Proiectul de reabilitare a sitului industrial din localitate a câștigat o finanțare nerambursabilă din fonduri europene, pentru a transforma fosta platformă industrială a combinatului într-o zonă cu potențial de afaceri. Primăria Călan a atribuit contractul de publicitate pentru promovarea proiectului firmei Studio Art Media Production din Deva. Societate deținută, printr-o altă firmă, de Alexandru Gruian, prin intermediul fiicei acestuia.¹³⁸

Vizând activitatea unei companii cu sediul în localitatea Călan, presa de investigație din Valea Jiului publica în anul 2014 o serie de articole, toate semnate

¹³⁷ Monalise Hihn, *Ziarul Hunedoreanului - Parcul Industrial de la Călan, finalizat în august 2014*, 13 noiembrie 2014, p. 3.

¹³⁸ Ovidiu Petrovai, *Alexandru Gruian, fost consilier al președintelui CJ Hunedoara, Mircea Moloț, și un contract cu dedicație pe ruinele Călanului*, www.hunedoaramea.ro, 06.06.2013, accesat ultima dată pe data de 19.08.2013 la URL: <http://www.hunedoaramea.ro/?p=11805>.

de Cătălin Docea, jurnalist specializat în această activitate de presă, care prezenta „purcoiul de contracte cu entități de stat pe care a pus ștampila, în calitate de executant, SC Drupo SRL Călan”.

„(.....) Vorbim de 38 de contracte și acorduri de lucrări, încheiate din martie 2010 și până în prezent, a căror valoare însumată depășește cifra de 234 de milioane de lei noi. Cel mai mare acord cadru de lucrări, încheiat cu CJ Hunedoara, se ridică la mai mult de 338 de miliarde de lei vechi plus TVA. Numai din Vale, așa cum am arătat, Drupo SRL ar urma să încaseze peste 400 de miliarde de lei vechi plus TVA (....)” arată Cătălin Docea în materialul publicat în *Ziarul Văii Jiului*.¹³⁹ În continuarea materialului, autorul mai arată faptul cum: „Doda Gabriel Teodor, omul care controlează colosul Drupo, deține 85% din părțile sociale ale SC Drupo SRL, 50% din părțile sociale ale SC Live Media Production SRL, 18,18% din părțile sociale ale Agro Hunedoreana Cooperativa Agricolă și 50% din părțile sociale ale SC Drum Test SRL. Același grup de interese economice mai cuprinde societăți precum Acva Ciprius SRL, Proactiv SRL, Ferma Octavian Titus și Prorut SRL, unde apropiații lui Doda Gabriel Teodor (Farcaș Radu George, Doda Roman Mircea, Farcaș Simona, Simina Gelu și Doda Octavian Titus) dețin diverse calități (asociați ori administratori).”¹⁴⁰

Mergând mai departe, investigația realizată de către jurnalistul din Valea Jiului demonstrează, printre altele, și conexiunile politice care au avut loc în tot acest proces, în care sunt incriminate interesele de grup dintre șefii companiei și oameni politici sau persoane apropiate acestora, Irina Laura Nistor, fiica președintelui PSD Hunedoara, deputatul Laurențiu Nistor, sau viceprimarul municipiului Deva, Ovidiu Moș. „(.....) Legăturile dintre viceprimarul Moș Ovidiu,

¹³⁹ Cătălin Docea, *Rețeta succesului Drupo SRL: / Gabriel Teodor Doda și-a făcut prieteni în toate structurile!* <http://www.zvj.ro>, 21.07.2014, accesat ultima dată pe data de 20.01.2015 la URL: <http://www.zvj.ro/articole-27138-Re+eta+succesului+Drupo+SRL+++Gabriel+Teodor+Doda+++i+a+f+++cut+prieteni+in+toate+structurile.html>.

¹⁴⁰ Ibidem.

Drupo SRL și Doda Gabriel Teodor datează de câțiva ani. În cursul anului 2008, Moș a vândut societății Drupo SRL un apartament de două camere, situat în Deva, la valoarea de 96.000 de lei. De asemenea, în 31.07.2009, Ovidiu Moș i-a vândut lui Gabriel Teodor Doda un teren intravilan în suprafață de 3.290 mp, la valoarea de 72.240 de lei. În perioada 2009 – 2011, Moș a realizat venituri, în calitate de consilier juridic, de la SC Proactiv SRL Deva, societate deținută și administrată de Radu George Farcaș, asociatul lui Doda de la Drupo SRL. Viceprimarul Moș și omul de afaceri Doda, adică viceprimarul Devei – un municipiu pentru care Drupo SRL prestează la greu, au avut calitatea de asociați, alături de Marin Avrămică, la SC Cabana Căprioara SRL, în prezent radiată. Întâmplător sau nu, Moș nu a menționat, contrar prevederilor legale, calitatea sa de asociat la firma amintită în declarațiile de interese depuse în calitate de consilier local și, ulterior, de viceprimar la Deva (.....)”.¹⁴¹

De departe, cea mai notorie prietenie a lui Doda Gabriel Teodor, apreciază Cătălin Docea, este însă cea cu comisarul șef Traian Berbeceanu, fost șef DIICOT Alba Iulia. „(.....) Numele lui Doda a fost menționat de către procurorii DIICOT ca făcând parte dintr-un grup de interese economico financiare protejat de către organele judiciare, din același grup făcând parte – tot potrivit procurorilor DIICOT - și Ovidiu Moș, viceprimarul PSD al municipiului Deva (.....)”.¹⁴²

Implicațiile economice și de grup ale companiei locale sunt demonstrate în articolele prezentate de *Ziarul Văii Jiului*, cât și prin documente oficiale care atestă parțial cele scrise, este vorba aici despre licitațiile care au avut loc și modul în care s-au desfășurat, despre contractele dintre firma din Călan și CNADNR S.A., nu mai puțin de trei în anul 2013, a căror valoare totală ar fi depășit 12,8 milioane de lei noi plus TVA., „(.....) Întâmplător sau nu, Simona Farcaș - soția lui Radu George Farcaș, cel care deține 15% din părțile sociale ale SC Drupo SRL, fiind asociat cu Gabriel

¹⁴¹ Ibidem.

¹⁴² Ibidem.

Teodor Doda – îndeplinește funcția de contabil șef la SDN Deva, entitate subordonată DRDPTM și, implicit, CNADNR SA. De asemenea, între municipiul Deva, al cărui viceprimar (PSD) este Ovidiu Moș și Drupo SRL Călan se află în derulare două contracte de lucrări în valoare de 35.321.225 lei plus TVA și, respectiv, 1.207.371,50 lei plus TVA (.....)”¹⁴³.

În Valea Jiului, Drupo SRL Călan, societatea deținută de Gabriel Doda, a încheiat la data de 22.11.2012 un acord cadru de lucrări (nr. 23.284/22.11.2012) cu Serviciul Public Administrarea Domeniului Public și Privat Petroșani (SPADPP). Acord valabil pentru o perioadă de trei ani, până la finele anului 2015, și are o valoare totală de 10.094.258,25 lei noi, sumă la care se adaugă TVA.

Tot la nivelul Văii Jiului, firma din Călan a mai deținut două contracte semnificative. La Uricani, prin contractul nr. 18/47 din data de 16.08.2013, având o durată de un an și jumătate, societatea a urmat să execute lucrările de reabilitare și modernizare străzi urbane și poduri, un contract ridicat la suma de 11.455.178,10 lei noi plus TVA. La Vulcan, prin contractul nr. 25.509 din 09.08.2013, firmei Drupo SRL i s-au încredințat lucrările de reabilitare a străzilor din Centrul Vechi. Societatea a câștigat contractul pentru suma de 934.728,18 lei plus TVA, durata acestuia fiind de un an. La Petrla, prin contractul nr. 12.821 din 30.04.2014, firmei Drupo SRL i s-au încredințat lucrările în cadrul proiectului „Modernizare străzi și parcuri în zona cap linie Petrla”. Societatea a câștigat contractul pentru suma de 18.387.776,63 lei plus TVA, durata acestuia fiind de un an și jumătate.¹⁴⁴ O relație specială, economică, arată autorul, a avut loc între Consiliul Județean și Municipiul Deva cu Drupo SRL. Este vorba de contracte de peste 500 de miliarde de lei vechi plus TVA, încheiate de la nivelul anului 2010 și până în 2014. Pentru a demonstra

¹⁴³ Ibidem.

¹⁴⁴ Cătălin Docea, *Lista contractelor cu statul ale colosului Drupo, societate bănuită de tranzacții comerciale fictive care scoate banii cu lopata din Valea Jiului*, <http://www.zvj.ro>, 26.06.2014, accesat ultima dată pe data de 20.01.2015 la URL: <http://www.zvj.ro/articole-26304Exclusiv++Lista+contractelor+cu+statul+ale+colosului+Drupo++societate+b++nuie+++de+tranzac++ii+comer.html>.

cele scrise, ne sunt prezentate lista contractelor, din care reiese sumele despre care se face vorbire:

- Contract 21.687/05.06.2012, obiect: întreținere și reparații străzi, alei carosabile, trotuare și drumuri, valoare 3.000.000 lei noi, inclusiv TVA.
- Contract 20.675/06.06.2012, obiect: lucrări de marcaj rutier, valoare 389.548,27 lei noi plus TVA.
- Contract 33.880/25.09.2012. Obiect: lucrări de reparații străzi, alei etc. Valoare 700.000 lei noi, TVA inclus. Contractul a fost atribuit prin negociere directă cu Drupo SRL, fără anunț de participare.
- Contract 33.092/17.10.2012. Obiect: lucrări de reparații străzi, alei etc. Valoare 1.000.000 lei noi, TVA inclus. Contractul a fost atribuit prin negociere directă cu Drupo SRL, fără anunț de participare.
- Contract 12.762/18.04.2013. Obiect: lucrări de reparații străzi, alei etc. Valoare 7.499.992,55 lei noi, TVA inclus. Contractul a fost atribuit prin negociere directă cu Drupo SRL, fără anunț de participare.
- Contract 12.100/04.04.2014. Obiect: lucrări de reparații străzi, alei etc. Valoare 4.064.816,80 lei noi, plus TVA. Contractul a fost atribuit prin negociere directă cu Drupo SRL, fără anunț de participare, menționează Cătălin Docea în articolul prezentat în *Ziarul Văii Jiului*.¹⁴⁵

Seria de nereguli, constatate în materialele cu demers investigativ ale cotidianului din Valea Jiului a continuat să iasă la suprafață. Se făceau referiri la lucrări facturate și încasate, dar neexecutate, la modul defectuos în care s-au realizat lucrările. „(.....) Astfel, la data de 15.06.2010, prin contractul nr. 2.652, societății comerciale Drupo SRL Călan, controlată de către Doda Gabriel Teodor, i s-a atribuit de către Primăria comunei Gurahonț, județul Arad, contractul de proiectare și execuție pentru modernizarea străzii Aurel Vlaicu. Important de menționat că acest contract s-a atribuit la valoarea maxim posibilă, respectiv 806.069,34 lei plus TVA.

¹⁴⁵ Ibidem.

Precizarea este esențială pentru că, având în vedere valoarea (cea maxim estimată) la care i s-a atribuit contractul (în condițiile în care, în ziua de astăzi, contractele de lucrări sunt atribuite – în medie – la 60-80% din valoarea estimată), societatea Drupo SRL Călan nu avea absolut niciun motiv să nu își execute în totalitate obligațiile contractuale. (.....)”¹⁴⁶ Cu toate acestea, așa cum arată Decizia nr. 265 din 17.02.2014 a Camerei de Conturi Arad, făcută public în cotidianul menționat, s-a constatat că suma de 26.965,01 lei reprezintă „lucrări facturate de către SC Drupo și neexecutate”. Drept urmare, s-a dispus recuperarea prejudiciului, estimat la suma amintită, precum și a sumei de 502,22 lei, reprezentând „foloase nerealizate”.¹⁴⁷

Între municipiul Petroșani, în calitate de beneficiar, și SC Drupo SRL Călan, în calitate de executant, mai aflăm dintr-un alt material investigativ, realizat de același jurnalist, a existat contractul de lucrări nr. 9.488 din 12.05.2011, document ce a avut ca obiect lucrarea de „Reabilitare străzi în zona centrală a municipiului Petroșani”. Contractul ar fi inclus și lucrările de amplasare a unui număr de 4 stații de autobuz, dotate cu panouri electrice informative (afișaj cu leduri, la dimensiunile de 80 x 50 cm). Ceea ce nu s-ar fi întâmplat.¹⁴⁸ „ (.....) De altfel, în baza informațiilor pe care le deținem, SC Drupo SRL Călan a și întocmit devize, purtând numerele 058178 și 058268, înscrisuri în care se regăsesc cele 4 panouri electrice informative. Două dintre stațiile de autobuz, în valoare de 8.672,58 lei, și două dintre panourile electrice informative, în valoare de 8.308,51 lei, se regăsesc în cadrul bunurilor presupus a fi executate de către SC Drupo SRL Călan pe strada Universității, iar două dintre stațiile de autobuz, în valoare de 8.672,58 lei, și două

¹⁴⁶ Cătălin Docea, *Specialitatea Drupo SRL: lucrări facturate și încasate, dar neexecutate!*

<http://www.zvj.ro>, 22.07.2014, accesat ultima dată pe data de 20.01.2015 la URL:

<http://www.zvj.ro/articole-27206>

Specialitatea+Drupo+SRL++lucr++ri+facturate+++i+incasate++dar+neexecutate.html.

¹⁴⁷ Ibidem.

¹⁴⁸ Cătălin Docea, *Alo, SC Drupo? Unde sunt cele patru stații auto dotate cu panouri LED din*

municipiul Petroșani? <http://www.zvj.ro>, 15.07.2014, accesat ultima dată pe data de 20.01.2015 la

URL: <http://www.zvj.ro/articole-26906->

Alo++SC+Drupo++Unde+sunt+cele+patru+sta++ii+auto+dotate+cu+panouri+LED+din+municipiul
+Petro++ani.html.

dintre panourile electrice informative, în valoare de 8.308,51 lei, se regăsesc în cadrul bunurilor presupus a fi executate de către SC Drupo SRL Călan pe strada General Vasile Milea. (.....)”¹⁴⁹

Partea interesantă, în viziunea autorului, abia acum intervine. În continuarea materialului, jurnalistul din Valea Jiului specifică „(.....) Procesul verbal de recepție la terminarea lucrărilor, nr. 19.222 din 08.10.2012, și anexele acestuia, conțin informații potrivit cărora cele 4 stații de autobuz și cele 4 panouri electrice informative de tip LED ar fi fost executate și predate beneficiarului, respectiv Municipiul Petroșani. De altfel, la data de 06.12.2013, prin adresa nr. 20.984, Primăria municipiului Petroșani susținea că SC Drupo i-ar fi predat cele 4 panouri electrice informative. Ar fi interesant de văzut, chiar astăzi, dacă respectivele panouri electrice informative, în număr de 4 (patru), se află sau nu în posesia Primăriei municipiului Petroșani. Asta pentru că, deși lucrările au fost recepționate la terminare în data de 08.10.2012, SC Drupo SRL Călan a cumpărat cele 4 panouri informative, la prețul de 22.480 de lei, abia prin intermediul facturii fiscale seria LED nr. 120059 din 30.11.2012 (emisă de către SC Led Vision SRL Timișoara). Factura amintită a fost achitată cu două OP-uri, un avans de 11.241,84 lei la data de 22.10.2012 (prin OP nr. 2.236) și o diferență de factură de 11.236,16 lei la data de 17.12.2012 (prin OP nr. 2.674). Cu alte cuvinte, SC Drupo SRL a cumpărat cele 4 panouri informative abia la data de 30.11.2012 (achitând, prin două OP-uri, avans și diferență de preț), dar susține că le-a predat beneficiarului, Municipiul Petroșani, încă de la data de 08.10.2012. (.....)”¹⁵⁰

Dubiile legate de data la care firma din Călan putea intra, legal, în posesia panourilor LED pe care a susținut că le-a predat Municipiului Petroșani la data de 08.10.2012 au plecat, în logica autorului, de la faptul că, din punct de vedere legal, obligația de emitere a facturii intervine cel târziu până în cea de-a 15-a zi a lunii

¹⁴⁹ Ibidem.

¹⁵⁰ Ibidem.

următoare celei în care s-au încasat avansurile. Cu alte cuvinte, sugerează în articol, dacă ar fi încasat și livrat în luna a 10-a, furnizorul societății Drupo ar fi trebuit să emită o factură în acest sens cel târziu în data de 15.11.2012.¹⁵¹ „(.....) Cum însă factura a fost emisă abia la data de 30.11.2012, este greu de crezut că susținerea de livrare a panourilor în data de 08.10.2012 către Municipiului Petroșani are suport real. De altfel, cum s-a mai și întâmplat în cazul unei alte relații contractuale a municipiului Petroșani, dezvăluită de Corpul de Control al Primului-Ministru, nu ar fi exclus ca, la data la care SC Drupo SRL susține că a livrat panourile, acestea să nu se fi aflat nici măcar în posesia furnizorului său (SC Led Vision SRL), cel care i-a emis factura cu seria LED nr. 120059 din data de 30.11.2012. (.....)”¹⁵² Un alt material cu demers investigativ, publicat în anul 2014 pe un site local de știri dedicat județelor Hunedoara și Gorj, are în vedere modul în care sunt atribuite contractele de furnizare și distribuție a produselor de panificație în cadrul programului național „Laptele și cornul” unei firme din localitate, firmă aparținând fiicei unui consilier local, PNL, apropiat al fostului președinte al Consiliului Județean Hunedoara, Mircea Ioan Moloț.

Articolul semnat de Anamaria Sanda arată cum: „Aproape 1,5 milioane de lei, fără TVA, câștigate numai luna trecută (octombrie 2014) de o firmă din Călan de la Consiliul Județean (CJ) Hunedoara, pentru un contract de furnizare și distribuție a produselor de panificație în cadrul programului național „Laptele și cornul”. Aceeași firmă, aparținând fiicei unui consilier local PNL din Călan, a mai câștigat, doar în ultimii trei ani, aproape cinci milioane de lei, fără TVA, tot în urma contractelor încheiate cu CJ Hunedoara. Mai mult, firma, SC Prioritar Impex SRL, este abonată la contracte cu statul, câștigând, din 2007 până în prezent, peste 3,5 milioane de lei, fără TVA, de la consiliile județene din Alba, Maramureș, Dolj, Gorj, precum și de la Penitenciarul Bârcea Mare. Totodată, consilierul PNL, Dinu Pușcaș (care ocupă și

¹⁵¹ Ibidem.

¹⁵² Ibidem.

funcția de director în cadrul societății amintite), susține că mulțimea de contracte pe care firma condusă de fiica lui o are cu CJ Hunedoara – condus tot de PNL – este „o simplă coincidență”, motivând că este câștigător al licitațiilor organizate de CJ „încă de pe vremea lui Adrian Năstase”. (.....)”¹⁵³

În anul 2011, Prioritar Impex SRL avea să fie câștigător al licitației pentru contractul de furnizare a merelor către școlile din județul Hunedoara, în valoare de 808.560 lei, un an mai târziu, în octombrie 2012, aceeași firma primea de la CJ Hunedoara 1.932.214 lei, pentru furnizarea produselor de panificație către elevii din clasele I-VIII din învățământul de stat și privat, precum și pentru copiii preșcolari din grădinițele de stat și private pentru anul școlar 2012-2013.

În anul 2013, pentru aceleași servicii, firma din Călan, mai câștiga alte două contracte cu CJ Hunedoara în valoare de 1.104.173 lei, la distanță de numai două luni. De asemenea, prima jumătate a lunii ianuarie, 2014, Prioritar Impex SRL avea să câștige un nou contract în valoare de 900.497 lei.¹⁵⁴ Citat de *Gazeta de Dimineată*, Dinu Pușcaș, om de afaceri, consilier local din partea PNL, preciza faptul că: „Eu nu am nimic cu consiliul județean. Nu sunt membru, nu sunt angajat al C.J., nu sunt consilier județean. Da, sunt consilier local PNL la Călan. Nu numai cu C.J. Hunedoara am câștigat, ci și cu alte consilii județene. Nu înțeleg nuanța politică și este firma fiicei mele. Nu a câștigat înainte de campanie. Așa încep contractele. Nu eu hotărâsc data. Eu am înțeles nuanța – eu sunt liberal, județ liberal. Munca nu are culoare politică. Eu am câștigat contractele în programul „Cornul și laptele” încă din primul an când i-a dat drumul Guvernul Năstase”.¹⁵⁵

La rândul său, Tiberiu Balint, vicepreședinte al C.J. Hunedoara, citat de aceeași sursă a declarat că toate contractele sunt câștigate legal, în urma unor licitații

¹⁵³ Anamaria Sanda, *Milioane de lei de la CJ Hunedoara pentru firma fiicei unui liberal*, 19.11.2014, <http://gazetadedimineata.ro>, accesat ultima dată pe data de 11.12.2014 la URL: <http://gazetadedimineata.ro/actualitate/milioane-de-lei-de-la-cj-hunedoara-pentru-firma-fiicei-unui-liberal>.

¹⁵⁴ Ibidem.

¹⁵⁵ Ibidem.

electronice și că nu există nicio prevedere legală care să împiedice pe cineva să participe la o licitație, indiferent de partidul din care face parte: „Toate contractele s-au câștigat la licitație și nu este singurul care distribuie în județ. Însă este singura firmă producătoare din județ care a câștigat, dar mai sunt și alte societăți, din alte județe, care au câștigat licitațiile pe loturi diferite. Eu nu pot să spun că-i bine sau rău, că-i bună sau nu o societate care a câștigat o licitație, pentru că legea nu-mi permite acest lucru, indiferent dacă i-aș simpatiza sau nu. A fost o licitație publică, electronică și toate aceste contracte s-au atribuit doar la licitații. Întotdeauna a câștigat oferta cu cel mai mic preț”.¹⁵⁶ Din materialul realizat de Anamaria Sanda reiese și faptul că, în anii 2013 și 2014, firma din Călan a mai câștigat licitații pentru furnizarea produselor de panificație și a merelor în județele Maramureș, Alba, Dolj, Gorj și Sibiu, valoarea totală a contractelor ridicându-se la 3.232.572 lei, fără TVA. Deși furnizorul era același, prețul per măr diferea în funcție de județ. Astfel, un măr oferit elevilor din Sibiu costa 0,24 lei, fără TVA, în timp ce un măr oferit elevilor din Gorj ajungea la 0,29 lei, fără TVA. Se arăta în investigația jurnalistică publicată pe portalul Gazeta de Dimineață.¹⁵⁷

Publicat în ziarul *Național* și preluat ulterior de media locală, articolul de investigație „Baronii de Hunedoara și-au luat munți întregi cu banii UE!”, scris și documentat de jurnalistul Cătalîn Tache, avea să aibă un puternic efect în rândul opiniei publice, fapt dovedit de numărul mare de distribuiri pe rețelele de socializare. Cu referință la fostul președinte al C.J. Hunedoara, jurnalistul descria cum: „(.....) Cel care, la doar câteva zeci de ore după ce procurorii Laurei Codruța Kovesi l-au reținut, acuzându-l de acordarea contractelor din bani publici după bunul său chef, a reușit performanța uluitoare de a se remarca din nou într-un alt dosar. În care se suspectează deturnarea a zeci de milioane de euro acordați cu generozitate de către Bruxelles, prin APIA, pentru sprijinirea fermierilor. Numai că, în timp ce

¹⁵⁶ Ibidem.

¹⁵⁷ Ibidem.

crescătorii de animale din Hunedoara, unul dintre cele mai sărace județe ale țării, de-abia își duc traiul de azi pe mâine, aceștia au descoperit cu stupeoare că banii care li se cuveneau pe proprietățile lor sunt încasați, de ani buni, de către alte persoane. Despre care există indicii că nu ar fi decât „săgețile” unor importanți politicieni locali, ca „baronul” Mircea Molot și mai mulți „locotenenți” ai acestuia, în frunte cu primarul din Călan, Adrian Filip Iovănescu. (.....).”¹⁵⁸

În lumina evenimentelor din ultimii ani, care au produs efecte pozitive în administrarea banului public, în sensul sporirii controalelor prin care sunt verificate investițiile din fonduri U.E., se observă o mai mare vigilența a administrațiilor locale în utilizarea sumelor pentru care sunt aplicate proiecte. Cele mai dese cazuri de fraudare întâlnie, în general, sunt cele care privesc proprietăți. „(.....) un astfel de caz este cel al familiei Rotariu, care, aidoma altor câteva zeci de hunedoreni, reclamă că, deși sunt proprietari cu acte în regulă peste diverse suprafețe de pășuni, altcineva încasează sute de mii de euro lunar pe spatele lor. Iar acesta este un singur exemplu în care se fac acum ample verificări la nivelul APIA. După ce a cumpărat la licitație, prin intermediul lichidatorului judecătoresc, suprafața de 32 de hectare de la S.C. Sidermet SA Călan (fostul combinat siderurgic), aflat în faliment, dintre care 20 de hectare de pășuni, noul proprietar s-a trezit că nu își poate încasa banii ce-i revin de la APIA. Proprietarii pășunilor au fost schimbați în acte (.....).”¹⁵⁹

„(.....) Astfel, deși pe de o parte el este cel care plătește taxele și impozitele aferente, pe de altă parte banii de la APIA îi încasează cu totul altcineva. Și asta pentru că, după cum suspectează Vasile Rotariu și reiese și din informațiile intrate recent în posesia procurorilor anticorupție, proprietarii au fost pur și simplu „smenuiți” de o amplă rețea de deturnare a fondurilor europene, cu ramificații care duc la primarul din Călan și la președintele Consiliului Județean Hunedoara. Iar

¹⁵⁸ Cătălin Tache, „*Baronii*” de Hunedoara si-au luat munti intregi cu banii UE!, 12.07.2014, [www.enational.ro](http://www.enational.ro/dezvaluiri/%E2%80%9Cbaronii%E2%80%9D-de-hunedoara-si-au-luat-munti-intregi-cu-banii-ue-446698.html), accesat ultima dată pe data de 18.10.2014 la URL: <http://www.enational.ro/dezvaluiri/%E2%80%9Cbaronii%E2%80%9D-de-hunedoara-si-au-luat-munti-intregi-cu-banii-ue-446698.html>.

¹⁵⁹ Ibidem.

intermediarul care încasează, încă din 2010, banii de pe cele 20 de hectare de pășune cumpărate legal de Rotariu în 2013, își trage foloase necuvenite și de pe alte 93 de hectare, după cum reiese din primele verificări (.....)”.¹⁶⁰ Se mai arăta în articolul care suspecta de corupție administrația publică locală și C.J. Hunedoara.

Cătălin Tache detaliază în materialul său faptul că: „(.....) Deși a câștigat licitația încă din luna mai a anului 2013, noul proprietar al celor 20 de hectare de pășune nu a reușit nici în ziua de astăzi să se apropie barem de rezolvarea situației sale și intrarea în posesia banilor aferenți acordați exclusiv din fonduri europene. Asta deși a făcut toate demersurile legale, inclusiv obținerea actelor cadastrale necesare și a eliberării cărților funciare care dovedesc dreptul de proprietate. Numai că, în toată această perioda a fost întotdeauna blocat „la mantinelă” la Primăria Călan, sub diverse pretexte. Iar ancheta DNA ar putea lămuri acest mister, după ce s-a descoperit deja că persoana care încasează banii de la APIA în toată această perioadă ar fi o apropiată a primarului Adrian Filip Iovănescu. Culmea este însă că, în timp ce noul proprietar a fost somat de Primărie să plătească un impozit mare, de 100 lei lunar pe hectarul de pășune, aceeași primărie i-ar fi concesionat intermediarului respectiv suprafețe uriașe de pășune, dar la un preț de niciun leu pe luna! Cert este însă că persoana bănuită a fi „sageata” primarului Iovănescu continuă să ia banii europeni de pe nu mai puțin de 113 hectare „învârtite” de la Primăria Călan (.....)”.¹⁶¹ În același material se mai arăta și faptul că o suprafață imensă de teren a fost decretată zonă politică administrativă a orașului Călan, aceasta cu scopul încasării unor sume consistente de la APIA, nu mai puțin de 30 de miliarde vechi, dacă informațiile sunt adevărate. „(.....) Din câte reiese din informațiile intrate în posesia noastră, se pare că, după ce avioane speciale filmau din aer suprafețele din Hunedoara, funcționari corupți verificau terenurile pentru care nu se depuseseră încă documentele la APIA și se făcea de urgență documentația pentru „samsarii” de

¹⁶⁰ Ibidem.

¹⁶¹ Ibidem.

fonduri UE. Interesant este însă că nici măcar după ce unii proprietari au descoperit că altcineva le ia banii și au încercat chiar medieri, rețeaua nu s-a oprit din „sifonarea” banilor de pe terenuri din Nădăștia de Sus, Nădăștia de Jos, Sâncrai sau Streisângeorgiu. Mai mult chiar, un întreg munte aferent acestei ultime localități a fost decretat drept fostă „zona politică administrativă” a orașului Călan și acum se încasează pe el nu mai puțin de 30 de miliarde de lei vechi de la APIA. Însă cât de curând se va afla oficial și la cine ajung banii astfel obținuți. Mai ales că primarul din Călan, Adrian Filip Iovănescu, este recunoscut drept „locotenentul” președintelui CJ Hunedoara, deja inculpatul Mircea Molot (.....)”.¹⁶²

Făcând conexiunea între fostul președinte al Consiliului Județean și primarul orașului Călan, fiind cunoscută prietenia dintre cei doi, ambii afiliați Partidului Național Liberal, Cătălin Tache scria: „(.....) Și dacă „locotenentul” Iovănescu și-a tras un întreg munte, de ce nu ar fi procedat la fel și „baronul” absolut al Hunedoarei, Mircea Molot. Până acum, acesta este acuzat de către DNA că acordă contractele din bani publici de la nivelul întregului județ prin intermediul ginerelui său, prosperul afacerist Roberto Patrick Venter. Însă „contractiada” pare a fi doar o mică parte din afacerile derulate de către Molot și care au fost luate acum la puricat de către procurorii anticorupție. Astfel, se verifică acum modul în care Molot este implicat în deturnarea fondurilor europene acordate prin APIA printr-o metodă inedită, brevetată la Hunedoara. Pentru că există indicii temeinice că unii ciobani de casă, băgați la înaintare de „baronii” Hunedoarei, figurează în registrele APIA cu zeci de mii de animale, deși numărul acestora ar fi cu mult mai mic. (.....)”.¹⁶³ Acuzațiile, dintre cele mai grave, indică un nivel de corupție îngrijorător, cu singura condiție să fie dovedite de către instanță.

¹⁶² Ibidem.

¹⁶³ Ibidem.

Interviu cu Mihaela Petroșan¹⁶⁴

Cu o experiență de 22 de ani în presa locală din Hunedoara, unde a activat ca redactor, tehnoredactor, director marketing, Mihaela Petroșan, născută în 21 august 1970, absolventă a Universității Ecologice, din Deva, Facultatea de Management în Turism și Comerț Internațional (1990 - 1995), licențiată în management la Universitatea Babeș Bolyai - Cluj-Napoca, este unul dintre jurnaliștii carea au abordat regulat, încă din studenție, anchete de presă, articole cu demers investigativ, reportaje și alte materiale care indicau nereguli în spațiul public.

În perioada martie 2003, mai 2004, a lucrat ca director marketing și redactor pentru *Gazeta de Hunedoara*; din iunie 2004 până în aprilie 2008 a lucrat ca director marketing, producător reportaje și spoturi publicitate, producător filme documentare pentru Antena 1 Deva. În aceeași perioadă a colaborat cu *Il Gazzettino Romano* – publicație în limba italiană (sediul în Timișoara) unde a publicat articole de interes din județele Hunedoara, Alba, Sibiu: interviuri, reportaje, știri. Din iulie 2007 lucrează ca redactor pentru *Ziarul Văii Jiului*, gazetă cunoscută pentru investigațiile de presă publicate cu regularitate în paginile ei și ca redactor șef la ziarul *Informația de Hunedoara*. Rezultă de aici o activitate jurnalistică intensă, cu abordarea aproape a tuturor genurilor de presă. Cunoscându-i activitatea în presa locală, experiența, am găsit de puțință să aflu chiar de la ea ce presupune exercitarea acestei profesii, cu atât mai mult jurnalismul de investigație.

Daniel Lăcătuș: Aveți deja o experiență apreciabilă în presa locală, cum a început totul?

Mihaela Petroșan: Debutul în jurnalism l-am făcut prin intrarea în presa studențească. O zonă a presei mult mai săracă, de la an la an, din păcate. Presa studențească ar fi trebuit să rămână o pepinieră puternică pentru presa profesionistă.

¹⁶⁴ Redactor șef *Informația de Hunedoara*, redactor *Cronica Văii Jiului*

D.L: Dincolo de vocația pentru această meserie, ce alte calități sunt esențiale pentru un tânăr jurnalist de investigație, fără experiență anterioară în media?

M.P: Curiozitatea nestăvilită, lipsa de teamă în fața autorităților și politicianilor, o solidă bază de cunoștințe, incluzând legislație civilă și penală, sistem politic, sistem administrativ, capacitatea de a intra în detalii, capacitatea de a relaționa ușor, indiferent de nivelul de educație al interlocutorului, o minte ordonată etc.

D.L: Ce trebuie să evite un jurnalist de investigație, la început de carieră?

M.P: În primul rând, parti-pris-urile cu politicieni și oameni din administrație: legături prea strânse cu aceștia, la început de drum, pot genera un handicap în abordarea corectă a unor investigații ce ating interesele acestora. Apoi, trebuie evitată publicarea rapidă, fără verificări din toate sursele, mai ales cea vizată de anchetă. Ar mai fi de evitat obișnuința de a povesti cunoscuților sau apropiaților detalii despre investigații.

D.L: Ca jurnalist profesionist, cum evaluați o anchetă cu demers investigativ, în funcție de ce criterii?

M.P: Impact social și politic, impactul mediatic, nivelul social al personajelor implicate, capacitatea investigației de a rezolva sau a da o soluție într-o problemă.

D.L: Pot factorii politici să influențeze negativ formarea unui jurnalist?

M.P: Da, dacă jurnalistul „mușcă” la tot felul de invitații și „daruri” din partea politicianilor, chiar dacă par insignifiante

D.L: Mai există jurnalism de investigație în județul nostru, mai putem vorbi despre acest gen de presă în adevăratul sens al cuvântului?

M.P: Există, chiar dacă, uneori, mizează pe anumite efecte care se abat – mai mult sau mai puțin – de la deontologia profesională. Cu toate lipsurile, presa de investigație continuă să existe și este eficientă în descoperirea unor practici publice abuzive, ducând spre corupție.

D.L: Cum apreciați evoluția acestui gen de presă, în media locală?

M.P: În regres. Dar asta ține și de unele pârgii de control care s-au ivit, pe alocuri, în managementul instituțiilor de presă.

D.L: Amintiți-ne câteva articole de investigație care nu au fost trecute ușor cu vederea și care au avut un oarece efect în rândul opiniei publice.

M.P: Anchetele referitoare la incompatibilități între funcții administrative și poziții în Consiliul de Administrație la societăți (cazul Gligor, de exemplu, ca fost președinte al CA la Paroșeni și consilier județean), investigațiile privind mai multe licitații publice truate, investigațiile privind deșeurile poluante cu plumb și altele.

Concluzii

Gazetele din județul Hunedoara; liberale, țărăniste, de stânga, sau cu simpatii legionare, au jucat un rol important în toate perioadele esențiale ale istoriei presei române din Ardeal. Nu mai departe sfârșitul de secol XIX și începutul secolului al XX-lea, când presa cunoaște o puternică evoluție prin implicarea tot mai activă a elitei intelectuale în politicile editoriale, cum se poate remarca din conținutul lucrării de față. Cu o incursiune în istoria presei din județul Hunedoara, cartea cuprinde, în esență, rememorarea activității editoriale pe acest teritoriu, cu accent pe jurnalismul de investigație.

Cu toate că au existat anchete, dezvăluiri scandaloase, acuzații de corupție și șantaj, este dificil să vorbim despre un jurnalism de investigație în sine la începutul și la mijlocul secolului al XX-lea. În Europa, jurnalismul de investigație a început să câștige teren sub influența celui american, dezvoltat de Samuel Langhorne Clemens, cunoscut sub pseudonimul literar Mark Twain, apreciat ca fondator al acestui gen. În Marea Britanie și în Suedia, anchetele de presă au apărut cu regularitate în primul deceniu al secolului al XX-lea. În aceeași perioadă, ziare din Olanda, Elveția, Danemarca, au aplicat cu regularitate investigația jurnalistică. În urma prăbușirii democrațiilor liberale și a instaurării unor regimuri totalitare în state ca Germania, Italia, Spania, Portugalia, acest tip de presă nu a reușit să se extindă în vestul Europei. Din aceste cauze nici nu putem vorbi despre un jurnalism de investigație real în interbelic și mai târziu, după instaurarea guvernului condus de Petru Groza.

În comunism, perioadă caracterizată de instabilitate politică și tulburări sociale severe, fenomen întâlnit și în interbelic, nu însă la această formă, ziarele județene fac o altfel de presă, mult mai agresivă, conform materialelor publicate în *Drumul Socialismului*, *Zori Noi* sau în *Steagul Roșu*. Sunt luați în vizor chiaburii, foștii simpatizanți legionari, membrii partidelor politice istorice, despre care se publică materiale virulente cu scopul de a-i discredita și pe care i-a depozat de

proprietăți. Sunt decenii în care șefii organizației județene P.M.R., mai târziu P.C.R., devin și „jurnaliști”

Dincolo de articolele optimiste despre depășirea planului în toate domeniile industriei, despre întrecerile stahanoviste, eroismul clasei muncitoare, presa locală a ascuns, aproape jumătate de veac, drame care nu aveau voie să se cunoască. Personalități politice și religioase decedate în închisoare din cauza convingerilor: Aurel Vlad, Constantin Bursan și alții, muncitori deportați pe șantiere ca formă de pedeapsă pentru trecutul lor sau pentru că au îndrăznit să se răzvrătească împotriva unui sistem opresiv. Sunt decenii în care nu se poate discuta, sub nicio formă, despre ideea de libertate a presei, cu atât mai mult despre jurnalismul de investigație.

După 1989 putem vorbi în cu totul alți termeni despre acest gen de presă, sunt constatate numeroase investigații jurnalistice în primele gazete locale, multe dintre ele vizând activitatea unor persoane publice în timpul regimului comunist sau nereguli grave din industria minieră și cea siderurgică. Entuziasmul jurnaliștilor, încrezători în libertatea presei, se remarcă din numărul tot mai ridicat de gazete înființate de la an la an. Chiar dacă multe nu au rezistat pe piața media din motive financiare. Cum reiese din cuprins.

Prezentată pe regiuni; Orăștie, Deva și Valea Jiului, evoluția cronologică a ziarelor are scopul de a introduce mai ușor cititorul în temă și de-al familiariza cu presa hunedoreană. Sunt descrise, îndeosebi, ziarele generaliste, cu spații destinate mai multor genuri de presă, excluse cele literar-artistice. De asemenea, cercetarea a vizat doar presa cu difuzare în limba română.

Fie că descrie peisajul publicistic din ținutul Orăștiei, presa din capitala județului Hunedoara, activitatea gazetărească în regiunea Valea Jiului, rolul Partidului Comunist în istoria presei locale sau libertatea presei în mass-media hunedoreană, volumul, primul dintr-un proiect mai elaborat de studiu al isoriei presei, își propune să prezinte într-un mod cât mai obiectiv, pe baza unor surse biografice de referință și în urma studierii colecțiilor publicațiilor evocate, colecții

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

regăsite în fondurile arhivistice ale bibliotecii județene „Ovid Densusianu” din Deva și ale bibliotecii Universitară din Cluj, activitatea jurnalistică de investigație din județul Hunedoara. Un volum pe care îl consider necesar, cu contribuții la cercetarea genului de presă care constituie subiectul lucrării tratate.

Anexele prezentate, reprezentate prin imagini foto realizate de către jurnaliști în exercițiul efectuării unor reportaje cu demers investigativ, prin redarea unor fotografii cu jurnaliști din presa locală amenințați și bruscați, sau prin interviurile realizate, întăresc certitudinea existenței unei prese active.

Cu toate că majoritatea publicațiilor de mare tiraj sunt deținute de către persoane publice din administrație, oameni de afaceri cu influență, au existat și continuă să existe numeroși jurnaliști liberi, care cred în ideea de liberare a presei mai mult decât în interesele șefilor de trust, fără a nega nici existența unor jurnaliști influențați negativ de spectrul politic.

Postfață

Tânărul jurnalist și poet Daniel Lăcătuș (autor și coordonator al mai multor cărți publicate) aruncă ancora și în domeniul documentaristicii și al istoriei presei scoțând acest volum intitulat inițial, întrucâtva înșelător, *Jurnalismul de investigație în mass-media hunedoreană (1895-2015)*. Într-adevăr, poate părea derutantă asocierea unei specii jurnalistice pretențioase (jurnalismul de investigație) cu un timp (ultimii 120 de ani) și cu un loc anume (județul Hunedoara), ținând cont că genul în sine s-a consacrat ca atare în urmă cu vreo 40-50 de ani, undeva departe de plaiurile mioritice. Și-atunci apare dilema aceasta, fie specia în cauză a fost cultivată „în Orăștie” înainte de a fi practică peste ocean, fie ceea ce cultivă tânărul nostru cercetător nu este chiar jurnalismul de investigație. În fața acestei provocări ar trebui să invoc seriozitatea autorului și să vă invit să citiți cartea, să vă convingeți de justetea temei. Aș putea face asta, dar poate că nu ar fi nedrept. Întâi de toate, după cum însuși autorul precizează, presa de investigație avea un alt înțeles și o altă accepțiune (diferită de cea de azi), cel puțin până după războiul al doilea mondial, dar putem vorbi despre articole cu scop investigativ sau de dezvăluiri scandaloase, curajoase sau neașteptate, în raport cu niște cazuri grave cu abuzuri sau cu persoane importante. Acest tip de materiale aveau ca subiect predilect industria, domeniul agricol sau diverse afaceri, iar printre personaje, de pildă, apare și numele lui Petru Groza, capitalistul, investitorul, patronul, același lider comunist de mai târziu. Nu-i mai puțin adevărat că acest capitol al cărții este unul, mai degrabă, de istorie a presei locale din regiunea Hunedorei, pe care o descoperim diversă, activă, efervescentă, cum probabil puțini ne-o închipuiam. În acest context, sunt prezentate publicațiile apărute, structura acestora, profilul, importanța, conținutul, impactul și durata lor de viață, iar printre acestea se disting numele unor corifei locali implicați în fenomen, din postura de publiciști, directori sau patroni: protopopul Ioan Moța, dr. Aurel Vlad, nepot al lui Gheorghe Barițiu și ministru, Sebastian Bornemisa, fost primar al

Clujului, ministru și președinte al Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat și alții. Fără a se pretinde atotcuprinzător, volumul prezintă, cu măsură potrivită, fără excese sau efuziuni locale, o viziune și o direcție pe care presa dintr-o anumite regiune a țării a urmat-o într-o perioadă determinată (cum bine ar fi să avem ilustrate și alte regiuni ale țării). În aceeași măsură, cartea vorbește despre o absență (a presei) în perioada comunistă, unde a lipsit jurnalismul real, de reprezentare obiectivă a problemelor societății, și, cu atât mai mult, jurnalismul de investigație, care să prezinte problemele controversate ale acesteia.

Prin urmare, putem spune că volumul are două părți distincte, diferite ca miză, ca structură, ca rezultat, dar unite prin interesul pe care-l generează. Prima parte a cărții este, fără îndoială, una de prezentare și ilustrare a presei unei zone interesante din mai multe puncte de vedere, cum sunt ținutul Orăștiei și Valea Jiului, în care, pot spune, mai degrabă se „cochetează” cu jurnalismul de investigație. Partea a doua însă este dedicată plenar presei de investigație, în special, celei din ultimii 25 de ani. În aceste condiții și cu o asemenea structură, se poate spune că acest capitol al istoriei presei hunedorene din întreg secolul XX nu constituie decât pretextul expunerii unei consistente prese de investigație din anii prefacerilor postdecembriste. Nu-i mai puțin provocator că și prezentarea temelor grave ale societății românești contemporane, expuse în cheie jurnalistică, să constituie un pretext (și un prilej de comparație) de a face o incursiune în presa locului și a vremurilor apuse sau uitate ale secolului trecut. Nu știu dacă tânărul autor și harnic documentarist a avut o asemenea țință, dar așa i-a ieșit și acesta poate fi unul dintre vectorii de interes ai volumului său.

Nu-i puțin lucru azi să intri în bibliotecă și să buchisești prin arhive prăfuite și prin presa vremii pentru a găsi „perla” vreunei dezvăluiri, subiecte scandaloase din secolul trecut sau ițele unui caz de corupție dintr-o altă lume. Fără a căuta vreun alt profit decât informarea publicului, aprofundarea istoriei și cunoașterea tradiției presei unei regiuni istorice speciale și importante, autorul trece în revistă publicațiile

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

apărute începând cu anul 1895 și urmărind traseul aparițiilor editoriale vreme de 120 de ani.

Când interesul se mută asupra contemporaneității, abordarea se schimbă radical, fiind tratate, în cheia jurnalismului de investigație profesionist, cele mai grave probleme ale societății românești postdecembriste. Presei locale de investigație (în formare și consolidare) nu putea să-i scape Mineriadele din anii 1990, 1991 și 1992, pornite din această zonă, evenimente cu uriaș impact național și internațional, atât jurnalistic, cât și politic și social. Nu lipsesc din această adevărată radiografie socială făcută prin intermediul presei serioase problemele importante legate de mafia prostituției, a drogurilor, bolnavii infestați cu HIV etc., dar nici marii corupți ai zonei, precum primarul Devei, al Lupeniului, ministrii, președinte de Consiliu Județean. Sunt trecute în revistă, cu stăruință, răbdare și pricepere, toate marile scandaluri derulate în ultimii douăzeci și cinci de ani în zona de interes și studiu.

Autorul Daniel Lăcătuș s-a născut în Călan, un oraș minieresc (prin poziție geografică), o așezare monoindustrială (creație comunistă) și o urbe „abandonată” (în zilele noastre), dar care „supraviețuiește”, asemenea întregii zone, nu prin interesul și grija guvernanților și politicienilor, cât prin harul și râvna unor „fii ai locului” ce văd și nu pot să accepte cum sub ochii noștri „moare o lume”, iar altele nu-i este dată nicio șansă. Daniel Lăcătuș este un om al locului, dar este și un „spirit al locului”, o conștiință trează și vie, iar o parte din sine, cea dedicată publicisticii, a pus-o și în această nouă carte.

Lect. univ. dr. Viorel Nistor

ANEXE

ANEXA I

Ați fost vreodată agresat/ă în activitatea jurnalistică?

(Jurnaliști hunedoreni intervievați în anul 2014)

Vladimir Brilinsky. Jurnalist cu activitate editorială la mai multe publicații.

De agresiuni verbale am avut parte cu duiumul. Incomodam pe mulți care credeau că locul lor de muncă sau șoseaua pe care circulă, sau atitudinea pe care au ales să o afișeze față de alții îi fac nemuritori și unici. Neocapitalismul, haosul creat după revoluție, democrația prost înțeleasă, reconstrucția morală, în pas de melc, a românului scăpat de 45 de ani de comunism, toate acestea nu reprezentau și punctul nostru de vedere iar atunci când încercam să deslușim ițele unor afaceri care miroseau a necurat, când investigam anumite fapte pe care le simțeam șubrede și cu miros de fraudă, când puneam la zid golanismul, o mai și încasam.

Memorabile sunt loviturile, înjurăturile și scuipaturile primite din partea gorilelor celui mai mare criminal al României, Miron Cosma, cu prilejul celor 3 mineriade pe care le-am trăit la cald. Apoi amenințarea cu o bătăuă forestieră din partea unor așa ziși patrioți din Sarmizegetusa care după o beție aducătoare de entuziasm pseudopatriotic, însămânțat în grădina vadimista, au distrus monumentul de la Zeicani, un buzdugan de fier înalt de 3 metri închinat lui Iancu de Hunedoara, numai pentru motivul că pe el scria în ungurește. De la amenințare și îmbrânceli, chiar în sediul redacției, s-a ajuns la o plângere la poliție și o amendă. Foarte rare au fost cazurile de investigație în care am scăpat neînjuțați, nereclamați sau amenințați.

Astăzi, dacă privim în jur, observăm cu tristețe că jurnalismul de investigație a dispărut. El a fost, lent, înlocuit de șantajul mediatic, adus și implementat, în județul Hunedoara de cei trei inculpați în dosarul *Gazeta*, iar apoi el a dispărut cu desăvârșire. Rarele anchete nu se pot numi investigații ele fiind de fapt niște linșaje mediatice scrise la comandă și de cele mai multe ori prost.

Ștefan Ciocan. Senior editor *Gazeta de Hunedoara*.

Nu am fost agresat fizic niciodată din cauza articolelor scrise de mine. Presiuni psihice s-au făcut de multe ori pentru a nu publica vreun material, dar în 25 de ani de presă nu mi s-a întâmplat niciodată să nu public un material pe care l-am scris și documentat.

Mihaela Petroșan Redactor șef *Informația de Hunedoara*.

Da. Din păcate, agresiunile cele mai supărătoare au venit din interiorul mediului de presă, respectiv de la jurnaliști din publicații ce susțin anumite interese ale unor oameni politici, în acest caz fiind încălcate și cutumele legate de relația între profesioniști din aceeași branșă, dar și deontologia profesională, care cere să ataci subiectul investigat, cu argumente, nu să ataci o persoană.

Cât de liberă este presa din județul Hunedoara?

(Jurnaliști hunedoreni intervievați în anul 2014)

Vladimir Brilinsky. Jurnalist cu activitate editorială la mai multe publicații. Nu numai în județul Hunedoara, presa, în general, nu mai este liberă de mult timp. Era o vreme, până în 1995 când toată lumea se temea de presa care exista în județ și în special de televiziunea 3TV Deva, cea care a trimis pe ogorul media la nivel național nume sonore, astăzi ca Sanda Nicola, Sorin Kosz sau Marius Olaru și mulți alții. Pe vremea aceea televiziunea nu era condusă de persoane interesate de putere. Era a noastră și trăiam din ea. Mai mult sau mai puțin greu, ne descurcam și eram mândri că putem schimba unele lucruri. Eram mândrii că putem sta cu fruntea sus în fața oricui, și asta pentru că eram onești.

Obiectivitatea în presă mi se pare ceva exagerat și de aceea folosesc termenul de onest. Astăzi, însă, nu mai există niciun organism media care să aparțină unui jurnalist sau unui grup neangajat politic. Poate „Radio Big FM” Deva și „Radio Color” Orăștie sunt ultimele redute neafiliate unor minitrusturi de presă conduse de persoane aflate în circuitul politic și care conștientizând forța presei, o controlează și o folosesc pentru a-și atinge scopurile propagandistico-electorale.

Ștefan Ciocan. Senior editor *Gazeta de Hunedoara*.

Este greu să vorbim despre o presă liberă în condițiile în care cele trei televiziuni din Deva sunt toate în proprietatea unor politicieni. (*Antena 1 Deva* - Primarul Devei, Petru Mărginean; *Hunedoara TV* - Președintele CJ Hunedoara - Mircea Moloț și *Info TV* - primarul municipiului Hunedoara, Viorel Arion. În ceea ce privește presa scrisă există un săptămânal *Replica*, patronat de deputatul PNL Carmen Hărău, cotidianul *Ziarul Hunedoreanului*, patronat de președintele CJ Hunedoara, Mirecea Moloț. Mai sunt trei cotidiene, aparent fără control politic, dar două dintre acestea, *Servus Hunedoara* și *Mesagerul Hunedorean* depind de publicitatea dirijată din fonduri

publice. Singurul cotidian finanțat 100% din fonduri private, care nu depinde de publicitatea dirijată politic este *Glasul Hunedoarei*, finanțat de firma Avis 3000.

Mihaela Petroșan Redactor șef *Informația de Hunedoara*.

Este greu de cuantificat gradul de libertate al presei hunedorene, în condițiile în care, în ultimii ani, presiunile economice și politice au generat fie falimentarea unor instituții media, fie supraviețuirea în condiții dificile.

Presiunile economice vin și din faptul că statul român nu prea încurajează presa liberă, prin facilități speciale. Asta în condițiile în care prețurile de producție în presă sunt mereu mai mari, iar încasările directe, din vânzări, sunt din ce în ce mai mici, fiind nevoie de un marketing comercial puternic pentru a avea bani. Evident, din astfel de cauze economice, la care se adaugă și politicul, care nu vede cu ochi buni libertatea de expresie și investigația jurnalistică ce îi are ca țintă principală. Într-o balanță subiectivă, presa hunedoreană este mai degrabă dependentă de diverse pârghii exterioare, decât liberă.

Ideea este că multe publicații au renunțat să mai iasă în varianta tipărită, păstrând exclusiv variante online.

Jurnaliști Hunedoreni, de investigație, bruscați sau amenințați

Ovidiu Petrovai, (dreapta) jurnalist de investigație, bruscat și amenințat de către directorul Teatrului de Artă Dramatică din Deva – 2007.

165

Jurnalista Angella Dumitrașcu, de la săptămânalul *Valea Jiului*, amenințată cu moartea pe rețeaua de socializare facebook de către fiul unui preot din municipiul Lupeni, care s-a arătat deranjat de articolele care arătau neregulile din parohia Lupeni.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Sursă foto: Doru Nica, fotoreporter la fostul ziar *Hunedoreanul*. Fotografii făcute public pe blogul său personal.

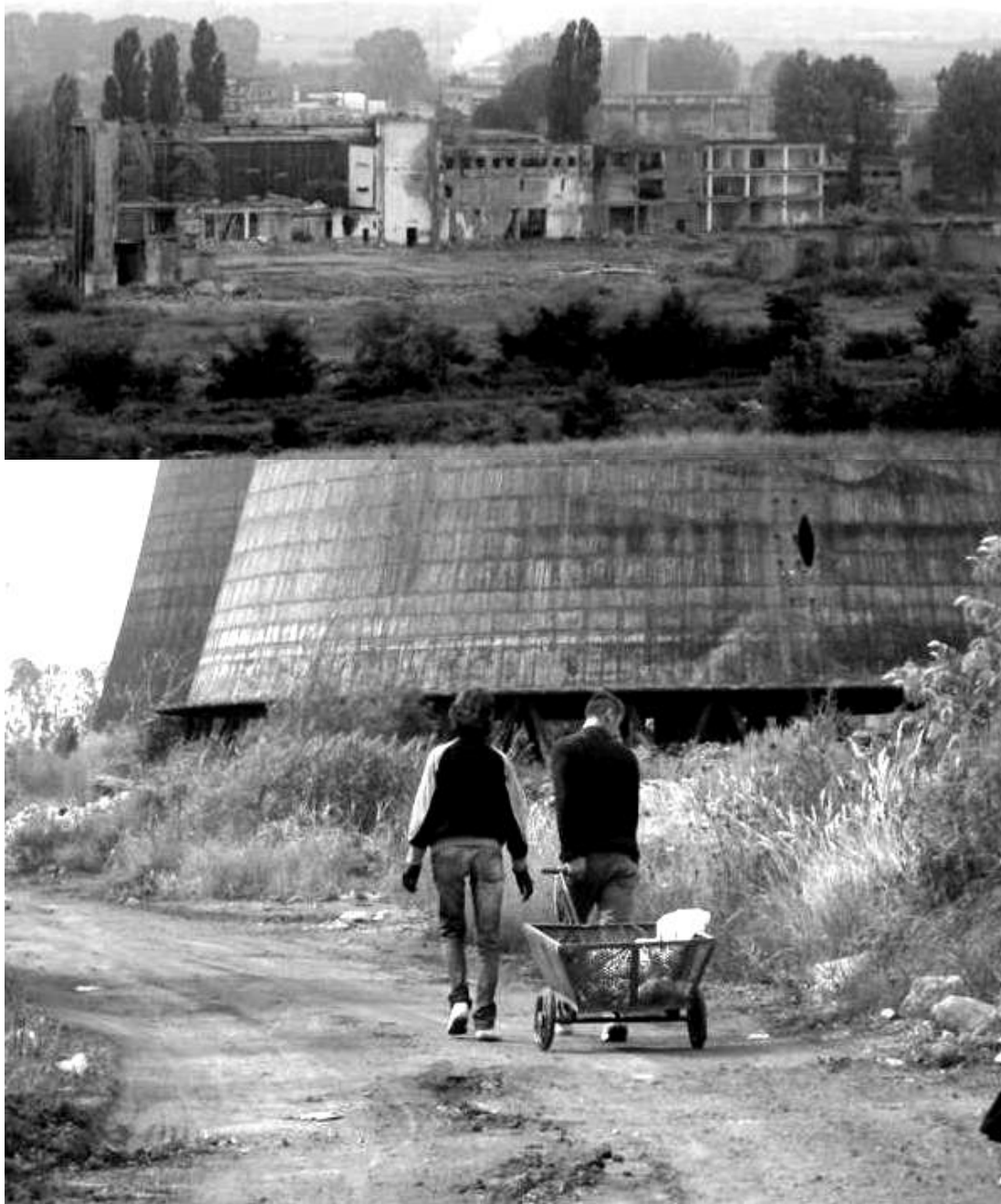
¹⁶⁶ Print screen făcut public către jurnalistă.

ANEXA IV

Aspecte foto, surprinse de către jurnaliști în exercițiul realizării unor reportaje cu demers investigativ

„Coloșii industriali, în ruină” . Reportaj difuzat de ProTV în emisiunea “România, te iubesc!” 24 octombrie 2011.

Reportaj radio: „Exercițiu de supraviețuire”, de Simona Șerbănescu
(„Radio România Actualități”. 1 octombrie 2010)

Foto: Simona Șerbănescu.

ANEXA V

**Aspecte sociale din viața comunității, prezentate în cadrul știrilor Pro TV
din data de 25 Mai 2011**

Index de publicații și instituții media

- 3TV Deva, p. 27, 75, 109.
Accent, p. 37.
Activitatea, p. 20.
Actual, p. 27.
Actualitatea, p. 37.
Adevărul, p. 42, 53, 65, 66. ,
A.M. Press, p. 27.
Atac - A patra putere în Valea Jiului, p. 68.
Baricada, 45.
Blitz, p. 53.
Bunul Econom, p. 5, 10, 13.
Calendarul Național, p. 13.
Călăuza, p. 37.
Capital, p. 69, 71, 78.
Chemarea Tinerimii Române, p. 14.
Cosânzeana, p. 23.
Cotidianul, p. 27, 87.
Curentul, p. 69.
Curierul Național, p. 11, 69, 78.
Curierul Valei Jiului, p. 42.
Cuvântul Liber, p. 35, 36, 37, 38.
Cuvânt moldovenesc, p. 14.
Deva TV, p. 63.
Dreptatea, p. 45.
Drumul Socialismului, p. 9, 26, 35, 44, 100.
Ecoul, p. 37.
Evenimentul Zilei, p. 27, 64, 69, 81, 84.
Europa Liberă, p. 9, 44.
Exploziv, p. 53.
Expres, p. 37.
Foaia Interesantă, p. 13.
Foaia poporului, p. 13, 21, 22.
Gazeta de Dimineată, p. 51, 93, 94.
Gazeta de Hunedoara, p. 37, 38, 76, 108, 110.
Gazeta Hunedorei, p. 5, 8, 28.
Gazeta Inidoarei, p. 5, 28, 30.
Gazeta Jiului, p. 43.
Graiul Muncitorimei, p. 42.
Glasul Hunedorei, p. 38, 76, 110.
Horia, p. 5, 6, 28, 30, 55, 56, 57.
Hunedoara Expres, p. 37, 47.
Hunedoara TV, p. 63, 76, 82, 109.
Hunedoreanul, p. 5, 28, 30, 33, 34, 37, 38, 63, 65, 68, 69, 76, 78, 85, 109.
Info TV, p. 76, 108.
Ziarul Informația, p. 26.
Informația Orăștiei, p. 27.
Jurnalul Național, p. 27.
Lancea, p. 5, 28, 30.
Libertatea. p. 13, 14, 15, 16, 20, 22, 24, 25, 43.
Lupta, p. 20.
Lumea de azi, p. 37.
Matinal, p. 62.
Mediafax, p. 82.
Mesagerul Hunedorean, p. 37, 38, 76, 109.
Noutatea, p. 24.
Oglinda, p. 27, 37.
Palia, p. 26.
Palia Expres, p. 26.
Pandurul, p. 46.
Poporul, p. 5, 32, 36,
Radio Deva, p. 27.
Realitatea, p. 37.
Realitatea TV, p. 63.
Replica, 15, 37, 38, 72, 76, 83, 84, 109.
Revista Orăștiei, p. 13, 19.
România Liberă, p. 5, 27, 28, 30, 45, 46, 64, 67.
Servus Hunedoara, p. 37, 38, 76, 109.

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

Scandal în Valea Jiului, p. 53.

Solia, p. 16, 23.

Solia dreptății, p. 6, 16, 23, 32, 33.

Spicuri Economice, p. 10.

Steagul Roșu, p. 5, 9, 44, 57, 101.

Studii Științifice, p. 23.

Tovărășia, p. 10, 13, 16, 17.

Transilvania Jurnal, p. 27, 71. .

Valea Jiului, p. 5, 65.

Viața, p. 37

Viitor, p. 37.

Vorba, p. 26.

Ziarul Hunedoreanului, 33, 34, 38, 63, 76, 85, 108.

Ziarul Văii Jiului, p. 11, 47, 50, 52, 86, 87, 89.

Ziua, p. 27.

Zori Noi, p. 5, 6, 35, 57, 58, 59, 60, 101.

Redactori și fondatori în presa hunedoreană

Hannelore Acarnulesei

Petru Baci

Valeriu Bârgău

Constantin Baicu

Ada Beraru

Sorin Blada

Valeriu Bora

Sebastian Bornemisa

Marcel Bot

Livia Botici

Vladimir Brilinsky

Ștefan Ciocan

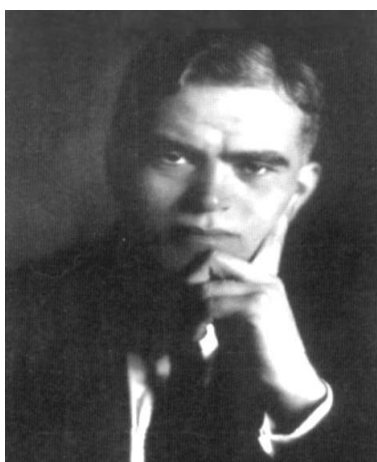
Cătălin Docea

Angela Dumitrașcu

Ileana Firțulescu

Dr. Petru Groza

Alexandru Gruian

Daniel Guță

Carmen Hărașu

Bogdan Hăulică

Monalise Hihn

Ciprian Iancu

Mircea Lepădatu

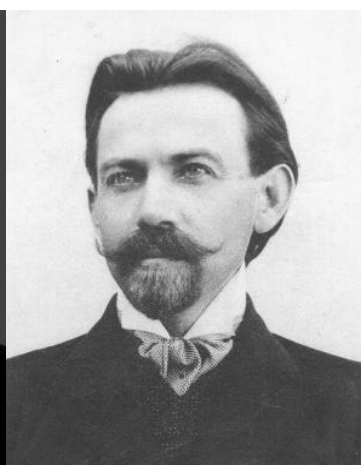
Mircea Ioan Molot

Ioan Moța

Ștefan Nemeșek

Vasile C. Osvadă

Presa din Hunedoara. Contribuții privind jurnalismul de investigație

Ovidiu Preda

Carmen Preda

Anamaria Sanda

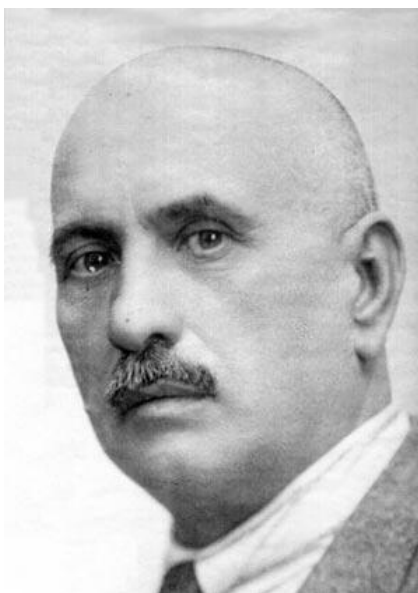
Nicolae Stanciu

Tiberiu Stroia

Ioan Vasiu

Aurel Vlad

Publicații hunedorene

Orăștie, 31 Iulie n. 1902.

**ACTUALITATEA
VAII JIULUI**

NR. 3, PREȚUL 6 LEI

Domnul ing. Alexandru Flaidăr, directorul U. E. Paroșeni afirmă:

A fost editat ca niciodată,
dar nu ține de moșt când
descrie Paroșeniul este

OMUL ADEVERULUI
și el este cel care
mărturie dă
mărturie din

Anul II. Budapesta, 27 Martie st. n. 1904. Nr. 12.

ADEVĂRUL
(GLASUL POPORULUI)

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 3 coroane	20 fileri
Pe 6 luni 1 coroa	60 fileri
Pe 3 luni	80 fileri
Pe 1 luna	30 fileri
Un număr singur	6 fileri

Regia și Administrația
Buda, VIII, József-körút 18.
cu care se primește tot felul
de scrisori, cărți și jurnale.
pare în fiecare Duminică.

Organelul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Faale pentru poporul muncitor român din Ungaria.

**OMUL ARE
URMATOAREA
ALTERNATIVĂ
SĂ LASE LUMI-
NA SĂ ÎNTRE
SAU POATE SĂ
PĂSTREZE
OBLOANELE
ÎNCHISE
H. MILLER**

ALTERNATIVĂ

SĂPTĂMÂNĂL JUDEȚEAN EDITAT ÎN VALEA JIULUI

ANUL I NR. 6 • SĂPTĂMÂNĂ 28 NOV. - 4 DEC. 2001 • 8 PAGINI • DOAR 2500 LEI

ARENA

PUBLICAȚIE INDEPENDENTĂ DE OPINIE, CULTURĂ, TURISM ȘI DIVERTISMENT

ANUL I, 15 MARTIE 1990, NR. 1

PREȚ 2 LEI

Anul VIII No. 1 — 4 pagini — Petroșani 8 Ianuarie 1935

Avântul

Org. independent de cultură și informațiuni din Valea Jiului

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
PETROȘANI, Strada Principele Carol No. 5

Apare de 4 ori pe lună

Director: V. B. TALOESCU

Manuscrisele nepublicate se distrug

ABONAMENTUL
120 lei anual. Pentru (bani) și muncitori lei 100
1000 lei pentru (bani) și muncitori lei 1000

1914. 17. 11. 1914

GOSINZEANA

PROPRIETAR: Dr. SEBASTIAN BORNEMISA REDACTOR: Dr. NICOLAE DAMIAN

Anul IV. — Nr. 35. Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe 1/2 an 6 cor. Orăștie, 6 Septemv. n. 1914.
România 30 lei. — America 3 dolari. — Germania 15 M.

Petroșeni, 20 August 1922. Anul I. év. * No. 4 szám.

CURIERUL VĂII-JIULUI

ZSILVÖLGYI FUTÁR

Foaie săptămânală socială, critică și de report Társadalmi, kritikai, sport és riport hetilap

CUVÎNTUL LIBER

ZIAR AL JUDEȚULUI HUNEDOARA Anul I. nr. 3 MARTI, 26 DECEMBRIE 1989 4 pagini • 50 bani

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Drumul socialismului

ORGAN AL COMITETULUI JUDEȚEAN HUNEDOARA AL P.C.R. ȘI AL CONSILIULUI POPULAR JUDEȚEAN

ANUL XXX
NR. 6.579
VINERI,
20 DECEMBRIE
1978
4 pagini — 30 bani

În ampla acțiune de reducere a consumurilor specifice este mobilizat întregul colectiv

Colectivul de la Stăruș, în cadrul întreprinderii „Văcărești” Cluj-Napoca, este cel care a reușit să realizeze în cel mai scurt timp și cu cele mai mici cheltuieli reducerea consumurilor specifice la toate indicatorii de producție. Acest lucru a fost posibil datorită faptului că întregul colectiv a fost mobilizat în această acțiune. În cadrul de lucru, s-a realizat o economie de 3.000 lei.

Oameni exemplari

INSEMNARI DE SCRITOR

În cadrul activității de învățământ, profesorii au realizat o serie de exemple de activități. Ei au realizat o serie de activități de învățământ, care au fost foarte utile pentru elevii lor. Aceste activități au fost realizate în cadrul activității de învățământ, care a fost foarte utilă pentru elevii lor.

Prefectul Calistru Serafinceanu este cercetat penal !!!

Serie nouă, Anul II, NR.14 (67), 22 - 29 Iunie 2001, Preț 2000 lei

În Valea Jiului

EXPLOZIV

Ziar de investigații, analiză și afaceri

Anul XIV.

Deva, 5 Octomvrie 1935.

No. 40.

GAZETA HUNEDOAREI

ORGAN SAPTĂMĂNAL INDEPENDENT, CULTURAL, SOCIAL ȘI DE INFORMAȚIE

ABONAMENTUL:
pe un an - 100 Lei || pe 6 luni - 50 Lei
pe 4 luni - 30 Lei || un exemplar 2 Lei

Apare sub îngrijirea unui comitet.
(Materialele acceptate sau se refuză.)
Director: I. MIHU Redactor: I. DOBRE

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA
DEVA
STRADA REGINA MARIA 12.

GAZETA Văii Jiului

Ai fost
martor la un
eveniment?
Trimite
imagini pe

redactia@gazetavaii.ro și intră în familia Gazeta Văii Jiului

• www.gazetavaii.ro

HORIA

ZIAR POLITIC-ECONOMIC
ORGAN OFICIAL AL FRUNTULUI PLUCARIILOR

HUNEDOARA EXPRES

ANUL I, NR. 4 12.000 EXEMPLARE

-ASTĂZI PE PORTAL

VINERI
7 settembre 2007

12°

Eva, la Venetia
OMENI PAGINA 15

A demisionati!
NATIONAL PAGNA

MARȚI 9 MARTIE 2004
NUMĂRUL 989

NOUTĂȚI DE PE STRADA TA

HUNEDOCREANUL

COTIDIAN AL JUDETULUI HUNEDOARA, EDITAT DE MEDIAPRO

5000 LEI

ARUL Informatia

SAPTAMANAL JUDETEAN DE INFORMATIE, OPINIE SI ANCHETA

Anul II, numărul 28

Săptămâna 4 - 10 aprilie 2005

Pret 5.000 lei 0.50 lei 8 pagini

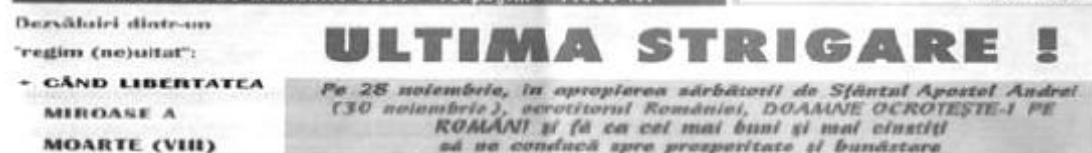
Anul I
Numarul
1
10 - 16
Octombrie 2003
Gratuit

Silviu Brucan: "Libertatea Presei n-a fost niciodată visul analfabeților."

Jurnalul Văii Jiului

Substanzverbrauch des Informationsflusses, negativ ab abgetragen

Succes umbrat de exes de zel

PALIA

ZIAR INDEPENDENT AL ORĂȘULUI ORĂȘTIE

Joi
8 Martie
1990
Anul I
Nr. 2
Preț 2 lei

"Trăi-vom ca! Parângul?"

PULSUL

MAGAZIN BILUNAR DE VALEA JIULUI ȘI GORG
www.pulsulvajiului.ro / anul 1, Nr. 3, / noiembrie 2005 / 8 pag. - preț: 48 bani

PAG 5
VALEA JIULUI, GORGONA

IMPREUNA
editorial de
Romulus BURBAN

11 noiembrie 2005, București - PALIA, IRI

REALITATEA

ZIAR INDEPENDENT

Bilunar social - politic și de opinie | Anul 1, NR. 1 | 31 martie 1990 | Preț 2 lei

Anul IV | Orăștie, 13/25 Iunie 1898 | Nr. 24

REVISTA ORĂȘTIEI

REPLICA

SĂPTĂMÂNĂ 20 - 26 octombrie 2011 | Nr. 463 | 20 pagini | 80 bani | Săptămânal al județului Hunedoara

DESPRE CUM S-AU PRĂDUIT BANII ORTACILOR DIN VALE

pagina 2

PEDESERISTUL VASILESCU AR „BONIFICA” APA

GRATUIT

Săptămâna

VAI ZIULUI

ASTA-I REALITATEA!

AN I NR. 0 • 8 SEPTEMBRIE 2000 • 4 PAGINI

Consilierul județean Soria Vasilescu (PDSR) ar propune RAAV o bonificație de 20%. De această bonificație (reducere, adică) ar urma să beneficieze cei care își plătesc apa la timp. Căci, dacă există penalități pentru neplata apei la timp, ar fi normal să fie premiat când îți plătești apa la „scoro”. Căci, la prețul actual al apei, e performanță curată plăta, la timp a apei. Sperăm ca Soria Vasilescu să reușească (adică să alină curajul) ceea ce și-a propus.

EDITAT DE TMT MEDIA
INTERNATIONAL
DIRECTOR GENERAL:
VALENTIN POPESCU

SERVUS®

HUNEDOARA

MEMBRU FONDATOR
PATRONATUL PRESEI
DIN ROMÂNIA

Boromir
împarte bucurii.

PPR

ROMEDIA

Anul XI, Nr. 2805, Vineri, 7 august 2015, 16 pagini Preț 80 bani

Anul XIV. (1) BIBLIOTECA Orăștie, la 9 Martie 1936.

SOLIA

„Noi rămănem la mactă
și nu ne părăsim
partidul.”

ORGAN AL PARTIDULUI NAȚIONAL ȚĂRĂNESC

Redacție și Administrație:
Orăștie Str. Gh. Barțiu Nr. 1.

Apare săptămânal sub îndrăjirea unui
comitet de redacție.
Director: Dr. Al. Merlea

Abonamente:
pe 3 luni ... 20 lei — pe 6 luni ... 40 lei
pe 1 an ... 70 lei pentru țara, pe 1 an ... 80 lei
Exemplarul 2 lei.

Anul IV. Orăștie, la 23 Octombrie 1924. Nr. 42.

SOLIA DREPTĂȚII

PREȚUL DE ABONAMENT:
20 L. pe 3 luni, 40 L. pe 6 luni, 80 L. pe an.
Pentru America 2 dolari pe anul întreg.
Un număr 2 Lei.

ORGAN AL PARTIDULUI NAȚIONAL ROMÂN
APARE ÎN FIECARE JOI
Director politic: Dr. Iord. Păd. Editor și Administrator: Dr. I. Ștefan.

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA:
Orăștie, Strada George Barțiu (casă)
Dr. Aurel Vlad, șef de redacție.
Inserate și anunțuri se primesc după încredințare.

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Steagul roșu

Organ al Comitetului raional P.M.R. Petroșani și al Sfatului popular raional

Anul XII
XVII Nr. 3485
Simbătă
3 decembrie
1960
4 pag. 20 bani

Bibliografie

Agârbiceanu, Ion, *Greutățile presei românești din Ardeal*, Almanahul Presei Române 1926.

Almanahul presei române pe 1926, editat de Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat, tipografia Viața, Cluj, 1926

Antip, Constantin, *Contribuții la istoria presei române*, volum editat de Uniunea ziariștilor din Republica Populară Română, 1964.

Antonescu, Nae, *Reviste românești de cultură din Transilvania interbelică, Volumul 1*, Presa Universitară Clujeană, 1999.

Anuarul Institutului de Istorie din Cluj, Volumul 20, Editura Academiei, 1977.

Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, Volumul 24, Editura Academiei R.S.R., 1981.

Bara, Ioan Sebastian (coordinator), *Județul Hunedoara, monografie. Volumul III (cultură și spiritualitate)*, Editura Emia, Deva, 2012.

Bottoni, Stefano, *Transilvania roșie. Comunismul român și problema națională 1944–1965*, Editura I.S.P.M.N, Cluj-Napoca, 2010.

Călugăru, Ion, *Oțel și pâine*, Editura ESPLA, București, 1951.

Ceașescu, Nicolae, *Cuvântare la sărbătorirea Zilei Minerului și a centenarului industriei carbonifere din Valea Jiului*, vol. III, Editura Politică, București 1966.

Ceașescu, Nicolae, *Rolul conducător al partidului în etapa desăvârșirii construirii socialismului*, vol:II, Editura Politică București 1968.

Cheresteșiu, Victor (coord.), *Din istoria Transilvaniei* vol. II, Edura Academiei, București, 1961.

Constantinescu P. Iași, *Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist Român în anii 1932 - 1938*, 1952.

Frățilă, Ion; Wardegger, Nicolae, *Documente Hunedorene din istoria mișcării revoluționare, 1920-1944*, Intreprinderea poligrafica, 1971.

Gheție, I; Mareș, A., *Originile scrisului în limba română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985.

Hangiu, I. *Dicționarul presei literare românești*, Editura Fundației culturale romane, București, 1996.

Iliescu, I.; Istrate, T., *Orăștie 750 de ani*, Editura Casa corpului didactic, Deva 1974.

Iorga, Nicolae, *Almanahul presei române*, București, 1926.

Iorga, Nicolae. *Partea românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească*, Vălenii de Munte, 1911.

Iorga, Nicolae, *Istoria presei românești dela primele începuturi până la 1916*, Atelierele Societății Anonime „Adeverul”, 1922.

Luncan, Ioan, *Independența României: participări bănățene*, Editura Facla, 1977.

Lupaș, Ioan, *Scrise alese, volumul I*, Editura Dacia, 1977.

Lupaș, Ioan, *Din trecutul ziaristicii românești*, Arad, 1916.

Marino, Adrian, *Libertate și cenzură în România. Începuturi*, Editura Polirom, Iași, 2005.

Nemecsek, Ștefan, *Presa hunedoreană (de la origini până în prezent) volumul I*, Editura Realitatea Românească, Vulcan, 2006.

Nemecsek, Ștefan, *Presa hunedoreană (de la origini până în prezent) volumul II*, Editura Realitatea Românească, Vulcan, 2007.

Orga, Valentin, *Moța - pagini de viață, file de istorie*, Editura Argonaut, Cluj Napoca, 1999.

Pascu, Ștefan; Pervain, Iosif; Barițiu, George, *George Bariț și contemporanii săi: Corespondență primită de la Iordache Mălinescu, Nicolae Nifon Bălășescu, Gavril Munteanu și Ștefan Moldovan*, Editura Minerva, 1983.

Personalități publice, politice: dicționar, Editura Holding Reporter, 1995.

Petcu, Marian, *Istoria presei române: antologie*, Editura Tritonic, 2002.

Petcu, Marian, *O istorie ilustrată a publicității românești*, Editura Tritonic, București, 2002.

Popa, Mircea; Tașcu, Valentin, *Istoria presei literare românești din Transilvania: de la începuturi pînă în 1918*, Editura Dacia, 1980.

Puțuri, Ion Popescu, *Presa muncitorească și socialistă din România: 1917-1921*, Editura Politică, 1973.

Rad, Ilie (coordonator), *Secvențe din istoria presei românești*, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2007.

Razba, Maria, *Personalități hunedorene oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV - XX)* Editura Emia, Deva, 2004.

Răduică, Georgeta; Răduică, Nicolin, *Dicționarul presei românești*, Ed. Științifică, București 1995.

Raduț Bîlbîie, Raduț Teodor, Mihaela (coordonatori), *Elita culturală și presa*, Editura Militară, 2013

Revista Română de Știință Politică, Volumul 4, Editura Meridiane, 2004.

Roșca, Luminița, *Formarea identității profesionale a jurnaliștilor*, Editura Polirom, Iași, 2000, p. 64.

Roșca, Nuțu, *Închisoarea elitei românești. Compendiu*, Aska Grafika, Sighetu Marmației, 2006.

Saon, Stelian, *Agricultura României în al doilea deceniu interbelic*, Editura Universității „Transilvania”, 1999

Scurtu, Ioan; Buzatu, Gheorghe, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paidea, București 1999.

Ștefănescu, Domnița, *Doi ani din istoria României: o cronologie a evenimentelor, ianuarie 1995-ianuarie 1997*, Editura Mașina de scris, 1998.

Ștefănescu, Ștefan; Armbruster, Adolf, *Enciclopedia istoriografiei românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

Vanca, Tiberiu, *Anotimpurile agorei*, Editura Călăuza v.b., Deva, 2007.

Velica, Ioan, *Lupeni '29 - Blestemul cărbunelui*, Editura MetroMedia Press Transilvania, Cluj Napoca, 1999.

Veiga, Francisco, *Mistica Ultranationalismului: Istoria Gărzii de Fier, 1919-1941*, ed. II, Editura Humanitas, București, 1995.

ISSN: 978-096-07546-0

9780960754600

www.edsurastel.ro